Begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030

gemeente
son en breugel

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
Voorwoord 4
Algemene inleiding 6
Proces van kadernota naar begroting 6
Vertrekpunt kadernota 6
Programma 1. Interne en externe dienstverlening 8
Programma 2. Sociale leefomgeving 14
Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving 28
Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling 37
Paragrafen 45
Lokale heffingen 45
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 50
Onderhoud kapitaalgoederen 62
Financiering 67
Bedrijfsvoering 70
Verbonden partijen 71
Inleiding 71
Gemeenschappelijke regelingen 72
Vennootschappen en coöperaties 81
Stichtingen en verenigingen 84
Grondbeleid 89
Wet open overheid 91
Verplichte beleidsindicatoren 91
Financiële begroting 94
Overzicht van baten en lasten 94
Overzicht van baten en lasten per taakveld 95
Toelichting overzicht van baten en lasten 97
Analyse overzicht van baten en lasten 97
Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten 98
Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves 100
Uiteenzetting van de financiële positie 101
Geprognosticeerde balans 101
EMU-saldo 101
Jaarlijks terugkerende arbeidskosten 102
Overzicht van investeringen 102
Reserves en voorzieningen 105
Overzicht van reserves en voorzieningen 105
Toelichting op de reserves 106
Toelichting op de voorzieningen 108
Toelichting op de financiële positie 110
Eigen begroting raad 111
Bijlagen 112
Subsidieoverzicht 112
Vaststellingsbesluit 113
Infographic 114

Voorwoord

Samen werken aan een financieel gezonde gemeente
Voor u ligt de programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 van de gemeente Son en Breugel. Deze structureel sluitende begroting staat in het teken van het versterken van onze financiële positie. Stijgende kosten, onzekerheid over toekomstige Rijksmiddelen en een toenemende druk op onze dienstverlening vragen om keuzes. Want alleen met een gezonde financiële basis kunnen wij onze wettelijke taken blijven uitvoeren, zorgen voor een veilige leefomgeving en inwoners blijven ondersteunen die onze hulp het hardst nodig hebben.
De uitgaven stijgen op dit moment nog steeds sneller dan de inkomsten, waardoor zonder aanvullende maatregelen de structurele tekorten de komende jaren verder oplopen. Het grootste deel van deze groei van de uitgaven concentreert zich binnen jeugdzorg en Wmo. De middelen die wij uit het gemeentefonds ontvangen voor jeugdzorg, zijn ontoereikend om de daadwerkelijke kosten te dekken.
Verzoek aan Rijk om andere verdeelmethodiek gelden jeugdzorg
De huidige verdeelmethodiek van de gelden door het Rijk pakt voor onze gemeente nadelig uit, vooral als het gaat om jeugdzorg. In de methodiek worden huishoudens met een laag inkomen gezien als een voorspeller voor hogere jeugdzorgkosten. Onze gemeente kent relatief gezien weinig huishoudens met een laag inkomen. Dat zorgt ervoor dat de bijdrage die we ontvangen voor jeugdzorg te laag is.
Helaas blijven we verantwoordelijk voor de soms zeer hoge kosten van specialistische jeugdzorg. Dat is bij meerdere gemeenten het geval. Het college heeft samen met andere gemeenten tijdens de algemene ledenvergadering van de VNG op 30 september 2026, een motie ingediend voor andere financiering van specialistische jeugdzorg. Deze is met 97% stemmen voor aangenomen.
Tijdens het VNG-congres heeft het Rijk bij monde van de premier en de minister van Binnenlandse Zaken toegezegd in het voorjaar 2027, na advies van commissie Van Ark, opnieuw naar deze kosten en kostenverdeling te kijken. De premier heeft daarbij aangegeven dat medebewindstaken ook door het Rijk bekostigd moeten worden "zoals aangeven in de Gemeentewet". Ook de Raad van Openbaar bestuur pleit op dit moment bij het Rijk voor een ander verdeelsysteem. Wij verwachten de komende tijd echter geen extra middelen vanuit het Rijk.
Dienstverlening
Onze organisatie opereert momenteel dicht tegen de grenzen van de beschikbare capaciteit en expertise aan. Tegelijkertijd nemen de omvang en complexiteit van de opgaven toe. Omdat ongeveer 90% van onze werkzaamheden voortvloeit uit wettelijke verplichtingen, is de ruimte om andere accenten te leggen beperkt. Goede interne dienstverlening en dienstverlening aan onze inwoners blijven daarbij een vanzelfsprekend uitgangspunt. Om deze kwaliteit ook in de toekomst te waarborgen, richten we de taken waar mogelijk anders in en benutten we onze beschikbare capaciteit zo goed mogelijk.
Bezuinigingen en verhoging OZB
Om nu en in de komende jaren een gezonde financiële situatie te realiseren, zijn bezuinigingen op bestaande regelingen noodzakelijk. Daarnaast ontkomen we niet aan een verhoging van de OZB voor woningen en niet-woningen. Daarbij zullen we een groter beroep doen op de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van inwoners.
Een deel van de verhoging van de OZB zetten wij in voor het versterken van onze financiële (reserve)positie. Een gezonde financiële buffer is nodig om risico's op te vangen en toekomstige investeringen mogelijk te maken. Bijvoorbeeld de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan voor de basisscholen en investeringen in sportvoorzieningen.
Om voor 2027 – 2030 een gezonde financiële basis te krijgen, hanteren we ook komende jaren een aantal uitgangspunten bij het maken van beleidskeuzes. Die zijn:
1. Een structureel sluitende begroting.
2. Het basisniveau van voorzieningen en ondersteuning voor inwoners is op orde.
3. Geen kapitaalvernietiging door al genomen besluiten ter discussie te stellen.
4. Nieuwe feiten en inzichten kunnen leiden tot heroverweging van eerdere besluitvorming.
5. Meer zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van inwoners die hiertoe in staat zijn.
6. Inwoners die ergens baat bij hebben betalen naar draagkracht mee aan de kosten.
7. Organisaties en verenigingen genereren subsidie-inkomsten en cofinanciering waar mogelijk.
8. Bij gebiedsontwikkelingen moeten inkomsten worden gegenereerd om maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

Uitgangspunt nummer 5 zal de komende jaren binnen het sociaal domein en onze maatschappelijke ondersteuning een nog sterker leidend principe zijn binnen onze beleidskaders en de uitvoering daarvan.
Met deze begroting leggen wij u een koers voor die vraagt om keuzes en bestuurlijke verantwoordelijkheid. Van het college, van uw gemeenteraad en van onze gemeenschap. Zo kunnen wij er samen voor zorgen dat Son en Breugel financieel gezond blijft.

Algemene inleiding

Proces van kadernota naar begroting

Het proces van de kadernota naar de begroting bestaat uit drie delen, die een doorlopende lijn vormen.

Januari - juli 2026
In het begin van het jaar hebben we, vanwege de financiële situatie van de gemeente Son en Breugel, het proces ingericht om te komen tot een financieel toekomstbestendige begroting. In de maanden daarna hebben we de financiële ontwikkelingen verder in beeld gebracht. In de kadernota 2027-2030 hebben we de verwachte ontwikkelingen binnen met name het sociaal domein verwerkt, de financiële uitgangspunten voor de begroting vastgesteld en inzicht gegeven in de omvang van de financiële opgave voor de komende jaren.

Juli - november 2026
In deze periode hebben we de uitgangspunten uit de kadernota 2027-2030 vertaald naar de programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030. Daarbij zijn de effecten van de mei- en septembercirculaire verwerkt en zijn aanvullende analyses uitgevoerd naar de financiële positie van de gemeente. Ook zijn gesprekken gevoerd met de provincie over de financiële situatie van de gemeente en de gevolgen van een mogelijk niet-sluitende begroting. De uitkomsten hiervan, samen met de financiële benchmark, zijn betrokken bij de totstandkoming van deze begroting.

September - december 2026
In deze periode zijn we gestart met de voorbereidingen van de 2e tussentijdse rapportage 2026 over de financiële mutaties tot en met 31 augustus. Daarnaast is uw raad bijgepraat over de financiële benchmark, de gesprekken met de provincie en de mogelijke oplossingsrichtingen om te komen tot een duurzaam sluitende begroting.

Vertrekpunt kadernota

Na het vaststellen van de kadernota 2027-2030 hebben we invulling gegeven aan de voorgenomen begrotingsaanpassingen en zijn er nog allerlei ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de begroting. Hieronder vindt u een overzicht met een korte toelichting.

	2027	2028	2029	2030
Begrotingssaldo voor kadernota 2027-2030	**-302.010**	**-247.443**	**-325.686**	**759.999**
Kadernota 2027: Wmo en Jeugd	-2.100.000	-2.100.000	-2.200.000	-2.200.000
Kadernota 2027: overige autonome ontwikkelingen	-748.397	-451.058	-566.277	-438.696
Begrotingssaldo na kadernota 2027-2030	**-3.150.407**	**-2.798.501**	**-3.091.963**	**-1.878.697**
Meicirculaire 2026	52.553	-26.945	-135.413	-142.271
Autonome ontwikkelingen	-280.500	-476.750	-759.770	-965.193
OZB	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
Jeugdzorg	700.000	700.000	700.000	700.000
Overige bezuinigingen	318.800	173.800	193.800	153.800
Versterken financiele positie	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
Aanvullen stelpost loon- en prijsontwikkeling	-40.446	0	0	0
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	**0**	**-28.396**	**-693.346**	**267.639**
Waarvan structureel	1.330.077	949.171	499.845	1.196.454
Waarvan incidenteel	-1.330.077	-977.567	-1.193.191	-928.815
Waarvan ' Versterken financiële positie' uit structurele saldo:	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
Waarvan structureel (excl. 'Versterken financiële positie):	630.077	249.171	-200.155	496.454

De mutaties ten opzichte van de kadernota betreffen:
Kadernota 2027-2030
De overige autonome ontwikkelingen uit de kadernota 2027-2030 wijken in totaliteit af ten opzichte van de kadernota 2027-2030. Dit komt doordat een aantal ontwikkelingen bij het opstellen van de kadernota nog niet bekend waren zoals bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen.

Nettoresultaat meicirculaire
Nadat de kadernota gereed was, verscheen de meicirculaire 2026. Het netto saldo van de meicirculaire is toegevoegd conform de memo meicirculaire 2026.

Autonome ontwikkelingen
Ontwikkelingen die grotendeels buiten onze invloed liggen en die wij financieel moeten verwerken. Dit betreft onder andere de bijstelling van de personele begroting, het verwerken van doorgeschoven investeringen vanuit de jaarrekening 2025, de bijstelling van reserves en voorzieningen en het opnieuw berekenen van de gesloten exploitaties.

OZB
Om nu en in de komende jaren een gezonde financiële situatie te realiseren en te behouden, zijn bezuinigingen op bestaande regelingen noodzakelijk en ontkomen wij niet aan een verhoging van de OZB voor woningen en niet-woningen. Er is hierbij gekozen voor een evenredige stijging bij zowel het OZB-tarief woningen als het OZB-tarief niet-woningen (zowel eigenaar als gebruiker).

Jeugdzorg
In het opgestelde maatregelenpakket ter grootte van ongeveer 7 ton zijn besparingsmogelijkheden voor (met name) op de uitgaven op de jeugdzorg gepresenteerd. Indachtig de aangenomen motie zullen we de realisatie van deze besparingsmogelijkheden, in samenspraak met de hiervoor ingerichte raadwerkgroep volgen.

Overige bezuinigingen
Om te komen tot een structureel sluitende begroting zijn, naast autonome ontwikkelingen en inkomstenmaatregelen, aanvullende bezuinigingen opgenomen. Bij het samenstellen van deze maatregelen is aansluiting gezocht bij de uitgangspunten uit de kadernota 2027-2030. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de beïnvloedbaarheid van uitgaven, de maatschappelijke effecten en het in stand houden van een adequaat voorzieningenniveau voor inwoners. De bezuinigingsmaatregelen zijn per programma nader toegelicht in deze begroting.

Versterken financiële positie
Naast het realiseren van begrotingsevenwicht is ervoor gekozen de financiële positie van de gemeente te versterken. Door de financiële ruimte beperkt te vergroten ontstaat meer weerbaarheid tegen toekomstige onzekerheden, zoals schommelingen in de algemene uitkering, stijgende zorgkosten, prijsontwikkelingen en ontwikkelingen binnen verbonden partijen. Hiermee wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt om niet alleen te sturen op een sluitende begroting, maar ook op een duurzaam gezonde financiële huishouding.

Aanvullen stelpost loon- en prijsontwikkeling
Bij het opstellen van de begroting zijn de budgetten voor lonen en materiële lasten geactualiseerd op basis van de geldende indexeringsuitgangspunten. Na verwerking van deze loon- en prijsontwikkelingen is gebleken dat de beschikbare stelpost loon- en prijsontwikkeling onvoldoende was om de volledige indexering van de gemeentelijke budgetten te dekken. Om de begroting reëel en volledig te maken, wordt het tekort op de stelpost aangevuld. Hiermee zijn de geraamde loon- en prijsstijgingen volledig financieel verwerkt in de begroting.

Septembercirculaire 2026
De septembercirculaire 2026 is te laat verschenen om de gevolgen integraal in beeld te brengen en te verwerken in deze begroting. De gevolgen van septembercirculaire delen wij via een memo met de gemeenteraad en verwerken we in de eerste begrotingswijziging 2027.

Saldo meerjarenbegroting 2027-2030
De gevolgen van de septembercirculaire 2026 vormen de eerste begrotingswijziging 2027 en hebben we in onderstaande tabel verwerkt.

	2027	2028	2029	2030
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	**0**	**-28.396**	**-693.346**	**267.639**
Septembercirculaire 2026	45.975	51.977	111.921	143.430
Begrotingssaldo na 1e begrotingswijziging	**45.975**	**23.581**	**-581.425**	**411.069**

Programma 1. Interne en externe dienstverlening

Inleiding

Dit programma gaat over onze dienstverlening.
De kwaliteit van onze dienstverlening uit zich in het gemak waarmee inwoners en ondernemers producten en diensten kunnen afnemen bij de gemeente en het gemak waarmee zij met de gemeente in contact kunnen komen.
We hanteren daarbij het uitgangspunt dat de inwoners en ondernemers kunnen kiezen op welke manier zij contact met de gemeente willen hebben. We bieden verschillende kanalen aan. Dat kan het online portaal zijn, e-mail, website, telefoon, social media, per brief, een baliebezoek of in een persoonlijk gesprek. Alle kanalen zijn beschikbaar en dat blijven we zo behouden. Wij hebben nadrukkelijk aandacht voor een inclusieve toegankelijkheid van onze dienstverlening.
De mogelijkheden van onze digitale dienstverlening nemen toe. De digitale dienstverlening wordt transparanter, gaat sneller en de mogelijkheden om in contact te komen met de juiste persoon zijn toegenomen. We zien dan ook dat inwoners voor steeds meer producten en diensten gebruik maken van de digitale weg.
De mening van de inwoners is belangrijk voor ons. Wij betrekken de inwoners dan ook bij de ontwikkeling van zowel onze persoonlijke als onze digitale dienstverlening.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Dienstverlening	1. We zien toe op de kwaliteit van onze ondersteuning voor inwoners bij de digitale benadering van onze producten en diensten. 2. We monitoren onze dienstverleningskanalen en breiden de mogelijkheden uit om contact met de gemeente te leggen. 3. We hebben aandacht voor onze processen met focus op doorlooptijden, wachttijd, verwerkingstijd en afhandeltermijn.
Participatie	4. Plannen en projecten komen in samenwerking met belanghebbenden tot stand. 5. Via de Jeugdgemeenteraad denken jongeren actief mee over het realiseren van plannen en leren zij hoe de lokale democratie werkt. 6. De gemeenteraad neemt besluiten op een transparante en begrijpelijke wijze, zodat voor inwoners, organisaties en ondernemers inzichtelijk is welke afwegingen zijn gemaakt en hoe hun inbreng is gewogen.
Organisatie	7. Ons personeelsbestand is kwalitatief en kwantitatief op orde. (Het middel is o.a. arbeidsmarktcommunicatie) 8. Een stabiele organisatie waarin bestuurlijke opdrachten en ambities in evenwicht zijn met de mogelijkheden van de eigen organisatie en die van de gemeentelijke partners. 9. Een organisatie met voldoende kennis, vaardigheden en ervaring, anticiperend op toekomstige behoeften. 10. Een dienstverlenende, wendbare organisatie waarin medewerkers zich veilig, betrokken en gewaardeerd voelen en werkgeluk ervaren en waarin ontwikkeling mogelijk is.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Informatiebeleid Dommelvallei	2021-2025	Juni 2021	n.v.t.
Visie op Bestuurlijke Toekomst	Vanaf 2015	Juni 2015 en november 2017	n.v.t.
Bestuursakkoord en raadsagenda Samen Werken aan een sterk, inclusief & groen Son en Breugel	2026-2030	Oktober 2026	n.v.t.
Beleidskader Integriteit 2015	Vanaf 2015	Maart 2015	n.v.t.
Persoonlijk en dichtbij	n.v.t.	Juni 2012	n.v.t.
Visie op dienstverlening	n.v.t.	December 2024 (college)	n.v.t.
Nota activering, waardering en afschrijving	n.v.t.	Juni 2013	n.v.t.
Nota reserves en voorzieningen	n.v.t.	Februari 2022	n.v.t.
Financiële verordening	n.v.t.	Juli 2026	n.v.t.
Treasurystatuut	n.v.t.	December 2025	n.v.t.
Nota risicomanagement en weerstandsvermogen	n.v.t.	Maart 2013	n.v.t.
Belastingverordeningen	2026	November 2025	Najaar 2026

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Beleidskader Samen Son en Breugel	Vanaf 2025	Juli 2025	n.v.t.

Wat gaan we ervoor doen?

Dienstverlening

Doelstellingen

1. We zien toe op de kwaliteit van onze ondersteuning voor inwoners bij de digitale benadering van onze producten en diensten.

Brede toegankelijkheid van burgerzakenproducten blijft de norm. We blijven werken aan de kwalitatieve verbetering van onze digitale kanalen met als doel een inclusieve omgeving waarin iedereen gelijke toegang heeft tot informatie en diensten.
We streven ernaar om te blijven voldoen aan de Web Content Accessibility Guidelines (WCAG: internationale meetbare richtlijnen die het web gebruiksvriendelijker maken voor iedereen).
Naast deze brede digitale toegankelijkheid, blijft bij het aanvragen van producten en diensten persoonlijk contact altijd mogelijk.

2. We monitoren onze dienstverleningskanalen en breiden de mogelijkheden uit om contact met de gemeente te leggen.

We monitoren het gebruik van de verschillende dienstverleningskanalen en blijven de kwaliteit hiervan doorontwikkelen. Waar uitbreiding gewenst is en aansluit op de behoeften van een meerderheid streven we ernaar om hierin te voorzien.

3. We hebben aandacht voor onze processen met focus op doorlooptijden, wachttijd, verwerkingstijd en afhandeltermijn.

In 2027 gaan we verder met het optimaliseren van onze processen. We zorgen voor een gestructureerde aanpak om deze continue verbetering effectief te borgen.
Daarnaast gebruiken we de feedback uit het klanttevredenheidsonderzoek bij de verdere ontwikkeling van onze dienstverlening.
Tot slot brengen we de factoren die de telefonische bereikbaarheid beïnvloeden beter in kaart, zodat we gerichte oplossingen kunnen formuleren.
In 2026 is bij medewerkers opgehaald wat zij nodig hebben om de focus voor de processen en termijnen te (kunnen) verbeteren. Ook is er aandacht voor de bewustwording hiervan. In 2027 gaan we verder met het creëren van bewustwording en doorvertaling naar werkwijzen. Het betreffen praktische zaken en aandacht voor interne gedragsverandering die voor meer focus zorgt.

Wat gaan we ervoor doen?

Participatie

Doelstellingen

4. Plannen en projecten komen in samenwerking met belanghebbenden tot stand.

In 2027 werken we verder aan het verankeren van inwonerbetrokkenheid in onze dagelijkse werkwijze. We passen het beleidskader Inwonerbetrokkenheid *‘Samen Son en Breugel’* en de participatieverordening toe bij gemeentelijke opgaven en benutten de opgedane ervaringen voor doorontwikkeling van onze inwonerbetrokkenheid. Zo versterken we de samenwerking met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers.

5. Via de Jeugdgemeenteraad denken jongeren actief mee over het realiseren van plannen en leren zij hoe de lokale democratie werkt.

Via de Jeugdgemeenteraad (JGR) betrekken we jongeren bij het werk van de gemeente. De JGR-leden, 2 kinderen per basisschool waarvan 1 uit groep 7 en 1 uit groep 8, leren hoe de democratie werkt en maken kennis met het werk van de gemeente en de gemeenteraad.
De JGR-leden werken in werkgroepen aan onderwerpen die zij zelf vanuit hun doelgroep belangrijk vinden, bijvoorbeeld zwerfafval of digitale veiligheid. Zij proberen daarbij tot concrete oplossingen te komen en gaan hierover in gesprek met ambtenaren, college en/of gemeenteraad. Daarnaast organiseren de JGR-leden jaarlijkse een autoloze schooldag op alle basisscholen in Son en Breugel.
De JGR is door het jaar heen ook actief bij diverse activiteiten in de gemeente, zoals bij Koningsdag op 27 april, dodenherdenking op 4 mei en de jaarlijkse Oliebollenparty op 31 december.
Een gemeentelijke griffie en enkele vrijwillige begeleiders staan de JGR bij in zijn activiteiten.
Elk jaar gaat de Jeugdgemeenteraad op bezoek bij een organisatie om te leren hoe de politiek en het bestuur in Nederland werken. Ze bezoeken dan bijvoorbeeld de provincie of het waterschap. Maar een uitstapje naar een ondernemer binnen de gemeente behoort ook tot de mogelijkheden.

6. De gemeenteraad neemt besluiten op een transparante en begrijpelijke wijze, zodat voor inwoners, organisaties en ondernemers inzichtelijk is welke afwegingen zijn gemaakt en hoe hun inbreng is gewogen.

De besluitvorming van de gemeenteraad vindt plaats via het BOB-model: beeldvorming, oordeelsvorming, besluitvorming. Het college is verantwoordelijk voor de voorbereiding van de besluitvorming en zorgt ervoor dat belanghebbenden op een zorgvuldige wijze bij deze voorbereiding worden betrokken. De besluitvorming door de gemeenteraad vindt in openbaarheid plaats en inwoners, organisaties en ondernemers worden actief via de gemeentepagina, sociale media of rechtstreeks uitgenodigd om in dit proces mee of in te spreken.
· We zorgen voor een open, transparant en begrijpelijk besluitvormingsproces, waarbij agenda's, voorstellen, afwegingen en besluiten voor iedereen goed toegankelijk zijn.
· We ondersteunen inwoners bij het uitoefenen van hun democratische rechten, bijvoorbeeld door heldere informatie te geven over inspreekmogelijkheden, burgerinitiatieven en de werkwijze van de gemeenteraad.

Wat gaan we ervoor doen?

Organisatie

Doelstellingen

7. Ons personeelsbestand is kwalitatief en kwantitatief op orde. (Het middel is o.a. arbeidsmarktcommunicatie)

Wij staan als gemeente voor een steeds grotere uitdaging om in een krappe arbeidsmarkt de juiste medewerkers te werven en te behouden. Voor het binden en boeien van nieuwe medewerkers is het van groot belang dat we als organisatie als een aantrekkelijke werkgever bekend staan. Daarom blijven we ons recruitmentproces en onze arbeidsmarktstrategie onder de aandacht houden en verder ontwikkelen samen met Dienst Dommelvallei. Op sommige specifieke specialistische functies, waar ook landelijk te weinig mensen beschikbaar zijn, ligt druk. Dat zorgt ook dat inhuur op deze functie lastig te realiseren is.
Al met al zorgt de huidige arbeidsmarkt ervoor dat we steeds meer de ambtelijke samenwerking op met Nuenen en Geldrop-Mierlo opzoeken. Denk hierbij aan gezamenlijk invullen van mogelijke functies en inhoudelijke koppelkansen.

8. Een stabiele organisatie waarin bestuurlijke opdrachten en ambities in evenwicht zijn met de mogelijkheden van de eigen organisatie en die van de gemeentelijke partners.

Wat een organisatie aankan, is nauw verwant met de ambitie van een organisatie en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn. De wettelijke uitbreidingen, zorgvragen en ruimtelijke opgaven komen op ons af, de krapte op de arbeidsmarkt neemt toe, verwachtingen van inwoners worden hoger en onze reserves nemen af. Het overgrote gedeelte van onze werkzaamheden ligt (wettelijk) vast. We moeten verstandig omgaan met de beperkte ruimte die er overblijft.

Een van de aspecten van goed werkgeverschap is dat er een goede balans is tussen bestuurlijke ambities en wat de organisatie aankan. Daaraan wordt continu aandacht besteed en daarin heeft het management een signalerende en sturende rol. Ook in 2027 blijft het een uitdaging om deze balans te houden, rekening houdend met verloop van medewerkers, de krappe arbeidsmarkt, onze financiële positie en de vele opgaven.

9. Een organisatie met voldoende kennis, vaardigheden en ervaring, anticiperend op toekomstige behoeften.

De ontwikkelingen om ons heen gaan snel. Denk hierbij aan steeds meer digitaal, datagericht werken en de ontwikkeling van Artificial Intelligence (AI). Deze ontwikkelingen volgen we, waarbij we ons realiseren dat de toepassingen afhankelijk zijn van de mogelijkheden en beperkingen van onze organisatie en daarbij wat toegestaan is binnen wettelijke bepalingen. Ook de aandacht voor privacy en informatieveiligheid wordt steeds groter. Al deze ontwikkelingen vragen om meer kennis en vaardigheden van medewerkers. Ook in 2027 blijven we inzetten op de ontwikkeling van medewerkers en spelen we daarmee in op toekomstige behoeften. De doorontwikkeling van de organisatie, onder de programmanaam Samen Werkt*, vertalen we jaarlijks naar activiteiten op 4 sporen: met elkaar, slim geregeld, goed georganiseerd, ieder zijn plek. Dit vraagt doorlopend aandacht.

10. Een dienstverlenende, wendbare organisatie waarin medewerkers zich veilig, betrokken en gewaardeerd voelen en werkgeluk ervaren en waarin ontwikkeling mogelijk is.

Om goed in te spelen op alle ontwikkelingen om ons heen is het belangrijk dat we beschikken over een wendbare en dienstverlenende organisatie. Een absolute voorwaarde voor een goede dienstverlening, zowel intern als naar onze inwoners, is dat we beschikken over enthousiaste medewerkers die werkgeluk ervaren en beschikken over de juiste competenties, houding en gedrag. Vanaf 2026 geven we de komende jaren aan de hand van een aantal HR-thema's uitvoering aan het strategisch personeelsbeleid. Hiermee anticiperen we op toekomstige personeelsbehoeften (bestaande- versus vereiste vaardigheden) en het borgen van kennis binnen de organisatie. We geloven dat een professionele organisatie met enthousiaste en vitale medewerkers die graag samenwerken, de basis is voor een goede dienstverlening.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Dienst Dommelvallei
Dienst Dommelvallei is het samenwerkingsverband van de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel. In deze dienst zijn de bedrijfsvoeringstaken financiën, personeel & organisatie en informatievoorziening voor de drie gemeenten ondergebracht. Daarnaast hebben de gemeenten Son en Breugel en Nuenen de taken met betrekking tot werk en inkomen en dienstverlening ondergebracht bij de Dienst Dommelvallei.
Dienst Dommelvallei is een verlengstuk van onze eigen organisatie. Dat betekent dat wij binnen de samenwerking in Dienst Dommelvallei inzetten op de bovengenoemde doelstellingen om de gewenste organisatorische, personele doelstellingen en dienstverlening kwantitatief en kwalitatief te kunnen behalen.
De komende periode werken we samen met Dienst Dommelvallei, Nuenen en Geldrop-Mierlo aan de harmonisatie van de processen met de drie gemeenten. Uitgangspunt hierbij is dat werkwijzen en processen hetzelfde zijn ‘tenzij’. Op die manier versterken we onze samenwerking met Dienst Dommelvallei.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.
Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 1	**573**	**0**	**700**	**700**	**700**	**700**

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**-295**	**-347**	**0**	**-28**	**-693**	**268**
0.1 Bestuur	**2.572**	**1.799**	**1.921**	**1.901**	**1.919**	**1.901**
0.2 Burgerzaken	**1.227**	**1.112**	**1.169**	**1.148**	**1.148**	**1.148**
0.4 Overhead	**8.876**	**8.223**	**9.102**	**9.257**	**9.413**	**9.655**
0.5 Treasury	**126**	**194**	**92**	**336**	**563**	**467**
0.61 OZB woningen	**123**	**106**	**106**	**81**	**81**	**81**
0.62 OZB niet-woningen	**30**	**24**	**24**	**24**	**24**	**24**
0.64 Belastingen Overig	**45**	**30**	**30**	**30**	**30**	**30**
0.8 Overige baten en lasten	**14**	**564**	**-96**	**605**	**1.656**	**2.475**
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	**-67**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**
Totaal Lasten	**13.224**	**11.709**	**13.051**	**14.057**	**14.845**	**16.752**
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 1	**2.261**	**39**	**4**	**4**	**4**	**4**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
0.1 Bestuur	**3**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**
0.2 Burgerzaken	**396**	**363**	**412**	**358**	**358**	**358**
0.4 Overhead	**388**	**280**	**280**	**280**	**280**	**280**
0.5 Treasury	**126**	**97**	**88**	**85**	**82**	**79**
0.61 OZB woningen	**3.167**	**3.322**	**5.042**	**5.191**	**5.336**	**5.487**
0.62 OZB niet-woningen	**3.202**	**3.190**	**4.830**	**4.956**	**5.077**	**5.202**
0.64 Belastingen Overig	**18**	**15**	**16**	**16**	**16**	**16**
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	**31.572**	**31.326**	**32.901**	**33.172**	**33.668**	**35.315**
0.8 Overige baten en lasten	**-175**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**
Totaal Baten	**40.959**	**38.785**	**43.724**	**44.214**	**44.973**	**46.892**
Saldo (baten -/- lasten)	**27.735**	**27.076**	**30.673**	**30.157**	**30.128**	**30.140**

Begrotingsaanpassingen

1 Interne en externe dienstverlening	2027	2028	2029	2030
Autonome ontwikkelingen				
1. Bijdrage Dienst Dommelvallei (Kadernota 2027)	-61.409	-5.039	-4.772	-4.388
2. Publicatiedienst (Kadernota 2027)	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000
3. Verkiezingen, centraal tellen (Kadernota 2027)	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
4. Medewerker rampenbestrijding (Kadernota 2027)	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
5. Meicirculaire 2026	52.553	-26.945	-135.413	-142.271
6. Aanvullen stelpost loon- en prijsontwikkeling	-40.446			
Bezuinigingen				
7. OZB	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
8. Stelpost kapitaallasten	150.000	50.000	60.000	20.000
9. Post onvoorzien verlagen	40.000	40.000	40.000	40.000
10. Gemeentepagina	12.500	12.500	12.500	12.500
11. Avondopenstelling balie	6.300	6.300	6.300	6.300
12. Versterken financiële positie	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
Totaal programma 1	**2.518.498**	**2.435.816**	**2.337.615**	**2.291.141**

1.De bijdrage aan de Dienst Dommelvallei stijgt door onder andere de hogere kosten voor de nieuwe huisvesting op de Automotive campus.
2. Door nieuwe en gewijzigde wet- en regelgeving neemt de werkdruk bij juridische zaken alsmaar toe. Met het gebruikmaken van een publicatiedienst beleggen we de administratieve taak van het publiceren van besluiten en kennisgevingen elders en zorgen daarmee voor meer focus voor werkzaamheden bij juridische zaken.
3. Sinds de inwerkingtreding van de wet Nieuwe Procedure Vaststelling Verkiezingsuitslagen (NPVV) heeft een gemeente twee keuzes in het uitvoeren van stemmen tellen: 1. decentrale stemopneming (DSO) of 2. centrale stemopneming (CSO). Gemeente Son en Breugel werkte conform de decentrale stemopneming. Deze werkwijze is geëvalueerd en leidt tot andere inzichten. In 2027 en verder wordt budget gevraagd om te kunnen werken conform centrale stemopneming. Deze keuze wordt gedeeld door zowel de Kiesraad als de VNG. Centrale stemopneming betekent concreet dat op de verkiezingsavonden alleen op lijstniveau geteld hoeft te worden, waarbij de volgende dag door uitgeruste tellers op kandidaatsniveau wordt geteld. Dit leidt dit tot minder telverschillen, waardoor minder hertellingen nodig zijn. Om centrale stemopneming mogelijk te maken zijn de huidige middelen ontoereikend en wordt een bedrag van € 12.000 per jaar gevraagd. Dit is onder andere voor het huren van een centrale tellocatie (sporthal), het inzetten van beveiliging, bieden van opleidingen voor betrokkenen en huren van benodigdheden voor het telproces zoals meubilair en vloerbescherming.
4. De afgelopen jaren is de inzet van de medewerker rampenbestrijding toegenomen. Om de capaciteit bij te stellen naar de huidige behoefte en om deze functie minder kwetsbaar te maken, is aanvullende capaciteit nodig.
5. De meicirculaire 2026 is integraal in deze begroting opgenomen en de specificatie kunt u terug zien in de bijlage 'Memo meicirculaire 2026'.
6. De stelpost Loon- en prijsontwikkeling was in 2027 negatief, door de aanvulling komt deze op 0 uit.
7. Om nu en in de komende jaren een gezonde financiële situatie te realiseren en te behouden, zijn bezuinigingen op bestaande regelingen noodzakelijk en ontkomen wij niet aan een verhoging van de OZB voor woningen en niet-woningen. Er is hierbij gekozen voor een evenredige stijging bij zowel het OZB-tarief woningen als het OZB-tarief niet-woningen (zowel eigenaar als gebruiker).
8. Hoewel we proberen steeds realistischer te begroten, en investeringen realistischer plannen, constateren we jaarlijks dat we de begrote kapitaallasten neerwaarts moeten bijstellen na de jaarrekening door vertraging in de investeringen. Voorheen stond de toezichthouder (provincie) niet toe om hiervoor een stelpost onderuitputting op te nemen. Inmiddels is zij van standpunt veranderd. Het is realistisch om een stelpost onderuitputting voor de kapitaallasten op te nemen, waarbij we het rekenmodel van de provincie hebben gehanteerd.
9. De post onvoorzien is de laatste jaren niet volledig gebruikt en wordt verlaagd met € 40.000.
10. De informatievoorziening aan inwoners via de gemeentepagina blijft bestaan. Echter, door kritisch te zijn op welke informatie we plaatsen en efficiënter gebruik te maken van de ruimte, is het mogelijk om het aantal pagina's terug te brengen naar één. Dit betekent dat we hiermee 50% van de kosten besparen.
11. De avondopenstelling van de balies op maandagavond kan komen te vervallen. De avondopenstelling op donderdag wordt vervolgens verruimd van 2 uur naar 3 uur. Hierdoor kan op de kosten van beveiliging worden bespaard, terwijl we inwoners voldoende mogelijkheden blijven bieden om ons te bezoeken.
12. Met het jaarlijks toevoegen van een vast bedrag aan onze reserves willen we onze financiële positie voor de komende jaren versterken en ruimte kunnen blijven houden voor het opvangen van eventuele financiële tegenvallers.

Programma 2. Sociale leefomgeving

Inleiding

Voor de meerjarenbegroting 2027-2030 neemt, naast onze inhoudelijke opgaven, de financiële opgave voor het programma Sociale Leefomgeving een centrale plaats in. Door een combinatie van tekortschietende rijksbekostiging, een stijgende zorgvraag met toenemende complexiteit, en het open eind karakter van de Jeugdwet en Wmo dragen de uitgaven hiervoor in belangrijke mate bij aan een structurele financiële disbalans voor onze gemeente. Interventies om deze balans weer te herstellen zijn daarom onontkoombaar. Dit gaat merkbaar effect hebben op zorgvragers, hun ouders of verzorgers, verenigingen en maatschappelijke organisaties. De opgave in het sociaal domein kunnen we niet alleen aan, hiervoor hebben we de gemeenschap hard nodig.
Wij blijven geloven dat een voldoende en sterk voorliggend veld een noodzaak is om deze financiële disbalans te herstellen. We blijven hierin dan ook investeren, maar nog meer dan voorheen zetten we instrumenten als subsidie, contractering en samenwerking in om ook de financiële doelen in het sociaal domein te bereiken. Het is ook essentieel om op een andere manier naar hulpvragen te kijken. Niet iedere vraag hoeft beantwoord te worden met (professionele) hulp. Het voorliggend veld wordt hiervoor een essentiële pijler in het sociaal domein. Daarnaast komt de focus te liggen op de tijdelijkheid van hulp. Hulpverlening heeft niet als doel om een zo optimaal mogelijke situatie te creëren, maar om inwoners te ondersteunen op weg naar een situatie waarin zij zelf (met hun gezin of netwerk) weer verder kunnen.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Maatschappelijke participatie	1. We ondersteunen inwoners die niet op eigen kracht kunnen participeren. 2. Ondersteuning en zorg vindt zoveel mogelijk plaats in het voorliggend veld. 3. De toegang naar zorg en ondersteuning is laagdrempelig, effectief en (kosten)efficiënt.
Ontmoeting	4. Son en Breugel kent een voldoende en gevarieerd aanbod van laagdrempelige ontmoetingsfuncties in de wijken die door andere functies zoals gezondheid de samenredzaamheid in de samenleving stimuleren en vroegtijdig vraagstukken signaleren. 5. We ondersteunen lokale initiatieven gericht op maatschappelijke participatie.
Jeugdigen	6. Ten behoeve van een goede ontwikkeling van peuters en voorkomen onderwijsachterstanden, hebben we toereikende voorschoolse voorzieningen en een erkend programma voor VVE (voor- en vroegschoolse educatie). 7. We hebben in qua capaciteit en kwaliteit goede schoolgebouwen voor een toereikend en gedifferentieerd onderwijsaanbod. 8. Jeugdigen en hun ouders krijgen ondersteuning wanneer zij problemen ondervinden in opgroei- en opvoedsituaties. 9. We investeren in het voorliggend veld en zetten dit samen met de kracht van onze gemeenschap in om een goede ontwikkeling van jeugdigen te stimuleren. 10. We dragen bij aan een goed woon- en leefklimaat voor jeugd en jongeren dat ontmoeting en beweging stimuleert.
Positieve gezondheid	11. Met voorlichting en ondersteuning stimuleren we inwoners zo gezond mogelijk te leven. We zetten sport en cultuur in als instrument ter bevordering van fysieke en mentale gezondheid en om maatschappelijke participatie te stimuleren.
Cultuur en Sport	12. We stimuleren de ontwikkeling van en deelname en bijdrage aan culturele en sportieve activiteiten.
Erfgoed	13. We houden cultureel erfgoed en monumenten in stand.
Monumenten	14. We dragen zorg voor ons cultureel erfgoed en onze monumenten.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Cultuurbeleid gemeente Son en Breugel 2025-2030	2025-2030	Februari 2025	N.v.t.
Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) 2025 gemeente Son en Breugel	vanaf 2025	Mei 2025	N.v.t.
Accommodatiebeleid (AP) & Vastgoedbeleid (2025-2029)	2025 - 2029	N.v.t.	2027
Visie Sport en bewegen	vanaf 2014	Februari 2014	N.v.t.
Cultureel Erfgoed gemeente Son en Breugel	2021 - 2030	Oktober 2021	

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Re-integratieverordening Participatiewet 2023	N.v.t.	Februari 2024	N.v.t.
Lokaal Gezondheidsbeleid	2021-2024	December 2020	2027
Visie wonen met zorg	N.v.t.	Augustus 2013	2026
Beleidskader Sociaal Domein	2023-2026	April 2023	n.v.t.
Jeugd- en jongerenbeleid	vanaf 2025	2025	n.v.t.
Integraal HuisvestingsPlan (IHP) 2024-2028	2024-2028	Februari 2024	2028
Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs 2025	vanaf 2025	Januari 2025	N.v.t.
Verordening maatregelen Participatiewet, IOAW, IOAZ en Wi2021 gemeente Son en Breugel 2025.	vanaf 2025	Januari 2025	N.v.t.
Verordening individuele inkomenstoeslag	vanaf 2022	December 2021	2026
Integraal beleidskader armoedebestrijding & schuldhulpverlening	2023-2026	Januari 2023	2027
Verordening Schuldhulpverlening Son en Breugel	vanaf 2021	Februari 2021	2026
Verordening en uitvoeringsbesluit Wmo	2026	Januari 2026	n.v.t.
Verordening en uitvoeringsbesluit Jeugdhulp	2026	Juni 2026	n.v.t.
Verordening bekostiging leerlingenvervoer	2022	September 2022	2027
Mantelzorgbeleid	2024-2029	November 2024	2030
Vrijwilligersbeleid	2004	2004	2027

Wat gaan we ervoor doen?

Maatschappelijke participatie

Doelstellingen

1. We ondersteunen inwoners die niet op eigen kracht kunnen participeren.

Participatiewet
In 2027 vervolgen we het implementatietraject van de Participatiewet in Balans, zoals in 2025 is ingezet. Dit is de 2e fase van het wettelijk traject. De principes van de nieuwe wet zijn: eenvoud, vertrouwen en de menselijke maat. We maken de toegang tot gemeentelijke ondersteuning begrijpelijker, toegankelijker en minder bureaucratisch. Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen eenvoudiger ondersteuning aanvragen en krijgen persoonlijke begeleiding die aansluit bij hun situatie.
We blijven investeren in vakmanschap via scholing, reflectie en intervisie, zodat onze consulenten ruimte en vertrouwen krijgen om écht maatwerk te leveren.
We gaan uit van een rechtvaardige benadering. Wie kan werken, wordt gestimuleerd en ondersteund. Wie dat (nog) niet kan, krijgt passende hulp om mee te kunnen doen en in het eigen inkomen te voorzien.
Vooral jongeren die werk en opleiding combineren en financieel krap zitten, hebben gerichte ondersteuning nodig. Vanuit het CMD versterken we daarom samen met lokale partners en het jongerenwerk de integrale begeleiding van deze kwetsbare jongeren.
Ook intensiveren we de begeleiding van mensen die langer dan vijf jaar een bijstandsuitkering ontvangen. Samen met WSD bieden we extra ondersteuning richting werk of participatie. Voor nieuwe bijstandsontvangers blijft de werkdiagnose AanZet het uitgangspunt.

Wet Inburgering
In 2027 voeren we de wettelijke taken uit op grond van de Wet inburgering (Wi). We versterken onze dienstverlening tijdens de integrale brede intake en gedurende het gehele inburgeringstraject. Zo ontvangen inburgeraars tijdig passende begeleiding bij het leren van de Nederlandse taal en bij hun traject naar werk of maatschappelijke participatie. Om dit te realiseren investeren we in de verdere ontwikkeling van ons uitvoeringsteam. De nadruk ligt op het versterken van de integrale samenwerking met Werk en Inkomen, dat deel uitmaakt van de dienst Dommelvallei, en op het vergroten van onze expertise in het begeleiden van inburgeraars naar betaald werk. Daarnaast optimaliseren we onze werkprocessen en documenten. Samen met de privacy officer werken we aan een veilige en zorgvuldige omgang met informatie en digitale systemen.
We zorgen voor een passend aanbod voor de verschillende doelgroepen van inburgeringsplichtigen. In 2027 ronden we het regionale inkooptraject voor de B1-route af. Naar verwachting gaan per 1 januari 2027 nieuwe contracten in met 2 taalaanbieders. Daarmee borgen we een kwalitatief hoogwaardig en toekomstbestendig aanbod van taalonderwijs dat aansluit bij de behoeften van inburgeraars en de doelstellingen van de Wet inburgering. Voor de uitvoering van de zelfstandigheidsroute (Z-route) werken we samen met WSD. Via WSD nemen we deel aan een pilot voor jongeren in de Z-route en aan de pilot *Inburgeren op de Werkvloer*. Deze pilot richt zich op het creëren van startbanen voor inburgeraars en op ondersteuning door cultuurcoaches.
Met deze ontwikkelingen werken we, samen met onze collega's en maatschappelijke partners, aan een kwalitatief goede uitvoering van de Wet inburgering. Zo ondersteunen we inburgeraars bij een duurzame en zelfstandige deelname aan de samenleving.

Armoedebestrijding en schuldhulpverlening
Vanaf 2026 maakt het team Hulp bij Geldzorgen onderdeel uit van het CMD. Naast de reguliere elementen vroegsignalering en fase 1 van de schuldhulpverlening, bieden we ook budgetcoaching en adviesgesprekken aan. Ook is het team via diverse contactmogelijkheden bereikbaar voor inwoners en blijven we werken aan het vergroten van de zichtbaarheid en bekendheid van het team binnen Son en Breugel. Hiermee maken we de ondersteuning aan inwoners met vragen rondom geldzorgen en schulden zo laagdrempelig mogelijk.
De elementen budgetbeheer, fase 2 en WSNP-aanvragen (Wet schuldsanering natuurlijke personen) zijn vooralsnog belegd bij de Kredietbank. De komende jaren gaan we bekijken of en welke elementen we eventueel ook bij het team Hulp bij Geldzorgen kunnen beleggen. Verder blijven we de komende jaren stappen zetten om de kwaliteit van onze schuldhulpverlening inclusief vroegsignalering verder te verbeteren en in te zetten op innovatie. We laten daarbij onze uitvoering aansluiten op de elementen van de basisdienstverlening zoals opgenomen in het plan 'Basisdienstverlening Schuldhulpverlening', het Nationaal Programma Armoede en Schulden, als ook de uitgangspunten van de brancheverenigingen NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet). De aanvraag van het NVVK-lidmaatschap is dan ook de logische vervolgstap die we gaan zetten.
Op het gebied van armoedebestrijding geven we een vervolg op de evaluatie van het beleidskader Armoedebestrijding en Schuldhulpverlening. We onderzoeken aan de hand van de uitkomsten of verlenging van het bestaande beleidskader of de ontwikkeling van een nieuw beleidskader de vervolgstap wordt, waarbij we behouden wat werkt en passend is en bijsturen waar nodig.

2. Ondersteuning en zorg vindt zoveel als mogelijk plaats in het voorliggend veld.

Indicatievrije dagbesteding
De indicatievrije dagbesteding in het Dommelhuis, waarmee met een pilot is gestart, voorziet duidelijk in een behoefte en wordt sinds 2025 structureel aangeboden. Ook in Breugel is in De Boerderij een initiatief gestart: de huiskamer van Breugel. Dit wordt structureel geborgd waardoor voor een deel van de inwoners van Breugel deze voorziening op rollatorafstand bereikbaar is. Met de indicatievrije dagbesteding beogen we ontmoeten te stimuleren en besparen we ten opzichte van individueel geindiceerde dagbesteding.

Toegang tot jeugdvoorzieningen
Sinds 2025 nemen we maatregelen om de grip op de jeugdhulp verder te vergroten. Hier gaan we de komende jaren mee verder, ook in 2027. Specialistische jeugdhulp is niet altijd het beste antwoord. Met inwoners en maatschappelijke partners worden nieuwe vormen van dagbesteding, groepsgewijze begeleiding, culturele activiteiten en sport en beweging voor jeugdigen opgezet. Doel is om jeugdigen met een lichte ondersteunings- of begeleidingsvraag niet meteen toe te leiden naar specialistische jeugdhulp, maar in het voorliggend veld een alternatief (en zoveel mogelijk gecombineerd) aanbod te doen. Hierin zoeken we ook de samenwerking met de huisartsen, de praktijkondersteuners en de GGD-jeugdarts. Ook starten we met het aanbieden van begeleiding in groepen voor kinderen met lichtere problematiek.

3. De toegang naar zorg en ondersteuning is laagdrempelig, effectief en (kosten)efficiënt.

Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD)
We gaan verder met het doorontwikkelen en versterken van de Toegang. Dit is de basis van het CMD en ook in het plan van aanpak Grip op Jeugdhulp en Wmo is versterken van de Toegang een belangrijke pijler. Het toegangsteam van het CMD beschikt over hoogwaardige expertise die meteen kan worden ingezet bij ondersteuningsvragen van inwoners. Met enkele gesprekken worden inwoners die zelfredzaam zijn in hun kracht gezet.

Wat gaan we ervoor doen?

Ontmoeting

Doelstellingen

4. Son en Breugel kent een voldoende en gevarieerd aanbod van laagdrempelige ontmoetingsfuncties in de wijken, onder andere in de vorm van onderwijs-, sport- en verenigingsgebouwen.

Ontmoeting in de wijk
Met het Dommelhuis en De Boerderij hebben we 2 voorzieningen die van belangrijke toegevoegde waarde zijn voor bezoekers. Zij leveren een bijdrage aan onze opgaven en doelstellingen bij onder andere preventie, zorg, cultuur en gezondheid in de brede zin van het woord. We constateren een groeiende behoefte bij inwoners om elkaar te ontmoeten. Ontmoetingsplekken in de wijk zorgen voor verbinding, gezondheid en leefbaarheid. Nabijheid van deze voorzieningen is een belangrijke voorwaarde. Nu is alleen voorzien in de nieuwbouw van Braecklant waarin ook een gezondheidscentrum wordt gehuisvest (oplevering 2029). Gelet op onze financiële positie kan alleen op een creatieve wijze mogelijk worden voorzien in deze toenemende behoefte. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van ruimten van derden of middelen die beschikbaar komen vanuit het AZWA (Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord) of eventuele middelen vanuit de schaalsprong (Beethoven).
Accommodatie plannen (AP) en vastgoedbeleid
In 2025 is het maatschappelijk vastgoedbeleid ontwikkeld en hebben we de basis gelegd met een accommodatieplan. In 2026 is gestart met een integraal maatschappelijk accommodatieplan dat in 2027 wordt opgeleverd. Daarbij leggen we ook de relatie met de Uitvoeringagenda Voorzieningen van de MRE, die zich richt op de gevolgen van de schaalsprong en het programma Voorzieningen binnen het SGE.
Specifiek voor de gemeentelijke sportaccommodaties wordt in 2027 gestart met het opstellen van een IHP (Integraal Huisvestingsplan) Sport. Daarin nemen we de beleidsmatige keuzes ten aanzien het beheer, onderhoud, eigendomssituatie (inclusief demarcatie), allocatie van voorzieningen, en (her)investeringen op, afgezet tegen de sociaal maatschappelijke behoefte en demografische ontwikkelingen (o.a. de schaalsprong). Uiteraard vindt er ook een financiële doorvertaling plaats.

5. We ondersteunen lokale initiatieven gericht op maatschappelijke participatie.

Participatie en ontmoeting
Wij blijven initiatieven gericht op ontmoeting ondersteunen. Het subsidiebeleid ondersteunt bijvoorbeeld de vrijwilligersorganisaties. Hiermee stellen we deze organisaties in staat om op laagdrempelige wijze een aanbod te creëren voor sport, cultuur en ontmoeting voor diverse doelgroepen. In de actuele cultuurnota zetten we in op cultuur als brandstof voor goed samenleven voor alle inwoners van Son en Breugel, waarbij we ontmoetingsmogelijkheden voor en tussen de jeugdige en oudere inwoners van onze gemeente belangrijk vinden.

Wat gaan we ervoor doen?

Jeugdigen

Doelstellingen

6. Ten behoeve van een goede ontwikkeling van peuters en voorkomen onderwijsachterstanden, hebben we toereikende voorschoolse voorzieningen en een erkend programma voor VVE (voor- en vroegschoolse educatie).

Peuteropvang en Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)
In Son en Breugel zijn voor alle peuters goede voorschoolse voorzieningen beschikbaar.

- Wij subsidiëren de peuteropvang voor ouders die geen gebruik kunnen maken van de kinderopvangtoeslag van het Rijk.
- Voor peuters met een risico op een onderwijsachterstand hebben we een erkend aanbod van voor- en vroegschoolse educatie (VVE) beschikbaar bij onze kinderopvangorganisaties. We stellen, ten opzichte van middelen die we van het Rijk krijgen, extra middelen beschikbaar om alle doelgroepkinderen een VVE-plaats te kunnen aanbieden om ze een goede start te kunnen geven op de basisschool.
- Bij de start van schooljaar 2025-2026 zijn we gestart met de peutermonitor van InnovatieNul13. Hiermee krijgen we meer zicht, grip en sturing op het bereik en non-bereik van peuters in de voorschoolse opvang.
- We zijn halverwege 2026 gestart met de implementatie van de VVE-Resultatenmonitor. Hiermee krijgen we beter zicht op de effecten van VVE op de ontwikkeling van de doorgaande lijn van het kinderdagverblijf naar primair onderwijs.

7. We hebben qua capaciteit en kwaliteit goede schoolgebouwen voor een toereikend en gedifferentieerd onderwijsaanbod.

Integraal Huisvestingplan (IHP)
In het kader van het IHP doen we een onderzoek naar afweging renovatie/ nieuwbouw voor de Emiliusschool, inclusief nieuwbouw van het zwembad. Hierin wordt ook naar de (integrale) gebiedsontwikkeling van Zonhove gekeken en de kansen die dit vanuit het bewegingsonderwijs kan bieden.
Lopende projecten:

- De uitbreiding van basisschool De Bloktempel wordt naar verwachting eind 2026 afgerond.
- De voorbereidingen van de uitbreiding van basisschool De Stokland inclusief kinderopvang zijn gestart.
- De voorbereidingen van de uitbreiding van basisschool De Sonnewijzer zijn gestart.
- Het draagvlakonderzoek voor kinderdagopvang bij basisschool BuitensteBinnen.

8. Jeugdigen en hun ouders krijgen ondersteuning wanneer zij problemen ondervinden in opgroei- en opvoedsituaties.

CMD
Ouders en jeugdigen kunnen uitdagingen of problemen ervaren tijdens het opvoeden of bij hun ontwikkeling. Bij de Toegang van het CMD onderzoeken we bij een jeugdhulpvraag of er voorliggend passende ondersteuning mogelijk is. In een aantal gevallen zijn gesprekken bij de Toegang voldoende om jeugdigen in hun kracht te zetten en is de hulpvraag opgelost. Is dat niet het geval, dan doen we onderzoek naar de mogelijkheden van specialistische jeugdzorg. Ook de huisartsen, praktijkondersteuners Jeugd bij de huisartsen en de GGD-jeugdarts maken deze afwegingen. De lijnen tussen deze partners zijn kort, zodat er onderling afgestemd kan worden over het aanbod voor jeugdigen en er zo kostenefficiënt mogelijk kan worden gewerkt.
Hervormingsagenda Jeugd
De landelijke trend dat problemen binnen gezinnen en bij jeugdigen zelf complexer worden, zien we ook in Son en Breugel. Concreet zien we dat onder meer in de toename aan het aantal jeugdigen en gezinnen met complexe problematiek. De hulpvragen die hieruit voortvloeien vragen om een meervoudige en integrale aanpak. We zijn al een tijd bezig met de uitvoering van de Hervormingsagenda en gaan hier in 2027 mee verder. Het plan van aanpak Grip op Jeugdhulp en Wmo geeft hier deels uitvoering aan.

9. We investeren in het voorliggend veld en zetten dit samen met de kracht van onze gemeenschap in om een goede ontwikkeling van jeugdigen te stimuleren.

Investering preventief aanbod jeugd
Naast de ondersteuning die vanuit het CMD wordt geboden, is er al voorliggend aanbod. Denk hierbij aan het eetteam en regionale programma's zoals STORM, een preventieve interventie ter bevordering van het mentale welzijn van jongeren. We merken dat gezinnen en jeugdigen op deze manier op een laagdrempelige manier ondersteund kunnen worden.
Tegelijkertijd zien we dat dit niet voldoende is om de problemen in het jeugddomein aan te pakken. Om de ontwikkeling van stijgende vraag naar en de inzet van jeugdhulp te kenteren, is een stevige doorontwikkeling nodig van het voorliggend veld. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van het jongerenwerk en de betrokkenheid van verenigingen en het maatschappelijk middenveld. Hierbij zijn trajecten zoals de samenwerking met de boksvereniging nodig en helpend voor de jeugdigen. Zo kunnen we hulpvragen binnen de gemeenschap beantwoorden in plaats van direct het antwoord binnen de jeugdzorg te zoeken. In het geval van lichte ondersteuningsvragen is het uitgangspunt om deze niet meer beantwoorden met individuele jeugdhulptrajecten, maar met groepstrajecten. De ontwikkeling van specialistische kennis en kunde bij het CMD zorgt er ook voor dat jeugdigen ondersteund kunnen worden zonder lange jeugdhulptrajecten bij een zorgaanbieder. Zo kunnen we gezinnen en jeugdigen laagdrempeliger en efficiënter ondersteunen. Dit voorkomt complexe trajecten in de specialistische jeugdhulp die niet altijd het beoogde effect hebben. Tevens leidt dit tot een kostenbesparing op de middellange en lange termijn. Daarom is dit ook één van de actiepunten uit het plan van aanpak Grip op Jeugdhulp en Wmo.

10. We dragen bij aan een goed woon- en leefklimaat voor jeugd en jongeren.

Goed woon - en leefklimaat
In het Jeugd- en Jongerenbeleid 2025 benadrukken we onder andere het belang van een goed woon- en leefklimaat. Een belangrijke voorwaarde voor een goede leefomgeving is de beschikbaarheid van passende woningen voor gezinnen, maar ook voor jongvolwassenen. Daarnaast moet de ruimtelijke omgeving aantrekkelijk en stimulerend zijn voor jongeren. Denk hierbij aan goed onderhouden speeltuinen, groene buitenruimtes en parkjes waar jongeren veilig kunnen spelen, ontspannen en samenkomen. De inrichting van de openbare ruimte moet jongeren ruimte bieden voor sociale interactie en actieve recreatie, zoals skateplekken, sportvelden en andere voorzieningen die uitnodigen tot bewegen. Hierbij is het van belang dat deze plekken toegankelijk zijn en liggen binnen een haalbare afstand vanaf de woonlocatie.

Wat gaan we ervoor doen?

Positieve gezondheid en zorg

Doelstellingen

11. Met voorlichting en ondersteuning stimuleren we inwoners zo gezond mogelijk te leven. We zetten sport en bewegen in als instrument ter bevordering van fysieke en mentale gezondheid en om maatschappelijke participatie te stimuleren.

Lokaal Sportakkoord
Het Lokaal Sportakkoord is sinds 2023 van kracht. Hiervoor ontvingen we vanaf 2024 middelen via het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Vanaf 2027 stopt de Brede SPUK (Speciale uitkering) GALA in haar huidige vorm. Het Rijk neemt nog een besluit over herfinanciering. De komende jaren geven we, net als voorgaande jaren, samen met de sportraad en onze andere partners, verder uitvoering aan het sportakkoord. In 2027 zetten we in op een lokaal sport- en beweegloket en wordt sociale veiligheid binnen de sport als norm gezien.

Uitvoering AZWA
Het in 2025 overeengekomen AZWA (Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord) volgt het IZA (Integraal Zorg Akkoord) op. Hoewel het IZA (en daarmee ook het GALA) per 1 januari 2027 formeel ophoudt, loopt een aantal transformatieplannen uit het IZA ook in 2027 nog door. Het betreft De Buurt als Ecosysteem, Samenredzaam in het Netwerk en het Mentaal Gezondheidsnetwerk (MGN).
Om de samenwerking tussen zorg- en sociaal domein te versterken, hebben zorgverzekeraars, gemeenten en aanbieders van zorg en ondersteuning landelijke afspraken gemaakt over zogenaamde basisfunctionaliteiten. Een basisfunctionaliteit is een landelijk afgesproken, minimaal noodzakelijke functie op het snijvlak van het zorg- en sociaal domein en publieke gezondheid. De basisfunctionaliteiten gaan over de leefgebieden kansrijk opgroeien, gezonde leefstijl, mentale gezondheid, vitaal ouder worden en het verminderen van gezondheidsachterstanden.
In het AZWA zijn er 5 basisfunctionaliteiten opgenomen die in de AZWA-regio (Eindhoven-De Kempen) op basis van een gezamenlijke regionale agenda worden ontwikkeld en grotendeels lokaal worden uitgevoerd:

1. Kansrijke Start, inclusief de onderdelen Integrale Gezinspoli en Nu Niet Zwanger
2. Sociaal verwijzen waaronder bijvoorbeeld *Welzijn op Recept*.
3. Overgewicht en obesitas voor volwassenen en voor kinderen is een variant opgenomen op de ontwikkelagenda.
4. Valpreventie, gericht op het voorkomen van vallen bij ouderen.
5. Laagdrempelige steunpunten voor mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA).

De basisfunctionaliteiten 1 tot en met 4 zaten al (grotendeels) in het GALA.
Aanvullend op deze 5 basisfunctionaliteiten wordt er een ontwikkelagenda opgesteld die in ieder geval bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Mentale Gezondheid
- Vitaal ouder worden
- Gezonde leefstijl
- Kansrijk opgroeien
- Gezondheidsachterstanden verminderen

Het gemeentelijk aandeel in de bekostiging van de uitvoering van het AZWA gebeurt op basis van een SPUK. Deze SPUK loopt van 2027 tot en met 2029. De VNG onderhandelt met het Rijk onderhandelt over een structurele bekostigingssystematiek. De te ontvangen SPUK wordt budgettair neutraal verwerkt in de begroting.

Gezondheidsbeleid
In het huidige gezondheidsbeleid zijn de volgende speerpunten vastgelegd:
• Leefstijlverbetering;
• Druk op het dagelijks leven bij jeugd en volwassenen;
• Sociale gezondheid.
Deze speerpunten zijn ingehaald door de regionale beweging De Stap naar Gezonder en het AZWA. Binnen deze programma's wordt het lokaal gezondheidsbeleid verder vormgegeven. Dit betekent dat we proberen zoveel mogelijk te realiseren binnen deze programma's. Wat daar niet binnen past voeren we binnen het lokaal gezondheidsbeleid uit als flankerend beleid.

Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK)
Sinds een aantal jaren volgen de basisscholen het traject Cultuureducatie met Kwaliteit. Iedere school werkt daarmee onder professionele begeleiding aan een eigen (meerjaren)visie op cultuureducatie en de uitvoering daarvan. In 2025 zijn we gestart met de 4e periode tot en met 2028 (CmK4). Naast de 6 basisscholen is ook de Emiliusschool deze periode aangesloten.

Uitgangspunten Cultuurnota
Cultuur en Erfgoed wordt in 2027 nog sterker gekoppeld aan de positieve gezondheid van onze inwoners. We versterken de samenhang met het sociaal domein door innovatieve projecten te stimuleren die eenzaamheid tegengaan en sociale netwerken versterken. Meedoen aan Kunst en Cultuur biedt inspiratie, geeft zelfvertrouwen en zorgt ervoor dat inwoners met plezier deelnemen aan de samenleving. Voor 2027 stellen we een compact uitvoeringsprogramma op waarin we per gekozen thema de concrete doelen en acties vastleggen. In het bijzonder gaan we met het jongerenwerk aan de slag met mentale gezondheid onder jongeren.

Wat gaan we ervoor doen?

Monumenten

Doelstellingen

12. We dragen zorg voor ons cultureel erfgoed en onze monumenten.

Het beschikbare budget zetten we in voor het behoud, beheer en de ontwikkeling van erfgoed en monumenten, zodat deze ook voor toekomstige generaties zichtbaar en beleefbaar blijven.

Wat gaan we ervoor doen?

Erfgoed

Doelstellingen

13. Wij houden cultureel erfgoed en monumenten in stand.

Monumenten
De Commissie omgevingskwaliteit, waar de monumentencommissieleden 1x per maand deel van uitmaken, heeft tot taak het college te adviseren over aanwijzen, in stand houden en verbouwen van monumenten en waardevolle cultuurhistorische panden en objecten. Zij adviseert daarnaast over het plaatsen van panden en objecten vanuit de potentiële monumentenlijst op de gemeentelijke monumentenlijst. Het college besluit over deze adviezen. Naar verwachting draagt de commissie ook na 2026 een aantal objecten voor voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst.
Het subsidiebudget voor onderhoud aan gemeentelijke monumenten is € 10.000,-. Dit budget wordt gebruikt, onder andere doordat er nieuwe monumenten zijn en worden aangewezen en er meer monumentale panden worden verduurzaamd. We schenken speciale aandacht aan transparantie, communicatie en eenduidigheid van regels. Dit alles met het oog op aantrekkelijk maken van het aanwijzen van gebouwen tot gemeentelijk monument.

Commissie omgevingskwaliteit
We hebben een gecombineerde welstand- en monumentencommissie, de zogenaamde Commissie omgevingskwaliteit. Budget is structureel nodig voor inhuur van een onafhankelijke voorzitter en onkostenvergoeding voor de commissieleden monumenten.

Archeologie
Het Archeologiebeleid hebben we vertaald in alle ruimtelijke plannen en in het cultuurhistorisch beleidsplan (inclusief waardenkaart). Het is van belang dat het cultuurhistorisch erfgoed in brede zin, dus ook archeologie, voor onze gemeenschap veilig wordt gesteld, wordt ontsloten en bekend is bij een breed publiek. In het Dommelhuis worden op diverse plekken archeologische vondsten tentoongesteld, deels vanuit de gemeentelijke opslag (zoals de boomstamput) en deels georganiseerd vanuit de Erfgoedvereniging, gefaciliteerd door de gemeente. De archeologische kaart van Son en Breugel stamt uit 2009 en moet geüpdatet worden. We verwachten dat dit met een financiële bijdrage van de provincie gerealiseerd kan worden.

Rijksmonumenten in gemeentelijk eigendom.
Son en Breugel kent 6 rijksmonumenten, waarvan 3 in gemeentelijk eigendom. Hiervan worden het Oude Raadhuisje en de Oude Toren in stand gehouden met toegekende SIM-subsidie 2023-2028.

Wat gaan we ervoor doen?

Cultuur en sport

Doelstellingen

14. We stimuleren de ontwikkeling van en deelname en bijdrage aan culturele en sportieve activiteiten

Cultuureducatie Met Kwaliteit 4 (CMK4, voorheen de Cultuurloper)
De combinatiefunctionaris verbindt onderwijs, sport en cultuur met elkaar. Hierdoor kunnen gezinnen kennismaken met de aanbieders van sport en cultuur in het dorp. Vanaf 2027 gaan we specifiek inzetten op doelgroepen die relatief weinig gebruik maken van het aanbod. Dit wordt georganiseerd en aangejaagd door de Combinatiefunctionaris, werkzaam bij onze welzijnsorganisatie. Samen met de intermediair van Bibliotheek Dommeldal wordt er met de basisscholen het traject van CMK4 doorlopen. Hiermee verdiepen, vernieuwen en professionaliseren we cultuureducatie in het onderwijs.

Subsidies en financiële ondersteuning
Wij verstrekken jaarlijks subsidies aan diverse lokale sport-, cultuur-, jeugd- en ouderenverenigingen. Hierdoor kunnen deze verenigingen de contributie betaalbaar houden en blijven zij toegankelijk voor een grote groep inwoners. We vinden het belangrijk dat iedere inwoner kan meedoen aan culturele en sportieve activiteiten, ook als er sprake is van een kleine portemonnee. Daarom werken we samen met Stichting Leergeld voor kinderen tot 18 jaar en met het Volwassenenfonds Sport en Cultuur voor inwoners vanaf 18 jaar. Via Stichting Leergeld kan een vergoeding worden aangevraagd voor deelname aan sportieve en culturele activiteiten, zoals dansles, verenigingslidmaatschappen of tekenlessen. Hierbij staat de wens van het kind centraal.
Sinds 1 augustus 2026 is de generieke subsidieregeling voor muziekonderwijs beëindigd. Om te zorgen dat muziekles toegankelijk blijft voor iedereen, ondersteunen we kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen via het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Met dit fonds zijn we een pilot aangegaan voor de duur van anderhalf jaar om deze doelgroep te helpen zich muzikaal te (blijven) ontwikkelen.
Daarnaast zorgen we er, in samenwerking met de organisatie van het IJsfeest, voor dat de kinderen uit gezinnen met een bijstandsuitkering samen met leeftijdsgenootjes plezier kunnen beleven op de ijsbaan door hen in de kerstvakantie een passe-partout beschikbaar te stellen.
Volwassenen kunnen via een intermediair een aanvraag indienen bij het Volwassenenfonds voor bijvoorbeeld een fitness-abonnement, danslessen of een schildercursus. Hiervoor is per persoon per jaar maximaal € 300,- beschikbaar. Mocht er na de aanvraag voor de activiteit nog budget over zijn, dan kan dit restant tot het maximumbedrag worden ingezet voor noodzakelijke sportkleding of attributen.

Uniek Sporten
Wij zijn als gemeente aangesloten bij Uniek Sporten Zuid-Brabant. Uniek Sporten Zuid-Brabant is erop gericht om meer mensen met een beperking duurzaam te begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod. Zij helpen bij het zoeken naar een sportaanbieder in de buurt, maar helpen ook bij de aanschaf of uitleen van sporthulpmiddelen zodat sport en bewegen voor iedereen mogelijk is.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Dienst Dommelvallei
Beleid en uitvoering van Werk & Inkomen en Inburgering zijn belegd bij de Dienst Dommelvallei. De dienstverlening vindt plaats vanuit het CMD. Daarnaast ondersteunt Dienst Dommelvallei de dienstverlening in het Sociaal Domein met het uitvoeren van administratie, backoffice taken en technisch en functioneel beheer van de vakapplicatie.

Gemeenschappelijke regeling WSD
WSD is onze belangrijkste partner voor de uitvoering van de sociale werkvoorziening en de begeleiding van inwoners met een uitkering die ondersteuning nodig hebben bij het vinden van passend werk. De inzet van WSD is gericht op mensen met een arbeidsbeperking of een afstand tot de arbeidsmarkt, voor wie werk in een reguliere omgeving (nog) niet haalbaar is. Deze inzet draagt direct bij aan het bieden van structuur, perspectief en economische zelfstandigheid.
De basis voor de samenwerking was de afgelopen jaren het koersdocument "Gezamenlijk Doorontwikkelen". Deze koers is recentelijk herijkt. Met ingang van 2027 werken de gemeenten en WSD samen op basis van een geactualiseerde koers, die richting geeft aan verdere versterking van de organisatie, de doelgroepbenadering en de ondersteuning die nodig is voor duurzame arbeidsparticipatie.
Ook in de uitvoering van de Wet inburgering speelt WSD een belangrijke rol. Via de uitvoering van inburgeringstrajecten ondersteunt WSD-statushouders bij het combineren van inburgering en werk. Hiermee dragen we bij aan een snellere integratie en vergroten we de kans op economische zelfstandigheid voor nieuwkomers in onze gemeente.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)
De GGD Brabant-Zuidoost voert voor ons de (verplichte) taken van de Wet publieke gezondheid uit. Daarnaast ondersteunt ze de gemeente bij de invulling van hun (gezondheids)beleid, bijvoorbeeld via de vierjaarlijkse Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV). Ook voert de GGD jaarlijks een gezondsheidsmonitor uit per leeftijdscategorie. Deze documenten zijn voor de komende jaren mede de basis voor nieuw beleid alsook voor input voor de omgevingsvisie. Daarnaast is bij de GGD het meldpunt van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) ondergebracht en voert de GGD de regie over de regionale ketenaanpak GALA en IZA/AZWA. Vanaf 2026 voert de GGD voor de deelnemende gemeenten de Wet integrale suïcidepreventie uit.

Bestuurlijke samenwerking Sociaal Domein
De wethouders Sociaal Domein in de regio Zuidoost-Brabant hebben het initiatief genomen om op bestuurlijk vlak een periodiek overleg te organiseren in de vorm van de kwaliteitssprongtafel. Op deze tafel komen de 21 wethouders sociaal domein bij elkaar met als doel om een sociale groeistrategie op de stellen op relevante sociaal-maatschappelijke onderwerpen, in ieder geval de thema's bestaanszekerheid, sport en cultuur, beschikbaarheid zorg en onderwijs. Daarbij wordt regie gevoerd om de onderwerpen op de juiste (bestaande) overlegtafels te laten landen.

Een 10 voor de Jeugd
Regionale inkoopsamenwerking voor de inkoop van specialistische jeugdhulp, bestaande uit gemeente Helmond, Peelgemeenten (Deurne, Asten, Someren, Laarbeek, Gemert-Bakel), Dommelvallei+ (Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel, Waalre) en gemeente Veldhoven. Sinds 1 januari 2026 is deze inkoopsamenwerking formeel omgezet naar een Gemeenschappelijke Regeling. Dit volgt uit een wettelijke verplichting.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.
De taakvelden bij het sociaal domein zijn met ingang van begrotingsjaar 2025 aangepast op landelijk voorschrift. Het gaat om een verfijning van de taakvelden om beter aan landelijke informatiebehoeften te voldoen.

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 2	**120**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
4.2 Onderwijshuisvesting	**1.137**	**1.147**	**1.769**	**1.719**	**1.702**	**1.866**
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	**675**	**684**	**732**	**735**	**722**	**721**
5.1 Sportbeleid en activering	**326**	**283**	**198**	**198**	**198**	**198**
5.2 Sportaccommodaties	**1.194**	**1.349**	**1.537**	**1.611**	**1.607**	**1.597**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	**596**	**668**	**665**	**666**	**668**	**668**
5.4 Musea	**1**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**
5.5 Cultureel erfgoed	**205**	**234**	**255**	**247**	**241**	**240**
5.6 Media	**426**	**439**	**457**	**445**	**445**	**445**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	**4.866**	**3.489**	**3.335**	**3.358**	**3.585**	**3.382**
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	**773**	**280**	**337**	**337**	**337**	**337**
6.3 Inkomensregelingen	**4.147**	**3.917**	**3.924**	**3.919**	**3.919**	**3.919**
6.4 WSW en beschut werk	**812**	**692**	**626**	**630**	**636**	**636**
6.5 Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk	**602**	**587**	**609**	**575**	**567**	**566**
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	**1.428**	**934**	**1.034**	**1.029**	**1.029**	**1.029**
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	**1.683**	**1.602**	**1.883**	**1.782**	**1.073**	**1.095**
6.712 Begeleiding (Wmo)	**912**	**808**	**1.042**	**1.037**	**1.037**	**1.037**
6.713 Dagbesteding (Wmo)	**274**	**419**	**411**	**385**	**385**	**385**
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	**60**	**153**	**166**	**166**	**166**	**166**
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	**909**	**45**	**41**	**41**	**41**	**41**
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	**3.534**	**2.858**	**3.541**	**3.221**	**3.221**	**3.221**
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	**928**	**560**	**955**	**952**	**1.002**	**1.002**
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	**501**	**45**	**44**	**44**	**44**	**44**
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	**643**	**1.102**	**1.058**	**1.005**	**1.055**	**1.055**
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	**21**	**36**	**41**	**41**	**41**	**41**
6.791 PGB Wmo	**243**	**193**	**202**	**202**	**202**	**202**
6.792 PGB Jeugd	**288**	**335**	**341**	**330**	**330**	**330**
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	**0**	**38**	**43**	**43**	**43**	**43**
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	**13**	**50**	**157**	**157**	**157**	**157**
6.821 Jeugdbescherming	**333**	**325**	**426**	**413**	**413**	**413**
6.822 Jeugdreclassering	**26**	**47**	**101**	**101**	**101**	**101**
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	**29**	**58**	**55**	**55**	**55**	**55**
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	**99**	**249**	**283**	**271**	**271**	**271**
7.1 Volksgezondheid	**940**	**993**	**1.060**	**1.105**	**1.149**	**1.008**
Totaal Lasten	**28.747**	**24.622**	**27.334**	**26.823**	**26.444**	**26.274**
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 2	**762**	**671**	**775**	**775**	**776**	**642**
4.2 Onderwijshuisvesting	**205**	**231**	**240**	**258**	**258**	**258**

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	**26**	**21**	**21**	**21**	**21**	**21**
5.1 Sportbeleid en activering	**136**	**73**	**0**	**0**	**0**	**0**
5.2 Sportaccommodaties	**205**	**267**	**240**	**240**	**240**	**240**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	**226**	**257**	**257**	**257**	**257**	**257**
5.5 Cultureel erfgoed	**24**	**25**	**26**	**26**	**26**	**26**
5.6 Media	**16**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	**3.163**	**639**	**642**	**653**	**787**	**717**
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	**87**	**21**	**21**	**21**	**21**	**21**
6.3 Inkomensregelingen	**3.534**	**3.473**	**3.474**	**3.474**	**3.474**	**3.474**
6.5 Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk	**120**	**0**	**85**	**35**	**35**	**35**
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	**125**	**186**	**186**	**186**	**186**	**186**
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	**107**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	**11**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
7.1 Volksgezondheid	**77**	**52**	**117**	**141**	**163**	**0**
Totaal Baten	**8.829**	**5.915**	**6.083**	**6.086**	**6.242**	**5.876**
Saldo (baten -/- lasten)	**-19.918**	**-18.707**	**-21.250**	**-20.737**	**-20.202**	**-20.398**

Begrotingsaanpassingen

2. Sociale leefomgeving	2027	2028	2029	2030
Autonome ontwikkelingen				
1. Wmo en jeugd (Kadernota 2027)	-2.100.000	-2.100.000	-2.200.000	-2.200.000
2. Herijking Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs (Kadernota 2027)	-70.000			
3. Praktijkondersteuner jeugd (Kadernota 2027)	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
4. Bijdrage GR 10 voor de jeugd (Kadernota 2027)	-49.751	-49.751	-49.751	-49.751
5. Wijk GGD (Kadernota 2027)	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Bezuinigingen				
6. Inzetten reserve WSD	85.000	35.000	35.000	35.000
7. Zelfredzaamheid leerlingenvervoer stimuleren	0	0	10.000	10.000
8. Stoppen met zwemsubsidie	20.000	20.000	20.000	20.000
9. Verlagen Sociaal Noodfonds	5.000	5.000	5.000	5.000
10. Verlaging uitstroompremie	0	5.000	5.000	5.000
11. Geen individuele begeleiding 1 meer, alleen groep	65.000	65.000	65.000	65.000
12. Geen individuele begeleiding 2 meer, alleen groep	240.000	240.000	240.000	240.000
13. Vaktherapie niet meer indiceren	45.000	45.000	45.000	45.000
14. Subsidie ouderenwerk afbouwen	150.000	150.000	150.000	150.000
15. Alleen groepsbehandeling dyslexie	100.000	100.000	100.000	100.000
16. Inzetten op GI en WLZ	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal programma 2	**-1.544.751**	**-1.519.751**	**-1.609.751**	**-1.609.751**

1.In de Kadernota 2027 is aangegeven dat voor zowel Wmo als voor de jeugdzorg een structurele toename wordt verwacht. Voor de Wmo is de verklaring tweeledig: de dubbele vergrijzing zet door waardoor er meer vraag is naar huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, dagbesteding, vervoer en woningaanpassingen. Verder zien we dat de vraag naar individuele begeleiding toeneemt doordat er meer inwoners zijn die door eigen problematiek hulp nodig hebben ten aanzien van zelfredzaamheid en het deelnemen aan de maatschappij. Bij de jeugdhulp wordt de toename veroorzaakt door een stijgende vraag naar professionele hulp voor jeugdigen en een blijvende toename van complexe problematiek in gezinnen. Lokaal zetten we sinds 2025 in op maatregelen waarvan wordt verwacht dat dit de groei van de uitgaven gaat remmen in de komende jaren.
2. Voor de herijking van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs is extra budget nodig om hiermee in 2027 te starten. Het huidige IHP bestrijkt de jaren 2024–2028 en dient conform de vierjaarlijkse cyclus te worden geactualiseerd. Voor de uitvoering van deze herijking wordt een extern adviesbureau ingeschakeld. Dit bureau krijgt de opdracht om, in samenwerking met de betrokken onderwijsinstellingen, kinderopvangorganisaties en de gemeente, het IHP te actualiseren en te komen tot een toekomstbestendig en integraal onderbouwd huisvestingsplan voor het onderwijs. Daarnaast stelt ook de wet vanaf 2027 eisen aan het IHP.
3. In 2023 is besloten om structureel bij te dragen aan de Praktijkondersteuner Huisartsenzorg (POH Jeugd. Deze POH ondersteunt en begeleidt kinderen met hulpvragen. Dit leidt tot verlichting bij het CMD en het zorgt ervoor dat kinderen minder vaak geïndiceerde jeugdhulp nodig hebben. In de Hervormingsagenda Jeugd is afgesproken met gemeenten om POH's Jeugd in te zetten. De POH Jeugd voor de helft vergoed door de zorgverzekeraar en voor de andere helft door de gemeente. Vooralsnog blijft dit zo, maar er zijn signalen vanuit de zorgverzekeraars dat ze deze vergoeding volledig bij gemeenten willen neerleggen. De huidige middelen zijn structureel ontoereikend zodat een extra budget nodig is van € 35.000,-.
4. De begroting van de GR Een 10 voor de jeugd is vastgesteld. Dit leidt tot een hogere bijdrage van circa € 50.000,-.
5. In 2024 is gestart met de inzet van een Wijk-GGD'ers samen met de gemeente Nuenen. Deze professionals werken outreachend en ondersteunen inwoners met onbegrepen gedrag. Dit zorgt voor een betere begeleiding van deze inwoners en het voorkomt overlastmeldingen. We hebben voor twee jaar subsidie ontvangen van ZonMw. Deze loopt in begin 2027 af. De aanpak willen we structureel borgen.
6. Bij WSD worden vanuit positieve jaarresultaten middelen gereserveerd voor Son en Breugel in de 'Algemene Gemeentelijke Reserve (AGR)'. We laten het opgebouwde vrij besteedbare saldo in 2027 uitkeren en ontvangen daarna jaarlijks het vrij besteedbare deel van de toevoegingen. Dit levert naar verwachting € 85.000,- op in 2027 en € 35.000,- per jaar vanaf 2028.
7. Door een groot deel van de leerlingen die nu gebruik maken van leerlingenvervoer te trainen om zelf met OV of fiets naar school te gaan, is minder leerlingenvervoer nodig.
8. Een jeugdige inwoner die een diploma behaalt voor aantoonbare zwemvaardigheid (op het niveau van zwemdiploma B) ontvangt hiervoor een subsidie van € 100,-. Door deze regeling af te schaffen, wordt er € 20.000,- bespaard. Voor wie dat nodig heeft handhaven we de ondersteuning van de bekostiging van zwemlessen via Stichting Leergeld.
9. Binnen het uitvoeringsbudget voor het armoedebeleid is er op jaarbasis € 10.000,- vrijgemaakt voor financiële vergoedingen vanuit het sociaal noodfonds. Hiermee kunnen inwoners in een noodsituatie worden geholpen. De afgelopen jaren is hiervoor een bedrag van minder dan 5.000 euro aangewend waardoor verlaging van dit bedrag in de begroting is gerechtvaardigd.
10. De huidige Re-integratieverordening Participatiewet kent een eenmalige uitstroompremie van € 1.000,- Deze premie dient als stimulering voor uitstroom naar werk. Er is geen wettelijk minimum voor de uitstroompremie. Door de premie te verlagen wordt € 5.000,- bespaard.
11. en 12. Er is wel groepsaanbod, echter wordt er om diverse redenen vaak naar de duurdere vorm van individuele begeleiding verwezen. Vanaf 2027 zouden we de nieuwe cliënten alleen nog naar groepsbegeleiding kunnen verwijzen, tenzij dit echt niet gewenst is. Kinderen kunnen in een groep veel van elkaar leren en ervaren dat er gelijken zijn.
13. Vaktherapie is een niet bewezen therapie, waar kinderen baat bij kunnen hebben. Dit is fijn, maar geen jeugdhulp.
14. In Son en Breugel wordt er vanuit de gemeenschap al heel veel voor oudere inwoners georganiseerd, het is daarom mogelijk de subsidie aan de LEV- groep voor hun activiteiten in het kader van ouderen af te bouwen.
15. Door dyslexie begeleiding van individueel naar groepsbegeleiding te gaan geven kan hier € 100.000,- op worden bespaard.

16. We hebben in Son en Breugel te maken met een aantal dure casussen die via een Gecertificeerde Instelling worden geïndiceerd. Door te investeren in een deskundige consulent die zich voornamelijk bezighoudt met deze casussen kan een besparing worden gerealiseerd. Dus de investering in een specialist verdient zichzelf terug. Een specialist van € 100.000,- levert € 200.000,- op.

Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving

Inleiding

Ons handelen en beleid voor de fysieke leefomgeving kent diverse abstractieniveaus.
In het programma Fysieke en Veilige leefomgeving komen vooral de tactische en operationele kant van ons handelen voor de leefomgeving aan de orde.
Het programma Economische en Ruimtelijke ontwikkeling richt zich meer op de visie en de strategische kant van het beleid voor de leefomgeving.
Er is natuurlijk wel overlap tussen de programma's, omdat de scheidslijn tussen het strategische en het tactische abstractieniveau niet zo scherp is. Een voorbeeld daarvan is het onderwerp natuur en landschap: enerzijds hebben we er een visie op en sluiten we qua strategie aan bij lopende regionale ontwikkelingen (Dommeldal uit de verf en Van Gogh Nationaal Park), anderzijds leggen we ook natuur en groen aan.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Veiligheid en Vergunningen	1. Inwoners, ondernemers en bezoekers verblijven in een veilige leef- en woonomgeving.
Openbare Ruimte	2. We beheren de openbare ruimte met aandacht voor veiligheid en doelmatigheid 3. Samen met onze inwoners voeren we maatregelen uit om waterbeheersing klimaatadaptief te maken. 4. We richten de openbare ruimte zodanig in dat inwoners er prettig kunnen verblijven, sporten en spelen. 5. We betrekken inwoners bij de (her)inrichting van de openbare ruimte in hun buurt. 6. We zorgen voor een groene leefomgeving met meer biodiversiteit. 7. We realiseren en beheren het Natuurnetwerk en versterken zo de natuurbeleving dichtbij huis. 8. Met onze inkopen stimuleren marktpartijen om over te gaan tot duurzame innovaties en maatschappelijk verantwoord ondernemen. 9. We zetten in op het principe van afval naar grondstof.
Mobiliteit	10. Weggebruikers kunnen comfortabel en veilig deelnemen aan het verkeer. 11. De kernen en centra zijn goed bereikbaar voor alle weggebruikers.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Grondstoffenbeleidsplan	2024-2027	Februari 2024	2028
Nota Integrale Veiligheid gemeente Son en Breugel 2023-2026	2023 - 2026	Januari 2023	2028
Uitvoerings- en handhavingsstrategie 2023-2026	2023 - 2026	Januari 2023	2026
Ontwikkelingsvisie Nieuwe Heide & Oud Meer	2022-2070	November 2022	N.t.b.
Uitvoeringsprogramma handhaving 2026	2026	N.v.t.	2026
Groen-grijsbeheerplan	2025-2035	n.v.t.	n.v.t.
Mobiliteitsvisie Son en Breugel	Vanaf 2024	Oktober 2024	
Beleidsnota openbare verlichting	n.v.t.	Oktober 2016	N.v.t.
MJOP civieltechnische kunstwerken	2025-2027	N.v.t.	
Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost Brabant		2017	N.v.t.
Beleidsnota openbaar groen 2021	Vanaf 2022	November 2021	N.v.t.
Groenvisie Ekkersrijt		December 2021	
Evenementenbeleid gemeente Son en Breugel 2026	Vanaf 2026	Maart 2026	N.v.t.
Beleidsnotitie (beleidsregels) spelen	2019 - 2024	Juli 2020	
Beleidsnota Duurzaamheid	2016-2020 met doorkijk naar 2030	Oktober 2016	2025
Programma Water en Riolering 2023-2027	2023-2027	Juni 2023	2028
Klimaatbestendig Son en Breugel 2030	2017-2030	November 2017	N.t.b.
Integraal Beheerplan Bos-en natuurterreinen 2020-2029	2020-2029	Maart 2021	2029
Visie Verkeersveilige schoolomgeving Son & Breugel		April 2024 (college)	N.v.t.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Mobiliteitsplan Son & Breugel		December 2024 (college)	N.v.t.

Wat gaan we ervoor doen?

Veiligheid en Vergunningen

Doelstellingen

1. Inwoners, ondernemers en bezoekers verblijven in een veilige leef- en woonomgeving.

We zetten ons op verschillende manieren in voor een veilige, leefbare en prettige woonomgeving. Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid waarbij we samenwerken met inwoners, ondernemers, politie en andere netwerkpartners. Aan de voorkant denken we actief mee over de mogelijkheden binnen de geldende wet- en regelgeving. Daarnaast houden we toezicht op de uitvoering van werkzaamheden en bouwwerken binnen de gemeente. Wanneer regels niet worden nageleefd of de veiligheid in het geding is, treden we handhavend op.
Op het gebied van veiligheid geven we prioriteit aan:

- Ondermijnende criminaliteit
- Digitale criminaliteit
- Zorg en Veiligheid
- Veilig ondernemen

Onze inzet is zowel preventief als repressief. We werken aan bewustwording onder inwoners en ondernemers om incidenten zoveel mogelijk te voorkomen. Tegelijkertijd treden we op wanneer de situatie daarom vraagt.

Toezicht
De boa's zijn de ogen en oren van de gemeente. Zij houden toezicht op onder andere parkeren, loslopende honden en evenementen. Daarnaast bezoeken zij locaties waar sprake is van jeugdoverlast en geven zij signalen door wanneer er zorgen zijn over bijvoorbeeld verward gedrag. De boa's worden ondersteund door externe toezichthouders. Deze externe toezichthouders zijn een aanvulling op onze eigen boa's omdat zij ook in de avond, nacht en weekenden inzetbaar zijn. Zij houden toezicht op overlastlocaties, onderzoeken klachten en pakken meldingen op.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving
De vergunningverleners behandelen vergunningaanvragen en meldingen en informeren inwoners en ondernemers over de geldende wet- en regelgeving. Daarbij werken we volgens de uitgangspunten van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen.
Onze juristen behandelen handhavingszaken, bezwaar- en beroepsprocedures en geven daarnaast juridisch advies. Waar nodig zetten zij bestuursrechtelijke maatregelen in om naleving van de regels te bevorderen en onveilige situaties of overlast te beëindigen.
Daarnaast zetten wij doorlopend in op een klantgerichte dienstverlening, heldere communicatie en het borgen van kwaliteit. We proberen problemen en overtredingen zoveel mogelijk te voorkomen door inwoners en ondernemers vooraf goed te informeren en te adviseren.

Wat gaan we ervoor doen?

Openbare Ruimte

Doelstellingen

2. We beheren de openbare ruimte met aandacht voor veiligheid en doelmatigheid.

Wegonderhoud
Onze belangrijkste doelstelling voor het wegonderhoud is dat weggebruikers op veilige wijze gebruik kunnen blijven maken van de infrastructuur in Son en Breugel. Jaarlijks wordt het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) geactualiseerd op basis van inspecties. De benodigde budgetten zijn voor de komende 4 jaar vastgesteld op basis van de huidige status en vastgestelde onderhoudsniveaus.
Om op landelijke schaal eenzelfde beleving bij de onderhoudstoestand te hebben, heeft het CROW een hulpmiddel ontwikkeld. De staat van onderhoud is opgedeeld in niveau A+ tot en met D. Hierbij is A+ het hoogste niveau, dat geldt wanneer een straat net is aangelegd. Het C-niveau geldt hierbij als acceptabel minimumniveau. De onderhoudsniveaus in Son en Breugel zijn door de gemeenteraad vastgesteld op B voor de voetpaden en op C voor de overige verhardingen. We verrichten werkzaamheden om deze staat te kunnen behouden.

Gladheidsbestrijding
Om Son en Breugel ook tijdens de wintermaanden bereikbaar te houden, is een goede gladheidsbestrijding erg belangrijk. We hebben deze werkzaamheden uitbesteed. We verwachten van onze inwoners dat ze zelf het trottoir aan de voorzijde van hun woning sneeuwvrij maken. Son en Breugel is aangesloten op het regionale meldingssysteem, aangestuurd door de gemeente Eindhoven. Met dit systeem zorgen we voor een regionale afstemming van de gladheidsbestrijding.

Civieltechnische kunstwerken
Civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en duikers, vormen een belangrijke schakel in de infrastructuur. De technische staat van deze objecten moet goed zijn om een vlotte doorstroming te kunnen garanderen.
Op basis van technisch onderzoek hebben we een actieplan opgesteld om de achterstand in het onderhoud weg te werken. Op de korte en middellange termijn zullen meerdere civiele kunstwerken groot onderhoud nodig hebben of compleet vervangen moeten worden.
Het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) voor civieltechnische kunstwerken is begin 2026 opnieuw vastgesteld en wordt jaarlijks geactualiseerd.

Groen
Het openbaar groen speelt een essentiële rol in het veilig, leefbaar en toekomstbestendig houden van onze buitenruimte. Een doordachte inrichting en beheer van het groen dragen niet alleen bij aan de esthetiek en biodiversiteit, maar ook aan verkeersveiligheid, sociale veiligheid, gezondheid en kostenefficiënt beheer.
Bomen vormen een waardevol onderdeel van het stedelijk groen. Het is belangrijk om bomen te planten op locaties waar zij bij aanplant een goede groeiplaats en goede groeiruimte krijgen. Door periodieke inspecties uit te voeren, zoals de driejaarlijkse boomveiligheidscontrole, worden risico's vroegtijdig gesignaleerd en kan onderhoud tijdig plaatsvinden.
De inrichting van het groen stemmen we af op de functie en het gebruik van een locatie. Op drukke locaties, zoals het centrum, Ekkersrijt en bij de entrees van het dorp, worden als verfraaiing bloemrijke planten toegepast. Op rustige locaties wordt extensief beheerd groen toegepast, zoals bloemrijke bermen of bosplantsoen, wat zowel ecologische als beheerstechnische voordelen oplevert. Door te kiezen voor soorten die van nature thuishoren in onze regio én op een duurzame manier zijn gekweekt, versterken we de lokale biodiversiteit.
Daarnaast speelt groen een sleutelrol in de klimaatadaptatie. Door gebruik te maken van groene oplossingen, zoals wadi's voor waterberging en bomen voor schaduw en verkoeling, kan de buitenruimte beter omgaan met extreme weersomstandigheden. Het is daarom van belang om bij herinrichtingsprojecten of onderhoudswerkzaamheden structureel te kijken hoe klimaatadaptieve maatregelen kunnen worden meegenomen.

Tot slot is een goed functionerend datasysteem onmisbaar voor een veilig en doelmatig beheer. Het gebruik van actuele en betrouwbare gegevens over de hoeveelheden en staat van het groen, zoals boomveiligheid, maakt het mogelijk om onderhoud slim te plannen, risico's te minimaliseren en middelen efficiënt in te zetten.

Gemeentelijke gebouwen en maatschappelijke accommodaties
We zetten de beschikbare middelen voor het gemeentelijk vastgoed doelmatig in. De focus ligt op veiligheid en het gedifferentieerd in stand houden van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Daarbij onderscheiden wij 4 vormen van gemeentelijk vastgoed:

1. Functioneel vastgoed voor de gemeentelijke werkorganisatie en gemeentelijke dienstverlening (inclusief DDV, CMD en Veiligheidsregio);
2. Maatschappelijk vastgoed (en accommodaties) zijnde het vastgoed dat wordt ingezet voor sport, onderwijs en kinderopvang, welzijn (ontmoeting/sociaal-cultureel), kunst en cultuur en zorg;
3. Vastgoed met een woonfunctie voor specifieke doelgroepen (o.a. Oekraïne opvang, asielzoekers);
4. Strategisch vastgoed voor toekomstige gebiedsontwikkelingen en/of doorontwikkeling tot maatschappelijk vastgoed.

We stellen de vastgoedcondities vast op conditiescore 1 tot en met 6. Conditiescore 1 is het hoogste niveau "nieuwbouw kwaliteit" en conditiescore 6 is het laagste niveau "technisch rijp voor de sloop". De gemeentelijk vastgoedportefeuille wordt in "basis" in stand gehouden op conditiescore 3, wat staat voor een "sobere maar doelmatige" onderhoudsstrategie, of wat de wettelijke minimale ondergrens van ons verlangt.
Het onderhoud prioriteren we op basis van veiligheid. We zoeken actief naar koppelkansen, maken werk met werk, en verduurzamen als natuurlijke vervangingsmomenten zich aandienen. Verduurzamingsmaatregelen om de gemeentelijke vastgoedportefeuille energiezuinig te maken en om de CO2 uitstoot te reduceren, voeren we uit als daar subsidiemogelijkheden of natuurlijke vervangingsmomenten voor zijn. We sluiten daarmee aan bij de klimaatdoelstellingen.

3. Samen met onze inwoners voeren we maatregelen uit om waterbeheersing klimaatadaptief te maken.

Binnen het thema water kennen we in Son en Breugel 5 aandachtspunten: hemelwater (extreme buien), hoge grondwaterstanden, verdroging van de bodem, oppervlaktewaterkwaliteit en de inzameling van afvalwater.
Als het gaat om hemelwateroverlast, dan blijven een aantal probleemlocaties onder de aandacht met uitvoering van (nader) onderzoek en, op basis van de uitkomsten van de onderzoeken, het treffen van maatregelen in het openbaar gebied. De grondwaterstand is extreem laag doordat er in de zomer van 2026 erg weinig regen is gevallen. De verdrogingsproblematiek blijft daarom onze aandacht behouden. Wij, inwoners en (agrarische) bedrijven, dragen bij door structureel meer water te onttrekken uit onze bodem dan dat we aanvullen. Daardoor neemt onze drinkwatervoorraad af.
Ook blijven we binnen het stroomgebied van de Dommel samenwerken met het Waterschap en andere gemeentes om de waterkwaliteit van de Dommel te verbeteren. Naast deze gezamenlijke aanpak blijft de nadruk in 2027 ook liggen op de individuele mogelijkheden waar de gemeente nog kan bijdragen aan de Kaderrichtlijn-Water-doelstellingen. Inzameling van huishoudelijk afvalwater behoudt onze aandacht door doelmatig beheer en onderhoud van het rioolsysteem.
Naast de maatregelen die we willen treffen om probleemlocaties klimaatbestendig in te richten, blijven we inzetten op afkoppelen. Afkoppelen in combinatie met het creëren van waterberging heeft als voordeel dat we:

- extreme buien beter kunnen opvangen, waardoor we overlast en schade verminderen;
- minder water uit het riool overstorten in de Dommel en zo de oppervlaktewaterkwaliteit kunnen verbeteren;
- meer water de grond in krijgen in een verdrogende bodem.

Bij nieuwbouw en herinrichtingsprojecten koppelen we als gemeente af en vragen we inwoners, projectontwikkelaars en bedrijven dat ook te doen. In de bestaande bouw hebben we de hulp van onze inwoners nodig. Bewoners en bedrijven stimuleren we met een subsidie om schoon regenwater dat op het verhard oppervlak (verhardingen en daken) van hun eigen perceel valt, af te koppelen van het gemengd rioolstelsel. Door panden en verhardingen af te koppelen van het riool, hoeft er per saldo minder geïnvesteerd te worden in verzwaring en uitbreiding van het rioolstelsel.

4. We richten de openbare ruimte zodanig in dat inwoners er prettig kunnen verblijven, sporten en spelen.

Bos- en Natuurterreinen
In 2027 ontwikkelen we onze bossen en natuurterreinen verder tot een gevarieerd, klimaatbestendig en biodivers landschap waar inwoners prettig kunnen verblijven, sporten en spelen. Op basis van het Integraal beheerplan Bos- en Natuurterreinen 2020-2029 voeren we het tweede werkblok van de beheercyclus uit. We vormen eentonige bossen om naar gevarieerde en veerkrachtige bossen met meer structuur en meer inheemse soorten. Daarbij krijgt de bestrijding van invasieve exoten extra aandacht, zodat de inheemse natuur meer ruimte krijgt.
We onderhouden wegen, paden en recreatieve voorzieningen en voeren boomveiligheidscontroles uit, zodat inwoners veilig van de bos- en natuurterreinen gebruik blijven maken. Samen met lokale organisaties versterken we de betrokkenheid bij het beheer en de beleving van het gebied.
In Bosgebied-West ronden we samen met Bosgroep de uitvoering van de GLB-subsidie (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) voor bosrevitalisering af. Met de laatste herstelmaatregelen en de aanplant van klimaatbestendige boomsoorten versterken we de bodem, de waterhuishouding en de biodiversiteit.
Hoewel de natte periode van 2024 inmiddels enkele jaren achter ons ligt, hebben we nog steeds te maken met aanhoudende boomsterfte als gevolg van opeenvolgende natte en droge jaren. We verwijderen deze bomen en planten op de vrijgekomen locaties nieuwe, klimaatbestendige bomen aan. Daarnaast voeren we het reguliere beheer van de natuurterreinen uit. We beheren heide en graslanden, ontwikkelen bosranden en versterken de ecologische verbinding tussen het Oud Meer en de omliggende natuurterreinen.
We voeren het natuurbrandbeheersplan 2027-2030 uit. Op basis hiervan werken we concrete maatregelen uit in een uitvoeringsplan en voeren we deze daadwerkelijk uit in samenwerking met Bosgroep, de provincie en de Veiligheidsregio. Daarmee vergroten we de brandveiligheid van de bosgebieden en beschermen we inwoners, bezoekers en vitale voorzieningen.

Speelplaatsen en bewegingsvoorzieningen
Bij (her)inrichtingen van de openbare ruimte besteden we aandacht aan kwalitatieve en inclusieve speel- en beweegvoorzieningen voor alle leeftijden. De focus ligt hierbij op het versterken en verbeteren van bestaande speelplekken. Speeltuinen zijn niet alleen van waarde voor kinderen om te spelen en bewegen, maar fungeren ook als belangrijke ontmoetingsplekken voor ouders en buurtbewoners. Daarmee vervullen ze een recreatieve, educatieve én sociale functie in de wijk.
We beschikken op dit moment over 39 speelplekken, verspreid over verschillende buurten. Om de veiligheid van onze speelplekken te waarborgen, worden alle speeltoestellen en ondergronden 3 keer per jaar geïnspecteerd door een externe, gecertificeerde inspecteur. Hiermee voldoen we aan de geldende wettelijke veiligheidsnormen en zorgen we ervoor dat kinderen onbezorgd kunnen spelen in een veilige omgeving.

5. We betrekken inwoners bij de (her)inrichting van de openbare ruimte in hun buurt.

We betrekken inwoners bij projecten in de openbare ruimte en hebben oog voor initiatieven vanuit de samenleving. De participatieverordening, het beleidskader *Samen Son en Breugel* en de Beleidsnota Openbaar Groen 2021 bieden hiervoor de kaders. Daarnaast werken we de werkwijze voor inwonersinitiatieven, waaronder verzoeken op basis van het uitdaagrecht, verder uit. Door inwoners tijdig mee te laten denken over hun leefomgeving vergroten we het draagvlak en verbeteren we de kwaliteit van onze projecten.

6. We zorgen voor een groene leefomgeving met meer biodiversiteit.

In 2027 versterken we de biodiversiteit en de groene woonkwaliteit in ons dorp. De bestaande groene structuur vormt daarvoor de basis, die we bij ruimtelijke ontwikkelingen verder uitbouwen.
Bij nieuwe ontwikkelingen sturen we op minder verharding en meer ruimte voor groen. Daarbij staat de kwaliteit van groen en groeiplaatsen voorop. Niet het aantal bomen of planten is leidend, maar de kwaliteit en samenhang van het groen, zodat het zich kan ontwikkelen tot een vitaal systeem dat bijdraagt aan biodiversiteit en ecosysteemdiensten. Volgens het Verstedelijkingsakkoord SGE passen we het principe toe dat verstedelijking gepaard gaat met een evenredige investering in groen en water.

Bij nieuwe aanplant kiezen we voor meer variatie en geven we voorrang aan biologische, inheemse en klimaatbestendige beplanting. Ook stimuleren we bij gebieds- en projectontwikkeling de aanleg van groene daken en gevels. Deze bieden extra leefruimte voor planten en dieren, houden regenwater vast en beperken hittestress.
We anticiperen op de Europese Natuurherstelverordening. Bij ruimtelijke ontwikkelingen borgen we het aanwezige stedelijk groen en de boomkroonbedekking. In het verlengde hiervan scherpen we het ecologische maaibeleid aan, zodat meer kruiden- en faunarijke bermen en graslanden ontstaan en de afname van bestuivers omslaat in herstel.

7. We realiseren en beheren het Natuurnetwerk en versterken zo de natuurbeleving dicht bij huis.

In 2027 bouwen we verder aan een robuust en samenhangend Natuurnetwerk Brabant en brengen we natuur dichter bij onze inwoners. Bij ruimtelijke ontwikkelingen beschermen we bestaande natuurwaarden en benutten we kansen om de ecologische samenhang te versterken. De grootste opgaven liggen in het Dommeldal en bij de Ecologische Verbindingszone Ekkersrijt.
In het Dommeldal tussen de Planetenlaan, Stakenburgstraat en het Wilhelminakanaal werken we de herstelvisie uit tot een concrete inrichting van het Natuurnetwerk Brabant. We bereiden maatregelen voor water- en natuurherstel voor, met de samenhang tussen bodem, water en natuur als uitgangspunt. In de geest van Van Gogh Nationaal Park ontwerpen we een recreatieve structuur die de natuur beschermt door slimme zonering en inwoners tegelijk de ruimte geeft het landschap te beleven. Zo brengen we natuur dichter bij huis en bieden we ruimte voor ontmoeting, educatie en natuurbeleving.
Samen met de partners in het project Dommeldal uit de Verf zetten we ons in om de nog ontbrekende gronden beschikbaar te krijgen voor natuurinrichting. Tot de inrichting start, verpachten we gemeentelijke percelen voor ecologisch beheer, zodat deze open blijven en niet verruigen.
Daarnaast starten we met de eerste fase van de Ecologische Verbindingszone Ekkersrijt, vanaf de Verlengde Huizingalaan langs het Wilhelminakanaal. Deze aanleg combineren we met de doorfietsroute F58 en de nieuwe ontsluiting van Janssen en Aquabest. Zo versterken we de samenhang tussen natuur, recreatie en bereikbaarheid en verbinden we aangrenzende ecologische zones.

8. Met onze inkopen stimuleren we marktpartijen om over te gaan tot duurzame innovaties en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Door de ondertekening van het Maatschappelijk verantwoord inkopen-manifest (MVOI) en het opstellen van het bijbehorende actieplan MVOI houden we bij alle aanbestedingen structureel rekening met duurzaamheid, social return en lokale/regionale werkgelegenheid. Inkoopstrategieën worden hierop getoetst. We willen een kwaliteitsverbetering maken in het klimaatneutraal inkopen van de grond-, wegen- en waterbouw en andere onderdelen van de openbare ruimte. De criteria leggen we vast.

9. We zetten in op het principe van afval naar grondstof.

In 2026 is de eerste fase van het nieuwe grondstoffenbeleid afgerond. We zetten hiermee stappen richting een circulaire samenleving.
Onze belangrijkste ambities hierbij zijn:
- Het verbeteren van het inzamelsysteem en deze toekomstbestendig inrichten;
- Het verminderen van de hoeveelheid aangeboden afval;
- Afvalscheiding en hergebruik stimuleren en daarmee de kwaliteit van grondstoffen verhogen.

In het najaar van 2025 is gestart met het chippen van de containers voor GFT en restafval. Het chippen geeft inzicht in het aantal en type containers in de gemeente en het gemiddeld aantal ledigingen. Deze informatie kunnen we inzetten voor het verder verduurzamen van het afvalbeleid.
Na het op orde brengen van de basis in de eerste fase verkennen we in 2027 gezamenlijk hoe we komen tot het behalen van de gemeentelijke circulaire ambities. We houden hierbij de aansluiting bij het VANG-programma (van afval naar grondstof).

Wat gaan we ervoor doen?

Mobiliteit

Doelstellingen

10. Weggebruikers kunnen comfortabel en veilig deelnemen aan het verkeer.

De vastgestelde Mobiliteitsvisie van Son en Breugel sluit aan bij de ambities uit de Regionale Mobiliteitsvisie van de MRE. Deze dient als leidraad voor een verkeersveilig en bereikbaar Son en Breugel. Het Mobiliteitsplan van Son en Breugel is tot stand gekomen na een participatie-traject met inwoners en raadsleden. Het plan vertaalt de ambities uit de Mobiliteitsvisie in haalbare doelen. Het is gebaseerd op lokale bereikbaarheid en verkeersveiligheid met oog voor de diversiteit van verkeersdeelnemers, de doorstroming in het dorp voor bewoners en forenzen, een goede parkeerbalans en een veilige schoolomgeving.
Specifiek voor onze basisscholen is een Visie Verkeersveilige Schoolomgeving opgesteld om samen met scholen verkeerseducatie en verkeersveiligheid te borgen in het onderwijssysteem. Onderdeel daarvan is het veilig en herkenbaar inrichten van de schoolomgeving. De implementatie van de visie is gestart. We stimuleren de scholen hierin maar het blijft afhankelijk van de capaciteit en behoefte vanuit de scholen.
Verkeer houdt niet op bij de gemeentegrens. Wij zoeken actief aansluiting en samenwerking in de regio, zowel binnen als buiten de Metropool Regio Eindhoven (MRE).

11. De kernen en centra zijn goed bereikbaar voor alle weggebruikers.

- De Mobiliteitsvisie Son en Breugel geeft, in algemene zin, sturing aan een optimale en verkeersveilige bereikbaarheid voor alle wijken, het centrumgebied en Ekkersrijt. Deze visie is leidend bij de (her)inrichting van onze wegen, wijken en het Centrumplan Son.
- De snelfietsroutes bieden een veilige, snelle, comfortabele en milieuvriendelijke manier van verplaatsen en dienen als serieuze concurrent voor de auto. Ze dragen daarmee essentieel bij aan de oplossing voor de mobiliteitstransitie en zijn een schakel binnen het regionaal fietsnetwerk in Brabant. Voor de fietsroutes F58 en F50 zijn bestuursovereenkomsten (BOK) getekend. De voorbereidingen voor de realisatie van de doorfietsroute F58, de oost-west verbinding, is gestart. In 2027 starten de uitvoeringswerkzaamheden. Aansluitend wordt de voorbereiding tot uitvoering van de F50, de noord-zuid verbinding opgepakt. Met de aanleg van de F50 worden een aantal knelpunten uit het mobiliteitsplan aangepakt.
- In het kader van de mobiliteitstransitie werken we samen met partners als Brainport Bereikbaar en werkgevers/ondernemers op Ekkersrijt. We stimuleren alternatieve vormen van vervoer als fiets en openbaar vervoer voor woon- werkverkeer. Ook voor onze bewoners starten we, in samenwerking met Brainport Bereikbaar, een campagne om hen te stimuleren om het gebruik te maken van openbaar vervoer en fiets.
- Waar mogelijk stimuleren en faciliteren we initiatieven voor deelmobiliteit.
- We zetten actief in op gedragsbeïnvloeding voor diverse doelgroepen in het verkeer. Dit gebeurt op het gebied van communicatie, bewustwording, trainingen en zichtbaarheid. Hiervoor wordt een jaarplanning gemaakt. Daarnaast sluiten we aan bij uitvoering van de Landelijke Campagnekalender Verkeersveiligheid van Veilig Thuiskomen.
- We zijn nauw betrokken bij de openbaar-vervoer-concessieaanbesteding van de provincie Noord-Brabant waarbij we actief lobbyen voor een optimaal openbaar vervoer aanbod in de gemeente. Niet alleen voor inwoners die hiervan afhankelijk zijn, maar ook voor inwoners en forenzen voor wie het openbaar vervoer een goed alternatief kan zijn voor hun eigen auto.
- Mobiliteit als onderdeel van de schaalsprong in de Brainportregio is een gezamenlijke opdracht. Deze opgave brengt uitdagingen met zich mee die we samen met de MRE collega-gemeenten oppakken. Voor onder andere een goed bereikbaar en ontsloten Son en Breugel, het beperken van sluipverkeer en de mobiliteitstransitie blijven we daarom actief betrokken en lobbyen bij de omliggende gemeenten, de MRE en de provincie voor de positie van Son en Breugel en alle kansen die dit met zich meebrengt. Uiteraard in goede samenwerking met alle partijen.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

<u>Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)</u>
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost draagt bij aan dit programma door:

- adequaat te reageren bij spoedeisende hulpvragen van burgers, instellingen en bedrijven;
- professioneel en deskundig te adviseren op vergunningaanvragen;
- inwoners, instellingen en bedrijven te adviseren in het kader van brandveiligheid en communicatie over risico's;
- advisering over natuurbrandbeheersing;
- een multidisciplinaire voorbereiding op de aanpak van incidenten, rampen en crises.
-

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)
De Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant voert namens de gemeente de vergunningverlenings-, toezicht- en handhavingstaken uit op het gebied van milieu. Daarnaast ondersteunt de ODZOB de gemeente op het gebied van allerlei milieu gerelateerde zaken zoals bodem, externe veiligheid, fijn stof, geuremissies etc.

Reiniging Blink
De gemeenschappelijke regeling Reiniging Blink voert vanaf 2022 namens de gemeente de afvaltaken uit, door:

- De inzameling van huis- aan huisafval.
- Exploitatie van de milieustraat.
- (Digitale) dienstverlening naar de inwoners m.b.t. afval.
- Beleidsadvisering.

Bosgroep Zuid Nederland

- het beheren van de gemeentelijke bos- en natuurterreinen;
- het begeleiden en uitvoeren van het project ‘Bosrevitalisering en Hydrologische maatregelen Sonse bossen’;
- het leveren van specialistische kennis op het gebied van bosbeheer en natuurherstel.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.
Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 3	**77**	**449**	**449**	**381**	**382**	**383**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	**1.151**	**1.164**	**1.427**	**1.444**	**1.445**	**1.444**
1.2 Openbare orde en Veiligheid	**1.115**	**1.105**	**1.210**	**1.210**	**1.210**	**1.210**
2.1 Verkeer en vervoer	**2.739**	**3.176**	**3.563**	**3.605**	**3.846**	**3.935**
2.2 Parkeren	**6**	**30**	**6**	**6**	**6**	**6**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**1.963**	**1.965**	**1.937**	**1.961**	**1.968**	**1.973**
7.2 Riolering	**1.128**	**1.244**	**1.140**	**1.264**	**1.459**	**1.621**
7.3 Afval	**2.330**	**2.392**	**2.542**	**2.634**	**2.732**	**2.835**
7.4 Milieubeheer	**1.448**	**1.106**	**1.116**	**1.386**	**1.385**	**1.383**
Totaal Lasten	**11.957**	**12.630**	**13.389**	**13.892**	**14.433**	**14.790**
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 3	**227**	**260**	**397**	**367**	**338**	**338**

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1.2 Openbare orde en Veiligheid	**21**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**
2.1 Verkeer en vervoer	**161**	**69**	**70**	**70**	**70**	**70**
2.2 Parkeren	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**185**	**156**	**157**	**157**	**157**	**157**
7.2 Riolering	**1.803**	**1.938**	**2.009**	**2.155**	**2.328**	**2.499**
7.3 Afval	**2.902**	**3.097**	**3.289**	**3.386**	**3.485**	**3.588**
7.4 Milieubeheer	**810**	**385**	**52**	**51**	**50**	**49**
Totaal Baten	**6.109**	**5.916**	**5.984**	**6.197**	**6.438**	**6.711**
Saldo (baten -/- lasten)	**-5.847**	**-6.714**	**-7.405**	**-7.695**	**-7.995**	**-8.080**

Begrotingsaanpassingen

3. Fysieke en veilige leefomgeving	2027	2028	2029	2030
Autonome ontwikkelingen				
Bijdrage Veiligheidsregio (Kadernota 2027)	-184.337	-177.678	-178.854	-178.657
Storting reserve onderhoud wegen (Kadernota 2027)				-37.400
Inspectie civiele kunstwerken (Kadernota 2027)	-19.400		-19.400	
Overige ontwikkelingen				
Bijdrage Korte termijn maatregelen (KTM 2)	-145.000	-145.000	-145.000	-145.000
Totaal programma 3	**-348.737**	**-322.678**	**-343.254**	**-361.057**

1. Naast de structurele verhoging van de gemeentelijke bijdrage VRBZO na de uitwerking van deelopdracht 1 “voldoen aan wet- en regelgeving” brengen ook de ambities zoals omschreven in het Regionaal Beleidsplan 2027- 2030 aanzienlijke extra kosten voor gemeenten met zich mee.
2. Om de reserve onderhoud wegen op peil te brengen is een incidentele, aanvullende storting nodig van € 50.000,- in 2030.
3. Inspectie van de civiele kunstwerken is begroot in 2026 echter dient te gebeuren in 2027 en vervolgens elk oneven jaar.
4. In 2025/2026 heeft de MRE, samen met alle KTM-partners, te weten het bedrijfsleven/private partijen, het Rijk, de Provincie en de 21 MRE-gemeenten, de financiële bijdragen aan het Korte Termijn Maatregelenpakket 2 (KTM2) verder uitgewerkt. KTM2 is onderdeel van het Beethovenconvenant, gericht op Mobiliteit. Van het totale programma van 200 miljoen, draagt het Rijk 71 miljoen bij. Het overige bedrag, de Regionale bijdrage van € 129 miljoen wordt evenredig verdeeld tussen het bedrijfsleven/private partijen, de provincie en de 21 MRE-gemeenten (elk € 43 miljoen). Op basis van deze verdeling bedraagt de gemeentelijke bijdrage voor Son en Breugel op de regio brede projecten € 580.000 voor een periode van 4 jaar (€ 145.000 per jaar). Deze bijdrage wordt gedekt door de Reserve Infrastructurele werken.

Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling

Inleiding

De fysieke leefomgeving kent diverse abstractieniveaus.
In het programma Fysieke en Veilige leefomgeving komen vooral de tactische en operationele kant van de leefomgeving aan de orde. Het programma Economische en Ruimtelijke ontwikkeling richt zich meer op de visie en de strategische kant van deze leefomgeving.

Er is natuurlijk wel overlap tussen de programma's omdat de scheidslijn tussen het strategische en het tactische abstractieniveau niet zo scherp is. Een voorbeeld daarvan is het onderwerp natuur en landschap: enerzijds hebben we een visie en sluiten we qua strategie aan bij lopende regionale ontwikkelingen ('Dommeldal uit de verf' en Van Gogh Nationaal Park), anderzijds moeten we ook natuur en groen aanleggen en onderhouden.

Door visievorming op het ruimtelijk beleid en de uitvoering daarvan leveren we een bijdrage aan een levendig, groen en vitaal dorp en een gezonde en leefbare leefomgeving. Onze strategische inzet richt zich vooral op onze regionale afstemming en doorvertaling naar het lokale niveau.

Dit programma richt zich ook op de duurzame economische structuur van de gemeente.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Ruimtelijke ontwikkeling en Wonen	1. Optimaal en duurzaam benutten van de ruimte binnen Son en Breugel.
	2. Opstellen van het uitvoeringsprogramma op basis van het Volkshuisvestingsprogramma.
	3. Actualisatie van het Volkshuisvestingsprogramma i.r.t. inwerkingtreding Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting.
	4. We werken aan de doorontwikkeling van de instrumenten onder de omgevingswet en aan de verdere implementatie van de omgevingswet.
Duurzaamheid	5. In 2050 wil Son en Breugel een klimaat neutrale gemeente zijn.
	6. Son en Breugel moet in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig zijn.
	7. We verhogen biodiversiteit in ons buitengebied en bebouwd gebied.
	8. We koesteren de landschappelijke kwaliteit.
Economie	9. Ekkersrijt blijft een economische toplocatie binnen het Brainport ecosysteem.
	10. We scheppen randvoorwaarden waardoor het aantrekkelijk blijft voor ondernemers om zich in onze gemeente te vestigen.
Regio	11. We werken samen met andere overheden en organisaties aan de ontwikkeling van de Brainportregio.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Plan van Aanpak Implementatie Omgevingswet Son en Breugel (Implementatieprogramma Omgevingswet)	2016 - 2029	December 2016	
Omgevingsvisie Son en Breugel; OOg op een zonnige toekomst!	2026 en verder	Maart 2026	periodiek
Volkshuisvestingsprogramma gemeente Son en Breugel: Bouwen aan gemeenschappen.	Vanaf 2025	April 2025	2029
Uitvoeringsagenda Volkshuisvestingsprogramma (valt onder programma)	Vanaf 2026		
Centrumvisie	Vanaf 2025	Juni 2025	2027 (gebiedsprogramma Centrum)
Uitvoeringsagenda Centrum Son en Breugel	Vanaf 2025		
Gebiedsprogramma Ekkersrijt			2027
Uitwerkingsprogramma Gebiedsvisie Sonniuswijk		Februari 2025	2028 (Gebiedsprogramma Sonniuswijk)
Afsprakenkader Wonen 2017 SGE	Vanaf 2017	December 2017	
Visie op Wonen Stedelijk Gebied Eindhoven	Vanaf 2019	Augustus 2019	
Regionale Woondeal Zuidoost Brabant (herijking november 2025)	2025-2040		

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Huisvestingsverordening gemeente Son en Breugel 2025-2028	2025-2028	April 2025	
Landschapsinvesteringsregeling gemeente Son en Breugel	Vanaf 2013	Augustus 2013	2027
Nota Grondbeleid	2020-2024	December 2020	2026
Regionale visie Werklocaties	Vanaf 2025	December 2024	
Masterplan Ekkersrijt	Vanaf 2015	November 2015	Komt te vervallen, wordt onderdeel van Gebiedsprogramma Ekkersrijt
Visie Sciencepark	Vanaf 2017	December 2017	Komt te vervallen, wordt onderdeel van Gebiedsprogramma Ekkersrijt
Regionale Detailhandelsvisie 2023	Vanaf 2023	November 2023	
Regionale Energie Strategie MRE	2021-2023	November 2021	2027
Transitievisie Warmte/warmteprogramma	2021-2026	December 2021	2026
Ontwikkelvisie de Breeakker -noordelijk deel-'		December 2024	
Beheerplan gemeentelijke gebouwen & maatschappelijke accommodaties	2025-2033	Maart 2025	
Duurzaamheidsprogramma			2027 (college)

Wat gaan we ervoor doen?

Ruimtelijke ontwikkeling en Wonen

Doelstellingen

1. Optimaal en duurzaam benutten van de ruimte binnen Son en Breugel

De ruimte in de gemeente is ingericht zoals we het kennen. De samenleving ontwikkelt zich en de schaalsprong van de regio is ook in onze gemeente voelbaar. Het doel is om zorgvuldig en duurzaam met de ruimte in onze gemeente om te gaan en ontwikkelingen te beoordelen op basis van ons vastgestelde beleid. We gaan onze woningbouwlocaties verder vormgeven en uitvoeren. Initiatieven van anderen beoordelen we aan de hand van ons beleid en begeleiden we tot vergunningen. Daarbij wordt integraal gewerkt en vanuit onze omgevingsvisie gekeken naar de opgaven die op ons afkomen met oog voor voorzieningen binnen nieuwe ontwikkelingen.

2. Opstellen van het uitvoeringsprogramma op basis van het Volkshuisvestingsprogramma

Het opstellen van een uitvoeringsprogramma Wonen geeft inzicht in op welke manieren uitvoering wordt gegeven aan de ambities in het Volkshuisvestingsprogramma, waaronder onder andere de woningbouwopgave, woonlocaties voor aandachtsgroepen en het ontwikkelen van woon(zorg)vormen. Invulling geven aan monitoring en bijsturing is hierin belangrijk.

3. Actualisatie van het Volkshuisvestingsprogramma i.r.t. inwerkingtreding Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting

Door de inwerkingtreding van de Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting (1 juli 2026) is een actualisatie van het Volkshuisvestingsprogramma noodzakelijk.

4. We werken aan de doorontwikkeling van de instrumenten onder de omgevingswet en aan de verdere implementatie van de omgevingswet

In 2027 geven we verder invulling aan het werken onder de Omgevingswet. Dit houdt aan de ene kant in dat we met de vastgestelde instrumenten beleidsafwegingen kunnen maken en verzoeken kunnen behandelen. Aan de andere kant houdt dit in dat we nog nieuwe instrumenten (programma's en uitvoeringsprogramma's) gaan opstellen om tot beleid te komen dat zowel thematisch als gebiedsgericht kan zijn.

Omgevingsprogramma's
In de omgevingsprogramma's vertalen we de lange termijn ambitie uit de omgevingsvisie naar de uitvoering. Werken met omgevingsprogramma's rollen we verder uit, waarbij we een beleidshuis gaan inrichten. Hierbij gaan we werken met zowel gebiedsprogramma's als thematische programma's, die in de omgevingsvisie zijn benoemd.

Omgevingsplan
Het "Omgevingsplan Son en Breugel" is een dynamisch product dat regelmatig wijzigt bijvoorbeeld bij een vertaling van bestaand en nieuw beleid, een ontwikkeling, een verleende vergunning, aanwijzing van een monument. Deze wijzigingen vinden plaats na een tervisielegging en door wijzigingsbesluiten van de raad. Het omgevingsplan maken we voor inwoners en bedrijven toegankelijk via het Omgevingsloket.

Wat gaan we ervoor doen?

Duurzaamheid

Doelstellingen

5. In 2050 wil Son en Breugel een klimaat neutrale gemeente zijn.

Wij willen de transitie naar een fossielvrije samenleving versnellen. Bij het opstellen van plannen en ideeën geven we veel vrijheid aan inwoners, organisaties en bedrijven in de gemeente, zodat de verschillende stakeholders aan de voorkant kunnen meedenken, met uitvoerbare plannen als gevolg.

- De aanpak voor het aardgasvrij maken van Son en Breugel in 2050 is opgenomen in ons warmteprogramma. Dit programma richt zich op energiebesparing en individuele oplossingen, met als basisprincipe: 'eerst isoleren'. Omdat we het beste leren in de praktijk, blijven we in 2027 samenwerken met inwoners in 't Zand en De Gentiaan aan de wijkgerichte aanpak voor een haalbare, betaalbare en eerlijke warmtevoorziening voor iedereen.
- Energiebesparing is een voorwaarde voor een realiseerbare energietransitie en heeft daarom prioriteit. We continueren projecten die daaraan bijdragen, zoals het uitvoeren van inkoopacties en een Energieloket. Hiermee helpen we onze inwoners met het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. Voor de lokale isolatieopgave hebben we een plan vastgesteld om specifiek hiervoor bedoelde middelen vanuit het Rijk zo doelmatig mogelijk in te zetten. We hebben daarbij extra aandacht voor inwoners met een kleine portemonnee, en het natuurvriendelijk uitvoeren van isolatiemaatregelen.
- We moedigen inwoners aan hun huis te isoleren, maar moeten daarbij wettelijk verplichte dieren zoals vleermuizen en vogels beschermen. Om dit proces te versnellen en de regels te vereenvoudigen, zijn we in 2026 gestart met het opstellen van een Soorten Management Plan (SMP). Met dit plan vragen we 1 omgevingsvergunning aan die 10 jaar geldig is voor de hele gemeente. Dit zorgt ervoor dat inwoners en bedrijven sneller en makkelijker aan de slag kunnen met het verduurzamen van woningen, zonder onnodige vertraging.
- Voldoende energieopwekking is een regionale uitdaging. We onderzoeken de mogelijkheden voor (grootschalige) opwek van energie.
- Het elektriciteitsnetwerk zit op slot. Netschaarste vraagt om een sterke impuls in het provinciale en regionale energienetwerk, en om een andere manier van werken van overheden, netbeheerders en bedrijven om toekomstige problemen te voorkomen.
  Vanaf juli 2026 verlopen aanvragen voor transportcapaciteit daarom volgens de regeling voor maatschappelijk prioriteren. Dit proces pakken we samen met de netbeheerder en regiogemeenten op, met oog voor zorgvuldigheid en rechtszekerheid.
  Daarnaast blijven we samen met de netbeheerder werken aan een proactieve uitrol van het midden- en laagspanningsnetwerk, met als doel de netcapaciteit in Son en Breugel te vergroten.
  Bij ontwikkelingen waar de gemeente een rol in speelt, kijken we naar mogelijkheden om de netcongestie te verlichten.

- Via verschillende communicatiemiddelen brengen we in beeld wat inwoners, verenigingen en bedrijven in Son en Breugel al bijdragen aan de reductie van CO2-uitstoot. We stimuleren goede initiatieven en zetten in op ambassadeurschap om anderen te inspireren hetzelfde te doen. Samen met ondernemers, provincie Noord-Brabant en Waterschap De Dommel werken we aan de toekomstbestendigheid van bedrijventerrein Ekkersrijt. De focus ligt op collectieve oplossingen voor actuele uitdagingen als netcongestie, hittestress, wateroverlast en grondstoffenschaarste. Daarbij sturen we actief op eigenaarschap bij ondernemers. Voor de inhoudelijke procesbegeleiding die hiervoor nodig is werken we samen met gespecialiseerde partners zoals Brainport Development en Indusym.

6. Son en Breugel moet in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig zijn.

De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds meer merkbaar. We krijgen te maken met langere periodes van hitte, droogte en met stevige hoosbuien. Dit leidt niet alleen tot overlast, maar kan ook tot economische schade en gezondheidsrisico's leiden.
We werken daarom aan een klimaatbestendig en waterrobuust Son en Breugel. Bijvoorbeeld door meer ruimte te creëren voor water en groen, zodat we verdroging en hittestress tegengaan. Samen met gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk hebben we afspraken gemaakt om in 2050 klimaatveerkrachtig en waterrobuust ingericht te zijn (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018).

In het kader van het project Grote Oogst zijn we gestart met een pilot op Ekkersrijt voor de aanpak voor klimaatadaptatie voor Son en Breugel. In de aanpak kijken we naar de openbare en particuliere ruimte in de gemeente. Zo geven we ook aan wat bedrijven hier zelf aan kunnen doen.
In 2027 versterken we het natuurlijke watersysteem door hydrologisch herstel in bossen en natuurterreinen, het behoud van waardevolle bomen in de bebouwde omgeving en een klimaatbestendige inrichting van de ecologische verbindingszone Ekkersrijt. Hiermee vergroten we de waterberging, beperken we hittestress en dragen we bij aan een waterrobuust Son en Breugel.

7. We verhogen biodiversiteit in ons buitengebied en bebouwd gebied.

In 2027 versterken we de biodiversiteit in zowel het buitengebied als de bebouwde omgeving. Het herstel van de ecologische basiscondities staat daarbij centraal: alleen zo behouden we algemene soorten en ontstaat ruimte voor de terugkeer van verdwenen soorten.
Deze opgave verankeren we in een thematisch programma, waarin we de ambities uit de omgevingsvisie voor natuur, landschap en biodiversiteit uitwerken naar concrete keuzes en maatregelen. We leggen het programma in 2027 ter vaststelling voor aan de raad en creëren daarmee het kader voor onze inzet op biodiversiteit in de jaren daarna.
Binnen dit kader starten we met de uitwerking van het groenblauwe raamwerk uit de gebiedsvisie Sonniuswijk. Samen met gebiedspartners ontwikkelen we een samenhangende landschapsstructuur die bodem, water, natuur en recreatie met elkaar verbindt. De verdere uitwerking leggen we vast in een uitvoeringsprogramma.
Bij nieuwe woningbouw passen we de groennorm uit het Verstedelijkingsakkoord SGE toe, die minimaal 8 m² nieuw groen per woning vereist. Zo versterken we het groen in de bebouwde omgeving, wat naast klimaatadaptatie en waterberging ook bijdraagt aan de biodiversiteit dicht bij huis.

8. We koesteren de landschappelijke kwaliteit.

Het Dommeldal, de bossen en het agrarische landschap bepalen het karakter van Son en Breugel. In 2027 behouden en versterken we deze landschappelijke kwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied koppelen we aan een fysieke verbetering van het landschap, conform de provinciale omgevingsverordening.
Samen met de gemeenten in de regio werken we aan een regionale handreiking voor kwaliteitsverbetering van het landschap. Deze ondersteunt initiatiefnemers bij ontwikkelingen in het buitengebied en biedt gemeenten een eenduidig kader voor landschappelijke inpassing. Daarnaast zetten we het landschapsfonds en het projectenboek in om bijdragen uit ruimtelijke ontwikkelingen gericht te investeren in de versterking van bodem, water, natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie. Zo verbinden we ruimtelijke ontwikkelingen rechtstreeks aan de kwaliteit van het buitengebied.

Samen met de provincie Noord-Brabant ondersteunen we inwoners en agrariërs bij de aanleg en het duurzame beheer van streekeigen landschapselementen. Via de Stimuleringsregeling Landschap (StiLa) stimuleren we onder meer houtsingels, poelen, natuurvriendelijke oevers en kruidenrijke randen. Daarmee versterken we de groenblauwe dooradering, de biodiversiteit en de landschappelijke kwaliteit.
Als partner van het Van Gogh Nationaal Park dragen we bij aan een aantrekkelijk, gezond en toekomstbestendig landschap, met ruimte voor natuur, een vitaal platteland, recreatie, cultuur en economie.

Wat gaan we ervoor doen?

Economie

Doelstellingen

9. Ekkersrijt blijft een economische toplocatie binnen het Brainport ecosysteem.

Ekkersrijt is al jarenlang een economische toplocatie; niet alleen binnen de Brainportregio, maar ook op nationaal niveau. Het gebied biedt ruimte voor typische hightech bedrijven passend bij het Brainportprofiel, en ook aan een breed scala van bedrijven die bijdragen aan de versterking van het gehele Brainport ecosysteem. Daarbij hoort ook de Meubelboulevard Ekkersrijt met een (boven)regionale verzorgingsfunctie. Om deze status te kunnen handhaven investeren we samen met ondernemers actief in een duurzame ontwikkeling van het gebied, zodat het aantrekkelijk blijft voor nieuwe investeringen, ondernemers én consumenten/bezoekers.
In de vastgestelde Omgevingsvisie hebben we het beleid op Ekkersrijt op hoofdlijnen vastgelegd. Dit werken we verder uit in een gebiedsprogramma voor geheel Ekkersrijt. Dit programma is de actualisatie van het huidige Masterplan Ekkersrijt. Daarnaast werken we samen met ondernemers en eigenaren het beleid voor 2 deelgebieden uit in concrete acties, namelijk voor het Science Park en de Meubelboulevard. In alle gevallen spelen de verduurzamingsthema's energie en klimaat en de inrichting van de openbare ruimte een belangrijke rol. Een andere belangrijke randvoorwaarde om de economische positie te kunnen handhaven is de realisatie van de 2e aansluiting van Ekkersrijt. In overleg met de gemeente Eindhoven en als onderdeel van het Bereikbaarheidsakkoord werken we aan de realisering van deze aansluiting.
Bij het opstellen van het gebiedsprogramma en de uitwerking van de deelgebied-visies betrekken we nadrukkelijk de ondernemers. De Ondernemersvereniging Ekkersrijt (OVE) speelt hierin een belangrijke rol. Met hen hebben we hierover een samenwerkingsconvenant gesloten. We hebben een open houding en denken in mogelijkheden ten aanzien van initiatieven en ontwikkelingsmogelijkheden. Om die reden voeren we met OVE een structureel overleg. Hierbij bespreken we strategische en uitvoeringsvraagstukken, zoals het gebiedsprogramma, duurzaamheid, belangrijke zaken op het gebied van ruimtelijke ordening, veiligheid, parkeren en bereikbaarheid. Daarnaast blijven we investeren in het onderhouden van een goed netwerk met de individuele ondernemers en vastgoedeigenaren op Ekkersrijt. Als gemeente zijn we betrokken bestuurslid van de Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE), waarmee we een bijdrage leveren aan de veiligheid op Ekkersrijt.

10. We scheppen randvoorwaarden waardoor het aantrekkelijk blijft voor ondernemers om zich in onze gemeente te vestigen.

Het centrum van Son en Breugel is een dynamisch en aantrekkelijk gebied om te wonen, te ondernemen en te verblijven. Doel is om het centrum voor inwoners, bezoekers en ondernemers blijvend te versterken. Een goede kwaliteit en aantrekkelijkheid van de openbare ruimte is belangrijk voor het verblijfs- en ondernemersklimaat in het centrum. Een aantrekkelijke openbare ruimte voorziet ook in een goede en veilige bereikbaarheid voor alle modaliteiten volgens onze mobiliteitsvisie en in alle voorzieningen die daarvoor nodig zijn. Ook is er voldoende ruimte om evenementen te kunnen faciliteren.
In samenspraak met de Ondernemersvereniging Son en Breugel en het samenwerkingsverband van diverse ondernemers in het 'centrumteam', werken we samen om het centrumgebied toekomstbestendig en aantrekkelijk te houden voor ondernemers, consumenten, bezoekers en andere gebruikers. Met hen gaan we ook verdere uitwerking geven aan de vastgestelde Centrumvisie "Dorpshart aan de Dommel".

We hebben een open houding en denken in mogelijkheden ten aanzien van initiatieven en ontwikkelingsmogelijkheden. Hiervoor is communicatie met én het onderhouden van contacten met het lokale bedrijfsleven en nieuwe initiatiefnemers erg belangrijk. Daarom vindt structureel overleg plaats met de Ondernemersvereniging Son en Breugel, nemen we actief deel aan het Centrumteam en zetten we in op een sterk netwerk en actief relatiebeheer met het bedrijfsleven in het dorp.

Wat gaan we ervoor doen?

Regio

Doelstellingen

11. We werken samen met andere overheden en organisaties aan de ontwikkeling van de Brainportregio.

In 2027 werken we samen met andere overheden en organisaties aan de ontwikkeling van de Brainportregio. Daarbij verbinden we ruimtelijke ontwikkelingen met de kwaliteit van landschap, natuur en recreatie.

Samenwerking binnen MRE en SGE
Op het terrein van economische en ruimtelijke ontwikkeling wordt de regionale samenwerking in de Metropoolregio Eindhoven (MRE/ de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant) en in het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE/ Eindhoven, de randgemeenten daarvan en Helmond) steeds belangrijker als gevolg van de schaalsprong in de regio.
In de MRE werken we samen op de thema's Economie, Energietransitie, Mobiliteit, Ruimte & Wonen en Vitale Groene Leefomgeving. In het SGE werken we samen op de thema's Economie, Ruimte, Voorzieningen en Wonen.
Voor alle thema's participeren we zowel in ambtelijk als bestuurlijk overleg. Daarnaast nemen we deel aan de verschillende overkoepelende bestuurlijke en ambtelijke overleggen, te weten het Algemeen Bestuur van het MRE, het Ambtelijk en Bestuurlijk Platform van het SGE en de ambtelijke coördinatie overleggen.
Deze regionale samenwerking resulteert voor de bovengenoemde thema’s in de volgende beleidskaders en regionale (financiële) afspraken:

- Beleidskaders op gebied van ruimte voor zowel stedelijk als landelijk gebied, zoals Ontwikkelstrategie Zuidoost Brabant, NOVEX stedelijk Brabant en Brabants Programma Landelijk Gebied.
- Thematische beleidskaders en (financiële) afspraken, zoals de Woondeal Zuidoost Brabant (incl. herijking), de doorvertaling van de regionale urgentieregeling in de lokale Huisvestingsverordening, de huisvesting van EU-arbeidsmigranten, de Regionale Visie Werklocaties Zuidoost Brabant, de Regionale Mobiliteitsvisie, de regionale bekostigingssystematiek infrastructuur en het Regionale detailhandelsbeleid. In dit kader is het zeker ook relevant om de afspraken tussen Rijk en regio die zijn vastgelegd in het Beethoven-convenant te noemen. Hierdoor kunnen ontwikkelingen in de regio versneld plaatsvinden. De MRE maakt namens de regiogemeenten afspraken met het Rijk over de verdere uitwerking van het Beethovenconvenant.

Deze afspraken hebben ook lokale gevolgen, zoals het doorvertalen ervan naar de gemeentelijke Omgevingsvisie. Ook bij gebiedsontwikkelingen, woningbouwopgaven en andere beleidskaders moeten we altijd kijken naar de regionaal gemaakte afspraken.

Van Gogh Nationaal Park en Dommeldal uit de verf
Als partner van het Van Gogh Nationaal Park dragen we bij aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig landschap. We benutten kansen om natuur, cultuurhistorie en recreatie met elkaar te verbinden en sluiten aan op de gezamenlijke ambities voor een gezond en beleefbaar landschap. Binnen het programma Dommeldal uit de Verf werken we samen met gemeenten, Waterschap De Dommel en terreinbeherende organisaties aan de verdere ontwikkeling van het Dommeldal. We bereiden maatregelen voor water- en natuurherstel voor, werken aan de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en gebruiken de gezamenlijke herstelvisie als leidraad voor gebiedsontwikkeling.

Rekentool klimaatopgave
In SGE verband is de Rekentool Klimaatopgave aangeschaft en geïmplementeerd. Deze tool helpt initiatiefnemers en projectontwikkelaars om hun bouw- en renovatieprojecten klimaatbestendig te maken. Op basis van het verstedelijkingsakkoord en het gemeentelijk beleid worden eisen gesteld aan vergroening en regenwaterberging bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Met de tool is eenvoudig te controleren of de plannen aan de voorwaarden uit het gemeentelijk beleid voldoen en nieuwe plangebieden toekomstbestendig ingericht worden.

Woningbouwmonitor
In SGE verband is vanaf 2024 gewerkt aan een woningbouwmonitor (JUNO), waaraan alle gemeenten deelnemen. De overige MRE-gemeenten, de MRE en de Provincie zijn hier inmiddels ook op aangehaakt. Deze regionale woningbouwmonitor is het instrument geworden in het kader van monitoring van de gemaakte regionale woningbouwafspraken. In 2025 is dit doorontwikkeld naar een publieksversie, die door alle betrokken gemeenten is aangeschaft en geïmplementeerd. In 2027 en verder wordt deze woningbouwmonitor verder vormgegeven en geactualiseerd.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE)
De Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE) is een verbonden partij waarmee we samenwerken op het bedrijventerrein. De Stichting verzorgt de beveiliging van het terrein met camera's die in het openbaar gebied hangen en met een beveiligingsteam. De samenwerking draagt bij aan de waarde van Ekkersrijt als economische toplocatie.
Metropoolregio Eindhoven (MRE)
De MRE is een regionale samenwerking tussen 21 gemeenten in Zuidoost Brabant op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Binnen de MRE wordt door de eenentwintig gemeenten samengewerkt binnen de thema's Economie, Energietransitie, Mobiliteit, Ruimte & Wonen en Vitale Groene Leefomgeving. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar zowel doelstelling 13 binnen programma 4 als naar de specifieke paragraaf "Verbonden partijen".
Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE)
Het SGE is een vrijwillige samenwerking van negen gemeenten: Eindhoven, Helmond, Best, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Oirschot, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre. Deze samenwerking vindt plaats op basis van een samenwerkingsconvenant. Binnen het SGE wordt door de negen gemeenten samengewerkt binnen de thema's Economie, Ruimte, Voorzieningen en Wonen. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar doelstelling 13 binnen programma 4.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.
Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 4	**250**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**513**	**1.100**	**1.171**	**1.163**	**1.154**	**1.150**
3.1 Economische ontwikkeling	**187**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	**21**	**38**	**88**	**48**	**48**	**48**
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	**48**	**45**	**55**	**55**	**55**	**55**
3.4 Economische promotie	**127**	**113**	**132**	**132**	**132**	**132**
7.5 Begraafplaatsen	**10**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
8.1 Ruimte en leefomgeving	**1.511**	**888**	**1.097**	**852**	**1.067**	**802**
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	**658**	**1.331**	**929**	**212**	**216**	**225**
8.3 Wonen en bouwen	**1.244**	**1.222**	**1.293**	**1.293**	**1.293**	**1.293**
Totaal Lasten	**4.569**	**4.737**	**4.765**	**3.755**	**3.965**	**3.705**
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 4	**353**	**15**	**0**	**0**	**0**	**0**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**482**	**665**	**687**	**687**	**687**	**687**
3.1 Economische ontwikkeling	**46**	**97**	**131**	**131**	**131**	**131**
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	**12**	**11**	**11**	**11**	**11**	**11**
3.4 Economische promotie	**24**	**20**	**20**	**20**	**20**	**20**
7.5 Begraafplaatsen	**78**	**28**	**28**	**28**	**28**	**28**
8.1 Ruimte en leefomgeving	**84**	**154**	**155**	**155**	**155**	**155**
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	**1.082**	**1.331**	**929**	**212**	**216**	**225**
8.3 Wonen en bouwen	**437**	**762**	**786**	**786**	**786**	**786**
Totaal Baten	**2.598**	**3.082**	**2.747**	**2.030**	**2.033**	**2.042**
Saldo (baten -/- lasten)	**-1.970**	**-1.655**	**-2.018**	**-1.725**	**-1.931**	**-1.663**

Begrotingsaanpassingen

4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	2027	2028	2029	2030
Autonome ontwikkelingen				
1. Ruimtelijke ontwikkeling - invoering Omgevingswet	-220.000	-75.000	-170.000	-25.000
2. Digitale informatiepanelen	32.500	32.500	32.500	32.500
Totaal programma 4	**-187.500**	**-42.500**	**-137.500**	**7.500**

1. De gemeente Son en Breugel stelt in 2026 het eerste gebiedsdekkende Omgevingsplan vast. Dit is een beleidsarme omzetting die dient als vertrekpunt. De komende jaren moeten onder meer beleid, milieuthema's en verleende BOPA's worden vertaald en verwerkt in het omgevingsplan. Hiervoor vragen we nu om her jaar, in overeenstemming met eerdere keuzes, geld voor een grote herziening. Dit brengt extra advieskosten met zich mee, alsook kosten voor digitale ondersteuning voor de omgevingswegsoftware. Daarnaast hebben we altijd een pot Ruimtelijke Ordening voor onvoorziene gebeurtenissen, zoals onderzoeken, gemeentelijke vergunningaanvragen of herstellen van fouten of aanpassingen op basis van nieuwe inzichten. Met het nieuwe omgevingsplan verwachten we dat we de komende jaren er kleine foutjes uithalen, we ondersteuning in de software nodig hebben en wat vaker juridische vragen hebben aan adviseurs. Dit komt door de nieuwe wetgeving en omdat we voorop lopen met de omgevingswet ten opzichte van bijna alle andere gemeenten. Daardoor is nog veel onduidelijk en moeten we dingen vaker uitzoeken of laten uitzoeken waarvoor we expertise in moeten zetten. We verwachten daar het eerste jaar meer gebruik van te moeten maken, afbouwend naar 2030.
2. De aanbesteding van digitale informatiepanelen levert voor 10 jaar een inkomst op van € 32.500,- per jaar.

Paragrafen

Overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten zijn hieronder de volgende paragrafen opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Wet open overheid
9. Beleidsindicatoren

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft op hoofdlijnen een overzicht van de lokale heffingen en belastingen.

Beleid

Bij het heffen en invorderen van belastingen zijn we onder meer gebonden aan:

- de Algemene Wet inzake Rijksbelastingen (AWR);
- de Algemene wet bestuursrecht (Awb), (inclusief de algemene beginselen van behoorlijk bestuur);
- de Invorderingswet 1990;
- de Gemeentewet;
- diverse Uitvoeringsbesluiten.

De wet geeft duidelijke kaders aan voor de heffing, invordering en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Het maken van uitzonderingen op de regels uit de wetgeving is niet toegestaan, dit om rechtsongelijkheid voor de burger te voorkomen.
Het tarievenbeleid 2027 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Streven naar kostendekkendheid in de tariefstelling voor leges en retributies.
- Het profijtbeginsel bij de overige heffingen hanteren.

De tarieven voor 2027 worden als volgt aangepast:

- Voor de OZB zijn de tarieven voor woningen en niet-woningen verhoogd om nu en in de komende jaren een gezonde financiële situatie te realiseren en te behouden. Er is hierbij gekozen voor een evenredige stijging bij zowel het OZB-tarief woningen als het OZB-tarief niet-woningen (zowel eigenaar als gebruiker)
- Leges en tarieven worden in z'n algemeenheid verhoogd met de inflatiecorrectie (3,2%).
- De tarieven voor de rioolheffing zijn gebaseerd op 100% kostendekkendheid waarbij rekening is gehouden met een zo reëel mogelijke inschatting van zowel de baten- als de lastenontwikkeling binnen het meerjarenperspectief 2027-2030. Het tarief voor de rioolheffing is gebaseerd op het Programma Water en Riolering 2023-2027 (PWR).

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

We heffen op grond van artikel 220 van de Gemeentewet twee directe belastingen op de onroerende zaken die binnen de gemeente liggen, de zogenaamde onroerendezaakbelastingen:

- Een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak (die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom) bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
- Een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.

De hoogte van de OZB is afgeleid van de WOZ-waarde (een percentage). Jaarlijks worden nieuwe WOZ-waarden vastgesteld. De aanslagen zijn gebaseerd op de WOZ-waarden met een waardepeildatum die 1 jaar voorafgaand aan het belastingjaar ligt.
De maximaal verwachte opbrengst OZB wordt als percentage van de totale WOZ-waarden (rekening houdend met areaaluitbreiding en waardestijging) van alle onroerende zaken in Son en Breugel uitgedrukt. Dit percentage is bepalend voor de hoogte van elke individuele aanslag OZB.

De tarieven voor 2027 zijn bijgesteld om een gezonde financiële situatie te realiseren. Het voorstel voor vaststelling van de tarieven wordt in november 2026, gelijktijdig met de begroting 2027, aangeboden aan de raad.

Omschrijving	2026	2027
Totale waarde woningen	4.505.820.408	
Totale waarde niet-woningen	878.760.638	

De belastingcapaciteit heeft een relatie met de inkomsten die een gemeente ontvangt via het gemeentefonds. Hoeveel geld een individuele gemeente uit het gemeentefonds krijgt, hangt namelijk af van de kenmerken en de belastingcapaciteit van de gemeente. De belastingcapaciteit geeft aan hoeveel belasting een gemeente jaarlijks kan innen. Het aandeel van een gemeente in het gemeentefonds is kleiner naarmate het vermogen om belastingen te heffen groter is. Het gaat hier om de WOZ-waarde van onroerende zaken in de gemeente, berekend tegen een voor alle gemeenten gelijk tarief.
In onderstaande tabel geven we de korting op het gemeentefonds weer ten opzichte van werkelijke opbrengst. We doen dit op basis van de waarde 1-1-2026 omdat dit de laatst vastgestelde waarde is.

Belastingsoort	WOZ-Waarde	Ons tarief	Opbrengst	Norm tarief	Ink. Correctie	Saldo
OZB eigenaren woningen	4.505.820.408	0,0735%	3.311.778	0,0690%	3.107.214	204.564
OZB eigenaren niet-woningen	878.760.638	0,2068%	1.817.277	0,2202%	1.934.592	-117.315
OZB gebruikers niet-woningen	813.380.924	0,1688%	1.372.987	0,1675%	1.362.494	10.493
			6.502.042		**6.404.300**	**97.742**

De ramingen voor de baten OZB 2027 zijn als volgt:

Omschrijving	2027
Eigenaren woning	5.030.900
Eigenaren niet-woning	2.751.236
Gebruikers niet-woning	2.078.611

Afvalstoffenheffing

De gemeente is verplicht om huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen. Op grond van artikel 15.33 van de Wet milieubeheer wordt afvalstoffenheffing geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel waarvoor de gemeente verplicht is huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen.
Om de onttrekking uit de afvalvoorziening naar verwachting te voorkomen, stijgt in 2027 het tarief van eenpersoonshuishoudens van € 294,71 naar € 318,24 en het tarief van meerpersoonshuishoudens van € 369,49 naar € 399,-. Voor beide is dit een stijging met 8%.

Reinigingsrechten

Het tarief 2027 van de reinigingsrechten stemmen we af op het tarief voor de afvalstoffenheffing van 2027.

Rioolheffing

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een rioolheffing geheven. In de raadsvergadering van 7 februari 2019 heeft de gemeenteraad besloten om vanaf 1 januari 2020 de rioolheffing te differentiëren. De differentiatie bestaat uit een afvalwater- en hemelwatercomponent. De afvalwaterheffing is een gebruikersheffing. De hemelwaterheffing is een eigenarenheffing. De hemelwaterheffing is een heffing met een vast bedrag van € 50 tot en met 2034. Doel van de differentiatie van de rioolheffing en het invoeren van de hemelwaterheffing is om bewoners en bedrijven mee te laten werken aan het klimaatbestendig maken van hun omgeving en goed gedrag te belonen in de vorm van een financieel voordeel.
De rioolheffing bestaat vanaf 2020 uit een eigenarenheffing en een gebruikersheffing:

1. Een vast bedrag voor afvalwater voor de gebruikers van percelen (woningen).
2. Een gestaffeld bedrag voor afvalwater voor de gebruikers van percelen (niet-woningen).

3. Een vast bedrag voor hemelwater voor de eigenaar van een perceel waarvan hemelwater in het vuilwater of gemengde riool wordt geloosd.

De tarieven van de rioolheffing worden zodanig vastgesteld dat de geraamde kosten niet boven de geraamde baten uitkomen. In Son en Breugel is 100% kostendekkendheid uitgangspunt voor de berekening van de tarieven. De noodzakelijke verbeteringen en vervangingen van het rioolstelsel zijn systematisch in beeld gebracht. De hieruit voortvloeiende lasten zijn opgenomen binnen de tariefberekeningen. Voornoemde verbeteringen en investeringen zijn opgenomen in het Programma Water en Riolering 2023-2027.
De rioolheffing stijgt met 3,2 %. De stijging is gelijk aan het inflatiecijfer. We houden de huidige koers vast. We blijven aandacht schenken aan maatregelen in het kader van klimaatverandering, want we staan nog steeds voor grote opgaves op het gebied van droogte en wateroverlast. Zij vormen belangrijke aandachtspunten waar we op blijven inzetten door het treffen van fysieke maatregelen. De financiële gevolgen vormen de basis voor het vaststellen van een kostendekkende rioolheffing.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en rioolheffing

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten zijn gemeenten verplicht inzichtelijk te maken hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstellingen worden gehanteerd.
Onderstaande overzichten geven per heffing de totale lasten, de totale baten en het dekkendheidspercentage weer.

Dekkendheid afvalstoffenheffing	2027
Afval taakveld 7.3	
Lasten milieustraat	544.512
Lasten overige afvalstromen	1.950.455
Kapitaallasten	93.932
Mutatie voorziening	-47.305
Totaal kosten afval taakveld 7.3	**2.541.594**
Toerekenbare kosten vanuit andere taakvelden	
Overhead taakveld 0.4	171.099
Kwijtschelding taakveld 6.3	95.913
BTW taakveld 0.11*	480.452
Totaal toerekenbaar	**747.464**
Totaal lasten	**3.289.058**
Baten afvalstoffenheffing taakveld 7.3	2.873.963
Baten milieustraat	119.000
Baten overige afvalstromen	296.095
Baten totaal	**3.289.058**
Dekkendheidpercentage afval	**100%**

* De omzetbelasting rekenen we conform artikel 229B van de gemeentewet toe. Deze toerekening is het gevolg van de invoering van het BTW compensatiefonds in 2003. Vanaf dat moment werd de BTW compensabel en werd tegelijkertijd een uitname uit het gemeentefonds gedaan.

Dekkendheid rioolheffing	2027
Riolering taakveld 7.2	
Beheer en onderhoud riolering	1.159.209
Kapitaallasten	371.898
Mutatie voorziening	-391.384
Totaal kosten riolering taakveld 7.2	**1.139.723**

Dekkendheid rioolheffing	2027
Toerekenbare kosten vanuit andere taakvelden	
Overhead taakveld 0.4	248.641
Kwijtschelding taakveld 6.3	28.000
Straatreiniging taakveld 2.1	211.464
Watertaken taakveld 5.7	84.713
BTW taakveld 0.11	296.106
Totaal toerekenbaar	**868.924**
Totaal lasten	**2.008.647**
Opbrengst rioolheffing taakveld 7.2	2.008.647
Baten totaal	**2.008.647**
Dekkendheidpercentage riool	**100%**

* De omzetbelasting rekenen we conform artikel 229B van de gemeentewet toe. Deze toerekening is het gevolg van de invoering van het BTW compensatiefonds in 2003. Vanaf dat moment werd de BTW compensabel en werd tegelijkertijd een uitname uit het gemeentefonds gedaan.

Leges

Wanneer de gemeente een bepaalde dienst levert, kunnen daarvoor leges worden geheven. De tarieven worden jaarlijks vastgesteld in de Tarieventabel behorende bij de Legesverordening. Net als riool- en afvalstoffenheffing moeten de tarieven dusdanig worden vastgesteld dat de geraamde baten niet boven de geraamde lasten uitkomen. De verschillende leges die we heffen, verhogen we in principe jaarlijks met de daarvoor geldende inflatiecorrectie. Bij de vaststelling van een aantal tarieven, zoals voor reisdocumenten, moeten we rekening houden met van rijkswege gestelde maximumtarieven.
Er mag geen winst gemaakt worden. Voor deze heffingen streven we naar een 100% kostendekkend tarief.

Kostendekkendheid leges
Op grond van het besluit van 5 maart 2016 in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten gemeenten verplicht inzichtelijk maken dat de tarieven en heffingen hoogstens kostendekkend zijn. De geraamde baten mogen de geraamde lasten niet overschrijden.
Per hoofdstuk in de legesverordening wordt gestreefd naar maximale kostendekkendheid, ondanks dat jurisprudentie de legesverordening als één geheel ziet en dus de legesverordening als geheel maximaal kostendekkend moet zijn. Tussen afzonderlijke paragrafen binnen een hoofdstuk mag kruissubsidiëring worden toegepast. Opbrengsten uit leges van een bepaalde paragraaf, mogen kosten binnen een andere paragraaf compenseren.

In onderstaande overzichten zijn per hoofdstuk de totale baten, de totale lasten en het kostendekkendheidspercentage weergegeven. De lasten zijn uitgesplitst in salaris, overhead en directe lasten. Hierbij hebben we rekening gehouden met jurisprudentie over hetgeen wel en niet aan de leges mag worden toegerekend.

		Baten	Salaris	Overhead	Lasten	Percentage
Hoofdstuk 1	Algemene Dienstverlening	451.314	414.834	350.825	170.685	48%
Hoofdstuk 2	Dienstverlening en besluiten in het kader van de omgevingswet	887.769	340.075	287.601	312.524	94%
Hoofdstuk 3	Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2	2.367	31.224	26.405	0	4%
	Totaal	**1.341.450**	**786.133**	**664.831**	**483.209**	**69%**

Overige belastingen

Marktgelden
Marktgelden heffen we van degene die een standplaats inneemt (of van degene aan wie een standplaats is toegewezen) op de wekelijkse warenmarkt.
Marktgelden zijn afhankelijk van het aantal strekkende meters frontlengte van de standplaats. We hebben het tarief verhoogd met de inflatiecorrectie (3,2%).

Precariorechten
In 2006 is de notitie “Terrassenbeleid Son en Breugel” vastgesteld. Conform deze notitie hebben we dit tarief verhoogd met de inflatiecorrectie (3,2%).

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente is op grond van de Gemeentewet en Invorderingswet bevoegd kwijtschelding van gemeentelijke heffingen te verlenen. Met het oog op de administratieve lastenverlichting voor de inwoners toetsen wij bij het inlichtingenbureau als er eerder kwijtschelding is verleend of er geen belemmeringen zijn. Bij geen belemmering verlenen wij automatische kwijtschelding.
De kwijtscheldingsregels zijn vastgelegd in de Invorderingswet 1990 en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De gemeente heeft, als gevolg van artikel 255 van de Gemeentewet, slechts op 2 onderdelen beleidsvrijheid:

- De raad kan bepalen dat er helemaal geen dan wel gedeeltelijke kwijtschelding wordt verleend.
- De raad kan regels stellen met betrekking tot de wijze waarop de kosten van bestaan in aanmerking worden genomen die er toe leiden dat in ruimere mate kwijtschelding wordt verleend.

Op grond van het laatste onderdeel heeft de gemeente gekozen voor het voor 100% meenemen van de kosten van bestaan. Het bestaande beleid wordt hiermee voortgezet. Inwoners kunnen kwijtschelding aanvragen voor de volgende heffingen:

- onroerendezaakbelastingen;
- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing.

Overzicht tarieven

	2025	2026	2027
OZB Eigenaar Woning	0,0786%	0,0735%	
OZB Eigenaar Niet-woning	0,2054%	0,2068%	
OZB Gebruiker Niet-woning	0,1677%	0,1688%	
Afvalstoffenheffing 1-persoonshh	272,88	294,72	318,24
Afvalstoffenheffing meer-pers.hh	342,12	369,48	399,00
Reinigingsrechten	387,36	401,64	433,80
Rioolheffing woningen (afgekoppeld)	180,00	191,28	199,08
Rioolheffing woningen (niet-afgekoppeld)	230,00	241,28	249,08

Vergelijking buurgemeenten
In onderstaande tabel worden de eenheden gebruikt die het COELO toepast voor het bepalen van de woonlasten. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gegevens over 2026 (afgerond op hele euro's).

	Son en Breugel	Nuenen	Eindhoven	Best	Geldrop-Mierlo
OZB Eig. woning	0,0735%	0,0972%	0,0846%	0,0822%	0,0593%
OZB Eig. niet-woning	0,2068%	0,2382%	0,2985%	0,2671%	0,1880%
OZB Gebr. niet-won.	0,1688%	0,1911%	0,2120%	0,2077%	0,1527%
OZB woning	459	616	470	469	322
Afvalstoffenheffing (*) (meerpers.huishouden)	369	380	345	404	417
Rioolheffing	241	225	202	202	225
Woonlasten (OZB woning + Afval + Riool)	**1.069**	**1.221**	**1.017**	**1.075**	**964**

(*): Diftar gemeenten worden door het COELO berekend op basis van vastrecht plus een gemiddeld aantal ledigingen (18 maal een grijze container van 140 liter en 7 maal een groene container van 140 liter). De aantallen van het COELO zijn gebaseerd op een landelijk gemiddelde. In de meeste diftar gemeenten is het gemiddelde aantal ledigingen vaak lager (zie hieronder bij Ontwikkeling lokale lastendruk).

Ontwikkeling lokale lastendruk

Jaar	2025	2026	
WOZ-waarde	**487.500**	**541.000**	
Wijziging WOZ-waarde	**7,10%**	**11,00%**	
OZB	383	397	
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	342	369	399
Rioolheffing (afvalwater)	180	191	199
Rioolheffing (hemelwater) (#)	50	50	50
Totaal	**955**	**1.007**	
% wijziging lasten t.o.v. t-1	**6,70%**	**5,40%**	

#): Vanaf 2020 is de rioolheffing gedifferentieerd. Het hemelwater tarief wordt opgelegd aan eigenaren van objecten die niet zijn afgekoppeld. Wanneer er vanaf een perceel geen hemelwater wordt geloosd op het gemengde rioolstelsel wordt deze belasting niet geheven. Op deze manier hebben eigenaren zelf invloed op de totale lastendruk.
##) De totale lastendruk 2026 is niet gelijk aan de totale lastendruk 2026 in het rapport van COELO hierboven. Dit komt omdat COELO om een landelijke vergelijking te kunnen maken van andere gemiddelde WOZ-waarden bij OZB en andere gemiddelde aantal ledigingen bij afvalstoffenheffing uitgaat.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de financiële positie van de gemeente Son en Breugel. Hiervoor beschrijven en waarderen we de risico's. Vervolgens zetten we het totaal aan risico's af tegen de aanwezige weerstandscapaciteit.

Voor wat betreft het beleid over weerstandsvermogen en risicobeheersing hanteren we de uitgangspunten van de 'Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen'. Als laatste worden de financiële kengetallen gepresenteerd.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico’s

In de raadsvergadering van 21 maart 2013 heeft de raad de ‘Nota risicomanagement en weerstandsvermogen’ vastgesteld. In de nota wordt het beleidskader voor het weerstandsvermogen beschreven. Dit kader luidt als volgt:

- De gemeenteraad wordt via de planning- en controldocumenten geïnformeerd over de 15 belangrijkste risico’s, de beschikbare weerstandscapaciteit en de ratio van het weerstandsvermogen;
- De ‘Nota risicomanagement en weerstandsvermogen’ hanteren we als basis voor de opstelling van de verplicht voorgeschreven paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de meerjarenprogrammabegroting en de jaarrekening;
- Voor de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit laten we de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves buiten beschouwing;
- We gaan uit van een gewenste minimale score voor de ratio weerstandsvermogen van ‘voldoende’ (ratio > 1);
- Als de ratio weerstandsvermogen door de toename van risico’s onder de 1 uitkomt, vullen we ofwel de beschikbare weerstandscapaciteit aan, ofwel doen we extra inspanningen om de benodigde weerstandscapaciteit terug te brengen. In deze situatie doet het college voorstellen aan de gemeenteraad die ervoor moet zorgen dat het weerstandsvermogen weer op het gewenste niveau komt.

In de ‘Nota risicomanagement en weerstandsvermogen’ is uitvoerig ingegaan op het wettelijk kader, de inventarisatie van de risico’s en de weerstandscapaciteit. De beleidsconclusies geven we hierboven weer.

Top 10
We hebben een selectie gemaakt van 10 in plaats van 15 risico's die extra aandacht verdienen. De impact van de risico's buiten de top 10 op de benodigde weerstandscapaciteit is beperkt. De risico's buiten de top 10 nemen we via de verzameling "Overige risico's" wel mee in de berekening van de weerstandsratio.

Top 10 inventarisatie van de risico's

In veel gevallen kunnen we de exacte waarde van een risico niet bepalen. Om de risico’s toch te kwantificeren werken we met klassengemiddelden. Deze klassengemiddelden leiden tot de financiële gevolgen in onderstaande tabel. De risicowaarde bepalen we vervolgens aan de hand van de volgende berekening:

Risicowaarde in € = 'Kans (als percentage)’ x ‘Gevolg in €’

Het totaal aan risicowaarden vormt de benodigde weerstandscapaciteit. Omdat niet alle risico’s zich tegelijk manifesteren rekenen we hierbij met een zekerheidspercentage van 90%.

Hoewel zorgvuldig is geprobeerd om alle risico’s in beeld te brengen, kan het voorkomen dat een risico niet is opgenomen. Zoals eerder genoemd is risicomanagement een dynamisch proces en voortschrijdend inzicht zorgt voor een steeds vollediger beeld.
Het is onmogelijk en onwenselijk om te sturen op alle geïdentificeerde risico’s. Door de risico’s te kwantificeren wordt de lijst geordend. Op deze manier ligt de focus op de risico’s die de grootste impact op de organisatie hebben. Zowel de kans dat een risico zich manifesteert als de impact die het risico met zich meebrengt moet worden bepaald.
Er wordt een inschatting gemaakt van de waarschijnlijkheid dat het risico daadwerkelijk optreedt. Vervolgens wordt een inschatting gemaakt van het bedrag dat de gemeente kwijt is als het risico optreedt. Het kwantificeren van risico’s is een proces van taxeren en inschatten en heeft daarmee altijd in bepaalde mate een subjectief karakter.

Risico (bepaling risicowaarde)	Begroting 2027	Jaarrekening 2025	Begroting 2026
1. Sociaal domein (50% x € 2.000.000)	1.000.000	1.000.000	540.000
2. Cyberrisico's (50% x € 1.000.000)	500.000	500.000	262.500
3. Inkoop (90% x € 375.000)	337.500	337.500	122.500
4. Kwetsbaarheid in personele continuïteit (90% x € 375.000)	337.500	337.500	122.500
5. Fiscale risico's (30% x € 600.000)	180.000	180.000	52.500
6. Crisisbeheersing (30% x € 500.000)	150.000	150.000	150.000
7. Verbonden partij - Dienst Dommelvallei (exact bedrag)	141.570	141.570	93.060
8. Algemene uitkering gemeentefonds (70% x € 175.000)	122.500	122.500	122.500
9. Niet /onderverzekerde gebouwen (30% x € 375.000)	112.500	112.500	-
10. Exploitatie archiefruimte gemeentehuis (20% x € 500.000)	100.000	100.000	100.000
Subtotaal top 10	*2.981.570*		
Overige risico's + risico's onvoorzien	556.181		
Totaal	**3.537.751**		
Risico's t.b.v. zekerheidspercentage 90%	**3.183.976**		

Twee keer per jaar worden de risico’s opnieuw geïnventariseerd en berekend. Ten opzichte van de jaarrekening 2025 is de totale risicowaarde licht gestegen.

Top 10 risico's

1] Sociaal domein
Door incidenten (crisis, gesloten jeugdzorg, jeugdbescherming) of door instroom van cliënten met hoog complexe casuïstiek bestaat het risico dat er een beroep wordt gedaan op de zwaardere, duurdere en langdurige jeugdzorg. Ook kunnen we achteraf geconfronteerd worden met kosten voor zorg als gevolg van directe verwijzingen door medische verwijzers (waaronder huisartsen en jeugdartsen). Deze medische verwijsroute is wettelijk ingeregeld. Een ander risico betreft eventuele nafacturering door zorgaanbieders tot 5 jaar na inzet zorgaanbod.
Door de hoge kosten van de verblijfsvorm kleinschalig verblijf stijgen de totale kosten in de jeugdzorg sterk als de instroom op dit product toeneemt.

Beheersmaatregel
- Het CMD zet samen met partners als huisartsen, jeugdarts en voorliggend veld in op vroegtijdige signalering van problemen. Ondersteuning wordt altijd zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig ingezet.
- Per 2022 geldt voor lichte, kortdurende en voor hoogcomplexe, langdurige hulpverleningstrajecten een verschillende financiering aan zorgaanbieders.
- Bij de jeugdzorg gaat het veelal om incidenten, waar slechts ten dele op gestuurd kan worden. CMD en partners proberen de vroegsignalering van casussen waar jeugdzorg nodig is te intensiveren.
- In 2025 zijn we gestart met het plan Grip op Jeugdhulp en Wmo. Hierin staan meerdere maatregelen die uitgevoerd gaan worden. Dit is echter een tijdsinvestering en levert naar verwachting na enkele jaren geleidelijk besparingen op.

2] Cyberrisico's
Als gevolg van een nog onvolwassen risicomanagementproces worden informatiebeveiliging- en privacy risico's onvoldoende geïdentificeerd, geïmplementeerd en beheerst. Binnen de Dommelvallei-organisaties is het inkopen van diensten en goederen een cruciaal proces, waarbij grote hoeveelheden (persoons)gegevens worden verwerkt. Hoewel we intensief samenwerken met leveranciers, blijft de eindverantwoordelijkheid voor Gegevensbescherming bij de Dommelvallei organisatie liggen.
Digitale dreigingen, mede veroorzaakt door ketenafhankelijkheid met onder andere leveranciers, raken direct aan de continuïteit van onze dienstverlening en het vertrouwen van inwoners. Incidenten zoals datalekken en verstoringen bij leveranciers kunnen leiden voor ernstige schade, reputatiesschade en juridische gevolgen.
Daarnaast beschikken we over beperkte capaciteit, kennis en middelen, waardoor het lastig is om de digitale veiligheid structureel te waarborgen. Geopolitieke spanningen, technologische afhankelijkheden en een krappe arbeidsmarkt vergroten de kans op incidenten en maken preventie complexer.

Beheersmaatregel
Om deze risico's te beheersen, wordt ingezet op het versterken van het risicomanagementproces. Verder wordt informatiebeveiligings- en privacy beleid, zoals het tactisch beleid informatiebeveiliging en privacy eisen in de keten geïmplementeerd. Er worden volgens een continu programma bewustwordingsactiviteiten op informatiebeveiliging en privacy georganiseerd.
Het Bestuur heeft zich geconformeerd aan een gezamenlijke en uniforme inrichting van een managementsysteem en actieve sturing op informatiebeveiliging en privacy. Deze aanpak zorgt voor meer duidelijkheid in verantwoordelijkheden, voorkomt versnippering en maakt het mogelijk om beschikbare middelen beter te benutten.

3] Inkoop
1. Door het niet juist hanteren van de aanbestedingsplicht kan een marktpartij rechtsmiddelen aanwenden tegen een gunningsbesluit. Dit leidt tot een vertraging met financiële en juridische gevolgen;
2. Niet rechtmatige inkopen kunnen bovendien leiden tot een afkeurende rechtmatigheidsverantwoording. Hierdoor bestaat de kans op negatieve publiciteit;
3. Contracten kunnen stilzwijgend verlengd worden tegen ongunstige voorwaarden. Of door het niet bundelen van opdrachten worden besparingsmogelijkheden niet benut.

Beheersmaatregel
Na de inwerkingtreding van de Aanbestedingswet 2012 is bij de implementatie daarvan veel voorlichting gegeven, de procedure uitvoerig beschreven en checklists opgesteld. Elke inkoop gebeurt in beginsel vanuit het principe materiedeskundige (beleidsambtenaar), inkoper (Bizob). Dit is afhankelijk van de inkoopwaarde en/of potentiële risico's die met de inkoop gepaard gaan. Vragen kunnen aan Bizob en eventueel aan de juridische adviseur gesteld worden. Inkoop en Aanbesteding is onderdeel van de verbijzonderde interne controle. Hierbij worden zowel procesgerichte (deelwaarneming) als gegevensgerichte (inkoopanalyse) controles uitgevoerd. Fouten en/of verbetervoorstellen worden teruggekoppeld. Als gevolg van de gewijzigde EU-richtlijnen is de Aanbestedingswet 2012 gewijzigd. Op 18 juli 2017 is het inkoopbeleid, met inbegrip van het inkoophandboek en –procedures, vastgesteld. Daarbij zijn – overeenkomstig de landelijke en regionale lijn - de drempels voor de interne procedures vereenvoudigd waardoor het risico op het niet goed volgen van intern beleid verder is verkleind.

4] Kwetsbaarheid in personele continuïteit
Er is een aantal factoren dat een risico vormt voor de continuïteit van de bedrijfsvoering, zoals: moeilijk kunnen invullen van vacatures door krapte op de arbeidsmarkt, werkdruk, personele wisselingen, ziekteverzuim, inzet van externen. Deze risico's kunnen leiden tot vertraging in de bedrijfsvoering. Daarnaast kan het leiden tot hogere kosten door externe inhuur.

Beheersmaatregel
De risico's voor de continuïteit van de bedrijfsvoering (arbeidsmarktkrapte, werkdruk, personele wisselingen, ziekteverzuim en externe inhuur) worden maandelijks gemonitord. Het doel is om vertraging in de bedrijfsvoering te voorkomen en kostenstijgingen te beperken. Ziekteverzuim is verwerkt in het percentage productieve uren per medewerker. Externe inhuur wordt bekostigd uit vacatureruimte of, bij ziekte, de knelpuntenpot personeelskosten; overschrijdingen worden gedekt uit de reserve personeel. Ziekteverzuim en inhuur worden maandelijks gemonitord. De recruitmentstrategie wordt ingezet om het werkgeverschap duurzaam te versterken.

5] Fiscale risico's
De gemeente is verantwoordelijk voor correcte verwerking van loonbelastingopgaven, BTW-aangiften, opgaven voor het BTW-compensatiefonds, Vennootschapsbelasting en de Werkkostenregeling (WKR). Daarnaast kan zij aansprakelijk worden gesteld voor belastingverplichtingen van derden, bijvoorbeeld via inlenersaansprakelijkheid of ketenaansprakelijkheid. Ook bij betalingen aan externe partijen via de UBD dient de gemeente uiterst zorgvuldig te handelen, aangezien onvolkomenheden of het niet naleven van fiscale verplichtingen binnen deze processen eveneens tot aansprakelijkheid kunnen leiden.

Beheersmaatregel
Er wordt momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van een Tax Control Framework met als doel te voldoen aan de fiscale wet- en regelgeving, daarover tijdig, juist en volledig verantwoording af te leggen en haar fair share aan belastingen bij te dragen. Tegelijkertijd blijft zij continu investeren in fiscale beheersmaatregelen en het minimaliseren van materiële fiscale risico's.

6] Crisisbeheersing
Iedere gemeente kan te maken krijgen met incidenten die de status van een crisis krijgen. Deze kunnen plaatsvinden zowel in het fysieke als het sociale domein. Ook kunnen crises lokaal, regionaal of bovenregionaal van karakter zijn. In de afgelopen jaren is gebleken dat langdurige en ongekende crises realiteit kunnen worden. Denk hierbij aan de pandemie en vluchtelingenopvang. Vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid wordt daarnaast aandacht gevraagd voor de militaire- en hybride dreiging vanwege de geopolitieke spanningen in de wereld. Deze dreigingen vergroten het risico op ontwrichtende verstoringen van de openbare orde en openbare veiligheid van de maatschappij.

Beheersmaatregel
Door adequate maatregelen kunnen de effecten van een crisis zo veel mogelijk beperkt worden. Lokale, regionale en landelijke crisisorganisaties voorzien daarin, met name door crisiscoördinatie en -organisatie. Goede eenduidige informatievoorziening, opleidingen en oefenen zijn daarbij randvoorwaarden voor succes. De inrichting van de crisisorganisatie is in de afgelopen jaren geactualiseerd. Diverse leerpunten uit crises en de aanbevelingen van de evaluatie Wet veiligheidsregio's zijn hierin meegenomen. Met een nieuw crisisplan is vorm gegeven aan een nog professionelere multidisciplinaire organisatie. Veiligheidsregio's Brabant-Zuidoost en Brabant-Noord, de Politie Oost-Brabant en de gemeenten werken hierin nauw samen. Een goed getrainde organisatie die expertise betrekt waar nodig, beperkt door adequaat ingrijpen, de effecten van incidenten zo veel mogelijk. Met de transities is de gemeente verantwoordelijk geworden voor veel zorgtaken. Hierdoor is de gemeente vaker partij wanneer een crisis in het sociale domein zich voordoet. Samen met onze partners zetten we daarom in op versterking van de maatschappelijke weerbaarheid.

7] Verbonden partij - Dienst Dommelvallei
De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en dienstverlening verloopt via de Gemeenschappelijke Regeling Dienst Dommelvallei. Omdat Dienst Dommelvallei geen eigen algemene (risico) reserve heeft, wordt het totaal van de risico's van de dienst via de verdeelsleutel belegd bij de drie deelnemende gemeenten.

Beheersmaatregel
Via een begroting, jaarrekening en rapportages (Dommelvallei) volgen we de ontwikkelingen periodiek en intensief. Eventuele effecten kunnen rechtstreeks verwerkt worden in de eigen begroting. Daarnaast is sprake van deelname in het bestuur van Dienst Dommelvallei. De risico's van Dienst Dommelvallei zijn, voor zover mogelijk, inzichtelijk gemaakt en beheersmaatregelen zijn geformuleerd.

8] Algemene uitkering gemeentefonds
Via circulaires wordt de gemeente in ieder geval 2 maal per jaar (mei en september) geconfronteerd met aanpassingen vanuit het gemeentefonds. In 2024 is een nieuwe financieringssystematiek ingevoerd. De nieuw gekozen vorm van indexatie levert meer stabiliteit op. De indexatie is gesplitst in een volumedeel en een prijsdeel. De volumeontwikkeling wordt gebaseerd op een 8-jaars (t-9 t/m t-2) historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp, waardoor het gemeentefonds minder schommelt (volumedeel). De indexatie voor inflatie volgt de prijs bbp van het lopende jaar, waardoor het gemeentefonds reëel "op niveau" blijft (prijsdeel).
Hoewel de doorgevoerde wijzigingen er dus op gericht zijn om meer stabiliteit te krijgen in de grootste inkomstenbron van de gemeenten, passen we de risicowaarde op dit onderdeel vooralsnog niet aan. De schommelingen in de algemene uitkering kunnen nog steeds problemen veroorzaken voor het saldo van de begroting. Er bestaat ook geen directe rechtstreekse relatie tussen gemeentelijke uitgaven enerzijds en de compensatie daarvoor via het Gemeenfonds anderzijds. In die zin kent het Gemeentefonds met generieke compensaties ook de nodige globaliteit.

Beheersmaatregel
De algemene uitkering maakt integraal onderdeel uit van de begroting. De schommelingen worden op het eerstvolgende moment binnen de exploitatie verwerkt om deze sluitend te houden.

9] Niet of onderverzekerd zijn m.b.t. gebouwen waar de gemeente risico loopt
Door een onzeker voorval (bijv. brand-/waterschade) kan gebouw te maken met diverse schade en totaalverlies. Gevolg is dat de zelf vastgelegde herbouwwaarde te laag is en je niet kunt herbouwen met alleen de verzekeringsuitkering. Door mogelijke onderverzekering krijg je niet de maximale getaxeerde waarde en draag je ook het surplus boven het zelf benoemde bedrag tot de werkelijke schade.

Beheersmaatregel
Preventief: herbouwwaarde taxaties laten uitvoeren
Detectief: eigendomsregistratie opzetten
Repressief: goed werkend schadeproces door MT laten vaststellen
Correctief: als repressieve maatregel is uitgevoerd (zie boven) verloopt het herstellen van schade conform vastgesteld proces.

10] Exploitatie archiefruimte gemeentehuis
Er spelen risico's voor de exploitatie van onze archiefruimte, welke geheel ondergrond is aangelegd in de kelder van ons gemeentehuis, door klimaatveranderingen. Deze risico's spitsen zich toe op de waterdichtheid van het bordes en de kelderwanden en -vloeren. Eind 2023 werden we geconfronteerd met wateroverlast door een stijging van en aanhoudende hoge grondwaterstanden, in combinatie met extreme neerslag, waardoor grondwater en regenwater, tot de keldervloer door wist te dringen. Hierdoor ontstaan er risico's van aantasting van archiefstukken, mede door een te hoge luchtvochtigheid en plassen die ontstaan op de keldervloer in het archief en ruimtes waar waardevolle kunstwerken worden opgeslagen. Inden de exploitaties van onze kelder en het archief niet naar verwachting verloopt, kan de gemeente verantwoordelijk worden gesteld om verloren en of aangetaste archiefstukken e/o kunstwerken te gaan vergoeden. Met daarnaast het risico om vanuit archiefbeheer (Dienst Dommelvallei) per ommegaand gesommeerd te worden om kosten te gaan maken om het archiefbeheer op het minimaal "wettelijke niveau" te krijgen.

Beheersmaatregel
Er zijn korte lijnen met archiefbeheer (Dienst Dommelvallei) en er vindt periodiek overleg plaats over de exploitatie van de archiefruimte. Er zijn reeds maatregelen genomen en er staan nog meer acties gepland om het risico te mitigeren.

Weerstandscapaciteit in cijfers

De beschikbare weerstandscapaciteit is de verzamelterm van al die bronnen waaruit niet voorziene financiële tegenvallers bekostigd kunnen worden.

Beschikbare weerstandscapaciteit

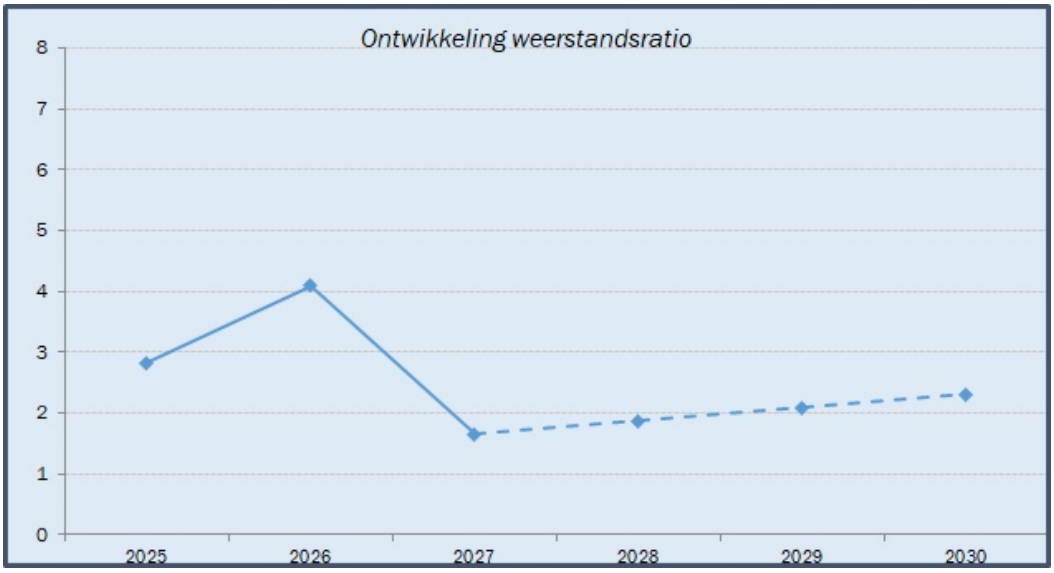
Incidentele weerstandscapaciteit	Peildatum 1-1-2027
Algemene reserve	3.000.000
Reserve vrije bestedingsruimte	2.205.000
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	**5.205.000**
Structurele weerstandscapaciteit	
Post onvoorzien	40.000
Totaal structurele weerstandscapaciteit	**40.000**
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**5.245.000**

Er is veel meer incidentele capaciteit beschikbaar dan structurele capaciteit. De structurele capaciteit kunnen we in principe jaarlijks vrijmaken voor financiële tegenvallers. De incidentele capaciteit kunnen we slechts eenmaal aanspreken en kunnen we pas na aanvulling weer gebruiken om volgende tegenvallers op te vangen.

Weerstandsvermogen
We gaan uit van een gewenste minimale score voor de ratio weerstandsvermogen van 'voldoende' (ratio ≥ 1). Deze verhouding wordt bepaald door de volgende ratio:

Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit/ Benodigde weerstandscapaciteit
€ 5.245.000 / € 3.183.976 = 1,65
We concluderen dat het weerstandsvermogen van de gemeente met een weerstandsratio van 1,65 goed is.

Ontwikkeling weerstandsvermogen
De onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van de weerstandsratio zien, inclusief de prognose voor de komende jaren. Voor de prognose gaan we uit van gelijkblijvende benodigde weerstandscapaciteit. Voor de beschikbare weerstandscapaciteit gaan we uit van de meerjarenramingen.
Met een weerstandsratio van 1,65 is het weerstandsvermogen van Son en Breugel goed. De verwachting is dat de ratio de komende jaren stijgt.

Stelposten

In de meerjarenbegroting 2027-2030 zijn diverse stelposten opgenomen voor ontwikkelingen waarvan de financiële effecten nog niet volledig zijn uitgewerkt of waarvan de definitieve omvang nog onzeker is. Dit hangt veelal samen met landelijke financieringsstromen en/of regelgeving die nog niet concreet genoeg is. We presenteren de stelposten hieronder gezamenlijk om een beeld te vormen over welke bedragen het gaat. Het opnemen van stelposten is namelijk niet zonder risico, omdat zekerheid over de hoogte van de bedragen nu nog niet vaststaat. Wel achten we onderstaande stelposten acceptabel en noodzakelijk om een realistisch en reëel begrotingsbeeld te geven. Onder de tabel zijn de verschillende stelposten toegelicht.

Stelposten	2027	2028	2029	2030
Stelpost loon- en prijsontwikkeling	zie eerder	zie eerder	zie eerder	zie eerder
Stelpost verkorten trajectduur jeugd (kostenverlagend)	0	-43.281	-43.281	-43.281
Stelpost eigen bijdrage jeugd (kostenverlagend)	0	-165.556	-165.556	-165.556
Stelpost eigen bijdrage WMO (kostenverlagend)	0	-20.970	-20.970	-20.970
Stelpost huishoudelijke hulp uit WMO + Vangnetregeling (kostenverlagend)	0		-782.785	-821.156
Stelpost onderbesteding BTW-compensatiefonds (opbrengstverhogend)	168.000	168.000	168.000	168.000
Stelpost onderuitputting kapitaallasten (kostenverlagend)	-150.225	-50.074	-62.840	-20.708
Stelpost CDOKE (kostenverhogend)	0	603.585	603.585	603.585
Stelpost CDOKE (opbrengstverhogend)	0	603.585	603.585	603.585

Stelpost loon- en prijsontwikkeling
De stelpost loon- en prijsontwikkeling dekt verwachte loon- en prijsstijgingen in de gemeentelijke exploitatie in de toekomst. De stelpost wordt jaarlijks ingezet bij de verwerking van de actuele economische ontwikkelingen en cao-afspraken en gevuld vanuit de algemene uitkering.

Stelpost verkorten trajectduur jeugd
Deze stelpost bevat een negatieve bijstelling van de kosten voor jeugd, gezien landelijke wetgeving wordt voorbereid om dit mogelijk te maken. Omdat de inkomsten hiervoor in de algemene uitkering reeds naar beneden zijn bijgesteld, hebben we in onze begroting ook de uitgaven met eenzelfde bedrag verlaagd.

Stelpost eigen bijdrage jeugdzorg/ WMO
Deze stelpost bevat een negatieve bijstelling van de kosten voor jeugd/ WMO, gezien landelijke wetgeving wordt voorbereid om een eigen bijdrage te vragen. Omdat de inkomsten hiervoor in de algemene uitkering reeds naar beneden zijn bijgesteld, hebben we in onze begroting ook de uitgaven met eenzelfde bedrag verlaagd.

Stelpost huishoudelijke hulp Wmo
Deze stelpost houdt rekening met verwachte effecten van wijzigingen in wet- en regelgeving en gebruik van huishoudelijke ondersteuning binnen de Wmo. Mensen die dat zelf kunnen, gaan zelf betalen voor huishoudelijke hulp. Hiervoor volgt dus geen compensatie meer via het gemeentefonds. Aan de uitgavenkant brengen we de kosten omlaag, gelijk aan de korting op de inkomstenkant via het gemeentefonds.

Stelpost onderbesteding BTW-compensatiefonds
In de meerjarenraming is rekening gehouden met een verwachte uitkering uit de onderbesteding van het BTW-compensatiefonds via het gemeentefonds. De hoogte van deze opbrengst is afhankelijk van de landelijke realisatie en kan daardoor afwijken van de raming.

Stelpost onderuitputting kapitaallasten
Hoewel we proberen steeds realistischer te begroten, en investeringen realistischer plannen, constateren we jaarlijks dat we de begrote kapitaallasten neerwaarts moeten bijstellen na de jaarrekening door vertraging in de investeringen. Voorheen stond de toezichthouder (provincie) niet toe om hiervoor een stelpost onderuitputting op te nemen. Inmiddels is zij van standpunt veranderd. Dat nieuwe standpunt is opgenomen in de aanvullende begrotingscirculaire en het Gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK) dat de provincie heeft gepubliceerd in juni 2026. Wij achten het realistisch om een stelpost onderuitputting op te nemen, waarbij we het rekenmodel van de provincie hebben gehanteerd. We hebben dat vooraf met de provincie afgestemd.

Stelpost CDOKE
Deze stelpost houdt verband met de toekomstige financiële effecten van de regeling Capaciteitsmiddelen Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE), waarvoor de financiering momenteel officieel alleen voor 2027 geregeld is via de algemene uitkering en nog niet voor 2028 e.v. We gaan in onze begroting ervan uit dat de financiering zoals in 2027 via de algemene uitkering ook in 2028 e.v. geldt.

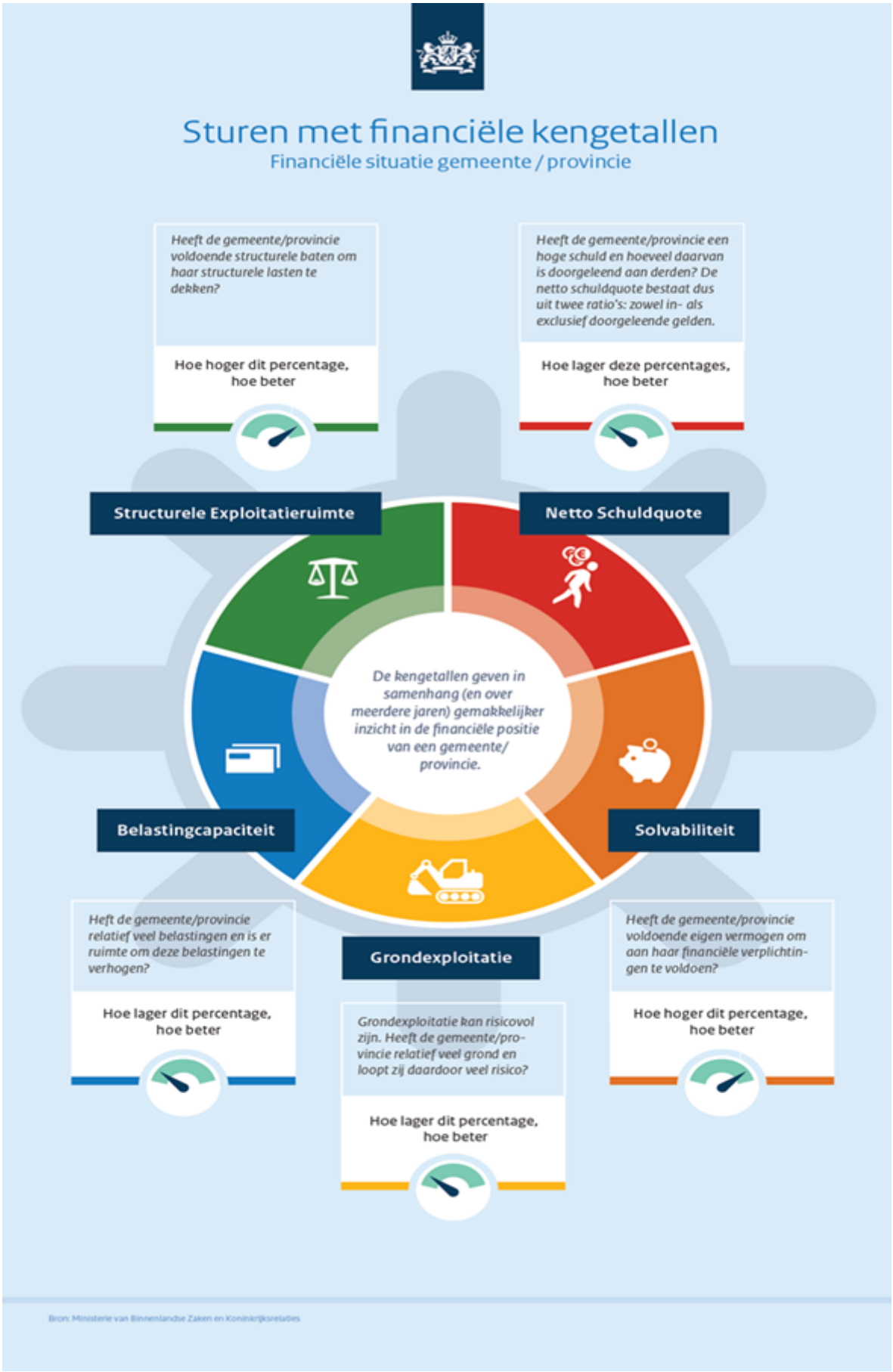
Financiële kengetallen

Kengetallen geven inzicht in bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen bijdragen aan het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. De combinatie van de kengetallen geven een indicatie over de financiële positie van de gemeente. Daarnaast bieden kengetallen de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken.
Een individueel kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie van de gemeente moet worden beoordeeld. De kengetallen moeten in samenhang bekeken worden, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie van de gemeente.
Een kengetal, of de ontwikkeling van een kengetal, is een weerspiegeling van het gevoerde beleid. Voor de provincie als toezichthouder hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Ze kunnen worden betrokken bij het krijgen van een completer inzicht in de financiële situatie en risicopositie van een gemeente.
De volgende financiële kengetallen moeten in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen worden:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit.

De toezichthouder hanteert geen normering, maar maakt gebruik van onderstaande signaleringswaarden.

Waarderingscijfer	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90	90-130	>130
Solvabiliteitsratio	>50	20-50	<20
Grondexploitatie	<20	20-35	>35
Structurele exploitatieruimte	>0	0	<0
Belastingcapaciteit	<95	95-105	>105

Sturen met financiële kengetallen
Financiële situatie gemeente / provincie
Heeft de gemeente/provincie voldoende structurele baten om haar structurele lasten te dekken?
Hoe hoger dit percentage, hoe beter
Heeft de gemeente/provincie een hoge schuld en hoeveel daarvan is doorgeleend aan derden? De netto schuldquote bestaat dus uit twee ratio's: zowel in- als exclusief doorgeleende gelden.
Hoe lager deze percentages, hoe beter
Structurele Exploitatieruimte
Netto Schuldquote
De kengetallen geven in samenhang (en over meerdere jaren) gemakkelijker inzicht in de financiële positie van een gemeente/ provincie.
Belastingcapaciteit
Solvabiliteit
Grondexploitatie
Heft de gemeente/provincie relatief veel belastingen en is er ruimte om deze belastingen te verhogen?
Hoe lager dit percentage, hoe beter
Grondexploitatie kan risicovol zijn. Heeft de gemeente/provincie relatief veel grond en loopt zij daardoor veel risico?
Hoe lager dit percentage, hoe beter
Heeft de gemeente/provincie voldoende eigen vermogen om aan haar financiële verplichtingen te voldoen?
Hoe hoger dit percentage, hoe beter
Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Uitgangspunten
Voor de kolommen realisatie is uitgegaan van de balans zoals opgenomen in de betreffende jaarrekening. De kengetallen voor de begroting 2025 zijn afkomstig uit de meerjarenbegroting 2025-2028. De kengetallen voor de begroting 2026-2029 zijn afkomstig uit deze meerjarenbegroting.

Omschrijving	Realisatie			Begroting				
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Netto schuldquote	49%	63%	85%	110%	110%	118%	121%	141%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	46%	61%	82%	106%	107%	116%	118%	139%
Solvabiliteitsratio	49%	39%	34%	32%	26%	25%	24%	22%
Grondexploitatie	-13%	-9%	-8%	0%	-2%	-2%	-2%	-2%
Structurele exploitatieruimte	-5%	-2%	-5%	1%	2%	2%	1%	2%
Belastingcapaciteit	95%	85%	86%	93%	87%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

N.n.b.: nog niet bekend. De meest recente cijfers over landelijke gemeentelijke lasten zijn over 2026.

Conclusie
Netto schuldquote (zowel gecorrigeerd als niet gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).
De hoogte van dit kengetal wordt voor de gemeente Son en Breugel beïnvloed door 2 oorzaken:

- De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie zijn de afgelopen jaren gedaald, waardoor de financieringsbehoefte ook gedaald is.
- Het oplopen van dit kengetal in de begrotingsjaren wordt veroorzaakt door de gedane en geraamde investeringen voor:
  - Gemeentehuis
  - Gezamenlijke uitbreiding voor de Bloktempel en de Ruimte
  - Braecklant
  - Dommelhuis
  - Sporthal de Bongerd
  - Nieuwbouw Buitenste Binnen
  - Grondaankopen en aankoop panden
  - Diverse investeringen in rioolvervangingen en wegen

Solvabiliteitsratio
De daling van het kengetal in de meerjarenbegroting wordt veroorzaakt door de geraamde onttrekkingen aan reserves voor een deel van de hierboven genoemde investeringen. Daarnaast stijgt de totale boekwaarde van de activa als gevolg van de hierboven genoemde investeringen.

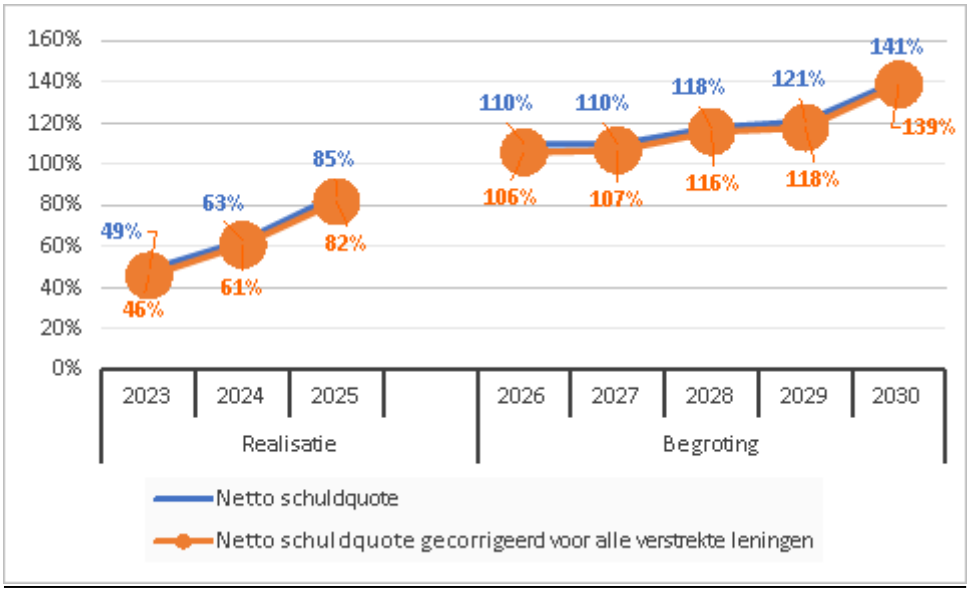
Grondexploitatie
In de afgelopen jaren is het kengetal gedaald door de afname van de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie.

Structurele exploitatieruimte
De kengetallen van de begrotingsjaren zijn positief. Dit betekent dat alle structurele lasten, inclusief de kapitaallasten van de geraamde investeringen, opgevangen worden binnen een structureel sluitende begroting. Bij de berekening van dit kengetal moeten de stortingen en onttrekkingen aan de reserves gecorrigeerd worden.

Belastingcapaciteit
Het landelijk gemiddelde van het kengetal voor de belastingcapaciteit wordt jaarlijks op 100% gesteld. Het kengetal belastingcapaciteit daalt voor 2027 naar 87% in vergelijking met de jaarrekening 2024.

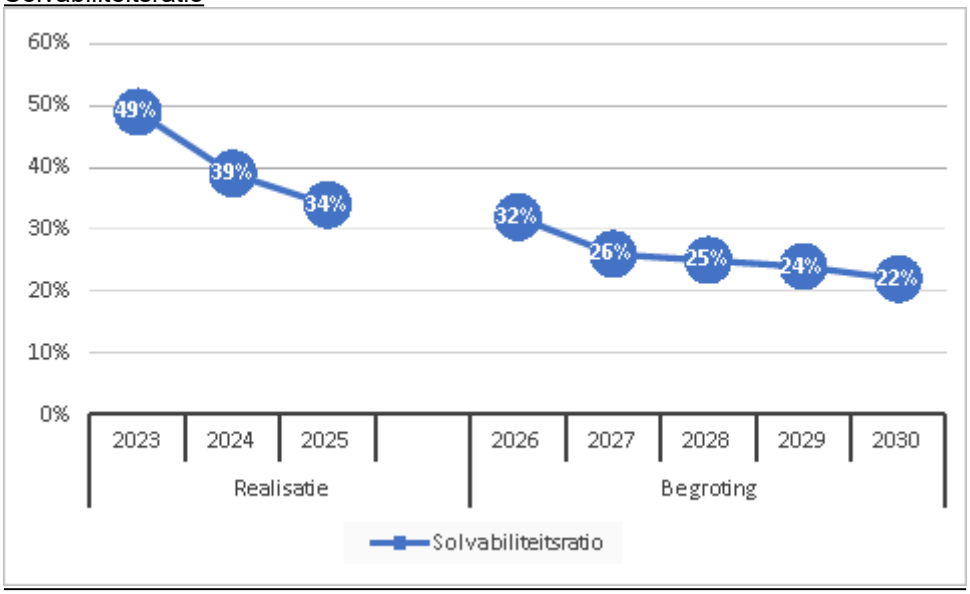
Hieronder volgt per kengetal een korte toelichting.

Netto schuldquote

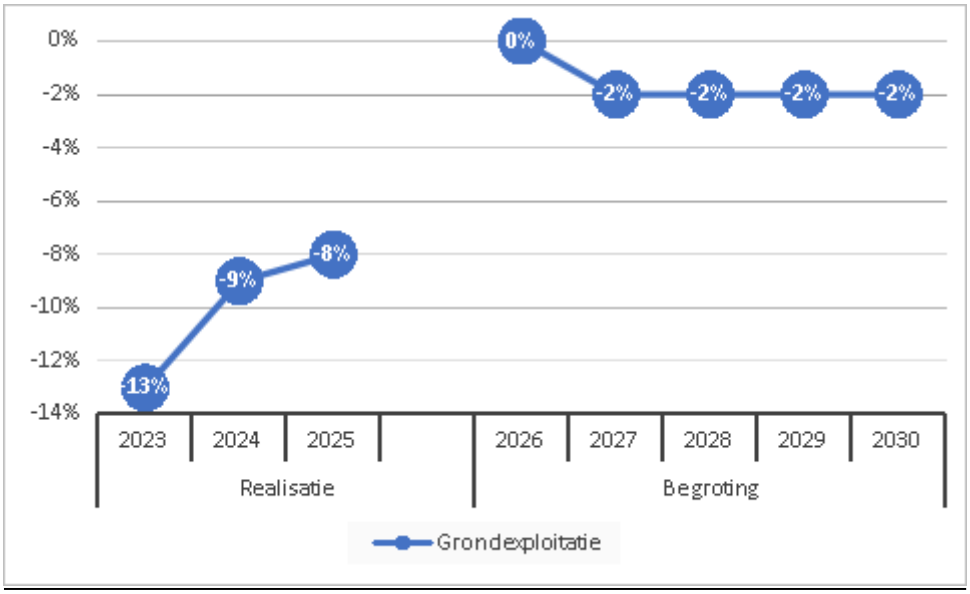
De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

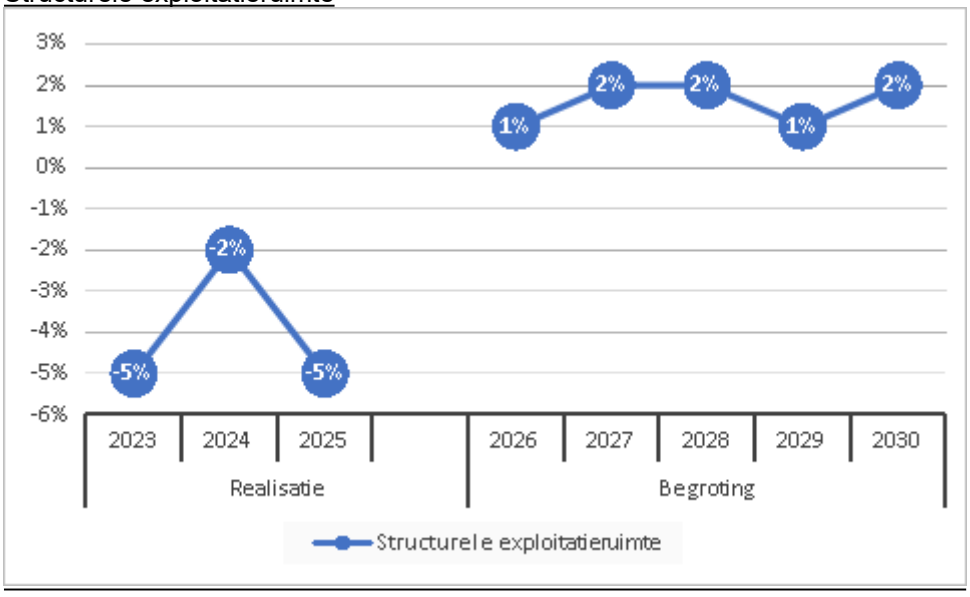
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Grondexploitatie

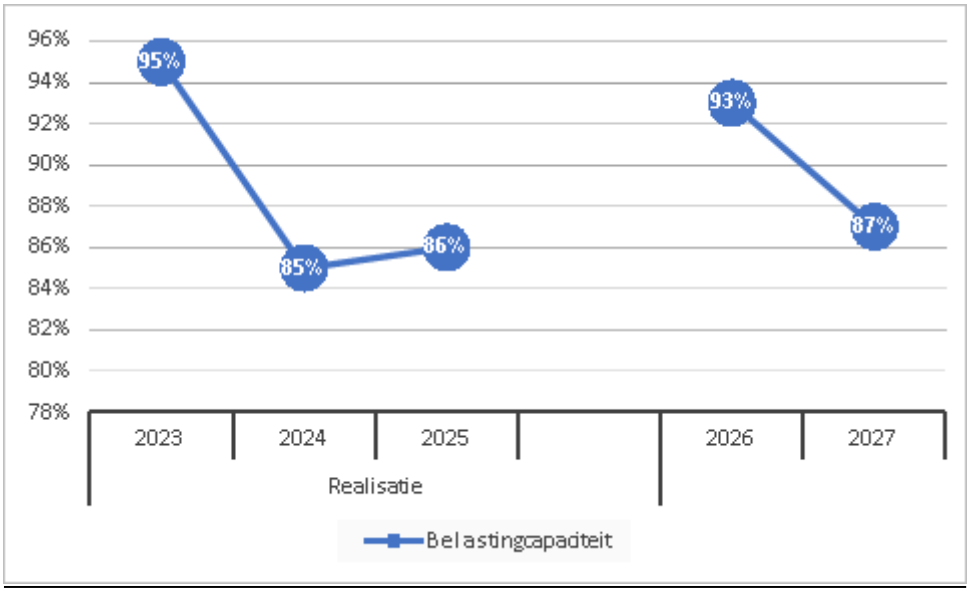
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de woonlasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin. De woonlasten bestaan uit de OZB en de riool- en afvalstoffenheffing. In onze gemeente zijn de riool- en afvalstoffenheffing 100% kostendekkend. Een verhoging van die tarieven is niet mogelijk. Een verhoging van het OZB-tarief is mogelijk, maar is een politieke keuze.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op het beheer en onderhoud van het groen (openbaar groen), grijs (wegen en openbare verlichting) en blauw (riolering; gemalen en grondwater). Een rationeel beheer en onderhoud van dergelijke kapitaalgoederen is gebaat bij beheersystemen die tijdig de gewenste informatie verschaffen in het noodzakelijke onderhoud en de daarmee samenhangende kosten. Vandaar dat we in deze paragraaf ingaan op de huidige stand van zaken van deze systemen.

Wegen en weginspectie

Beleid
Son en Breugel werkt met een wegenbeheersysteem. Op basis van tweejaarlijkse inspecties actualiseren we de basisgegevens van dit systeem. Het huidig areaal aan verhardingen is te verdelen in:

- Elementenverhardingen: ca. 670.000 m2
- Asfaltverhardingen: ca. 470.000 m2

Uitgangspunt van het onderhoud aan de gemeentewegen is dat deze voldoet aan de kwaliteitsnormen van het CROW (Centrum voor onderzoek en regelgeving in de grond-, weg- en waterbouw en verkeerstechniek).
Het onderhoudsniveau van wegen is minimaal kwaliteitsniveau C. In de CROW-kwaliteitscatalogus wordt dit omschreven als matig. Het onderhoudsniveau van trottoirs is B (kwaliteit: voldoende).

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Groen-grijsbeheerplan	2025-2035	n.v.t.	n.v.t.

Uitgangspunten
De kosten voor noodzakelijke reconstructies c.q. vervangingen van wegverhardingen hebben we langjarig inzichtelijk gemaakt en daarop hebben we de begroting aangepast.

Jaarlijks onderhoudsbudget
In onderstaande tabel staan de beschikbare budgetten voor het groot en klein onderhoud.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud wegen	1.165.837	1.203.237	1.265.837	1.303.237
Klein onderhoud wegen	194.765	194.765	194.765	194.765
Totaal	**1.360.602**	**1.398.002**	**1.460.602**	**1.498.002**

Onderhoudsbehoefte
Op basis van de globale visuele inspectie en een maatregelen toets bepalen we jaarlijks de onderhoudsbehoefte. De inspectieresultaten geven aan waar onderhoud noodzakelijk is en met een maatregelentoets bepalen we wat er exact moet gebeuren om het areaal op niveau te houden.

Achterstallig onderhoud
Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Er is op dit moment sprake van 12% achterstand in onderhoud van alle wegen, paden en verhardingen. De veiligheid is daarbij niet in het geding. Om dit onderhoud in te lopen, is het beschikbaar gestelde budget daarop aangepast.

Openbare verlichting

Beleid
Aan de hand van het beheersysteem worden jaarlijks de onderhoud- en vervangingsinvesteringen inzichtelijk gemaakt en opgenomen in de begroting. Uitgangspunt is dat de installatie voldoet aan de landelijke richtlijnen (NPR 13201-1).

Duurzame openbare verlichtingsinstallatie
De openbare verlichting in Son en Breugel is geheel voorzien van energiezuinige led-armaturen.
Duurzame sportveldverlichtingsinstallatie
De sportveldverlichting van voetbalcomplex Gentiaan noord (Schuttersheide, SBC voetbal) en sportaccommodatie van Gentlaan 2a Breugel (Corridor korfbal), zijn geheel voorzien van energiezuinige led-armaturen.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Beleidsnota openbare verlichting	N.v.t.	6 oktober 2016	N.v.t.

Uitgangspunten
Kwalitatief goede openbare verlichting waarbij de verkeersveiligheid, sociale veiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid als speerpunten gelden. Voldoen aan de landelijke richtlijnen

Jaarlijks groot onderhoudsbudget
In onderstaande tabel zijn de bedragen voor het onderhoud van de openbare verlichting in zijn geheel, inclusief de lichtmasten exclusief eigen uren weergegeven.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Onderhoud verlichting	77.812	77.812	77.812	77.812
Totaal	**77.812**	**77.812**	**77.812**	**77.812**

Achterstallig onderhoud
Bij de openbare verlichting is geen achterstallig onderhoud. Alle verlichting is LED-verlichting.

Civieltechnische kunstwerken

Beleid
Aan de hand van de in 2024 opgestelde MJOP maken we de onderhoud- en vervangingsinvesteringen jaarlijks inzichtelijk en nemen we deze op in de begroting. Het MJOP wordt jaarlijks geüpdatet.

In 2026 is de nieuwe brug Dommelpas opgeleverd en wordt opgenomen in het MJOP.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
MJOP civieltechnische kunstwerken	2025-2035	n.v.t.	

Uitgangspunten
We hebben de MJOP aangepast om de civiele kunstwerken op een efficiënte en effectieve wijze in stand en veilig te houden.

Jaarlijks onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen
In onderstaande tabel hebben we de bedragen voor het onderhoud van de civiele kunstwerken excl. kleine reparaties weergegeven.
Na de vervanging van de brug wordt bepaald hoe groot het budget moet zijn om jaarlijks het benodigde onderhoud uit te voeren. Met deze gegevens wordt het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) voor civieltechnische kunstwerken aangepast.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Onderhoud civiele kunstwerken	56.515	56.515	56.515	56.515
Totaal	**56.515**	**56.515**	**56.515**	**56.515**

Naast bovenstaande bedragen voor het reguliere onderhoud is er ook een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor de vervanging van de brug Dommelpas en bijbehorend fiets- en voetpad.

Achterstallig onderhoud
Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De brug/duiker Broekstraat moet vervangen worden.

Groenvoorzieningen

Beleid
In 2021 is het nieuwe groenbeleidsplan vastgesteld. Dit plan hebben we vertaald naar een groengrijs beheerplan. Dit nieuwe beheerplan is een integraal plan voor het onderhoud van de openbare ruimte, waarin het beheer van groene en grijze elementen op elkaar wordt afgestemd. Hiermee realiseren we efficiëntie, kostenbesparing en kwaliteitswinst, en zorgen we voor een toekomstbestendige en samenhangende inrichting van de leefomgeving.

Beleidsplan
Het vigerende groenbeleidsplan is in 2021 vastgesteld en heeft geen specifieke einddatum.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Groenbeleidsplan 2021	2022-	25 november 2021	

Uitgangspunten
Het hoofddoel van het groenbeleidsplan is om een samenhangend beleid en beheer van het openbaar groen voor de gemeente te realiseren, dit naar tevredenheid van bewoners en bedrijven maar met een verschuiving van cultuurlijk groen naar natuurlijk groen. In het groengrijs beheerplan is deze verschuiving concreet gemaakt.
Het openbaar groen in onze gemeente is op veel plekken weinig gevarieerd ingericht en toe aan vervanging. Deze vervangingsopgave biedt een kans om over te stappen naar een meer divers en natuurlijk groenbeeld. Zo worden gazons en hagen vervangen door onder andere bloemenweides en vogelbosjes. Met deze aanpak vergroten we de biodiversiteit en versterken we de leefbaarheid. Ons streven is om binnen gelijkblijvende kosten de natuurkwaliteit in de toekomst aanzienlijk te verbeteren.

Jaarlijks onderhoudsbudget
In onderstaande tabel wordt het meerjarenbudget voor het groot onderhoud aan het openbaar groen weergegeven. Het betreft hier de bestekken voor de verschillende arealen.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Exploitatiebudget	711.462	711.462	711.462	711.462
Totaal	**711.462**	**711.462**	**711.462**	**711.462**

Achterstallig onderhoud
Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Ons eerste uitgangspunt is dat de groenvoorzieningen veilig moeten zijn. Door de gestegen kosten en beperkt budget zijn we genoodzaakt om scherpe keuzes te maken. Hierdoor kunnen we niet overal voldoen aan de eerder afgesproken beeldkwaliteit. Dit heeft onder andere tot gevolg dat in plantvakken regelmatig ongewenste kruiden (onkruid) voorkomen, wat ten koste gaat van de uitstraling en beleving van het groen.

Riolering

Beleid
Het gemeentelijk beleid is vastgelegd in het Programma Water en Riolering 2023-2027 (PWR). Er zijn vier gemeentelijke zorgplichten: zorgplicht voor stedelijk afvalwater; zorgplicht voor hemelwater; zorgplicht voor grondwater en de zorgplicht voor beheer en onderhoud van de riolering. Daarnaast hebben we in het PWR maatregelen opgenomen die voortvloeien uit de Kader Richtlijn Water (KRW). Het 'rioleringsplan' geeft inzicht in de bestaande infrastructuur en benodigde reconstructies en vervangingen binnen het stelsel.

Programma Water en riolering 2023-2027
Op 22 juni 2023 is het PWR 2023-2027 vastgesteld door uw gemeenteraad. In het PWR 2023-2027 is een overzicht opgenomen van de te nemen verbetering- en vervangingsmaatregelen. Hieraan zijn tevens de financiële consequenties gekoppeld.
Er is aandacht geschonken aan acties die ondernomen moeten worden in het kader van klimaatverandering waarbij langdurig droge periodes worden afgewisseld met forse natte periodes. Droogte en wateroverlast zijn dan ook belangrijke aandachtspunten. De financiële gevolgen vormen de basis voor het vaststellen van een kostendekkende rioolheffing.

Samenwerking binnen de afvalwaterketensystemen (OAS) cluster Eindhoven
Binnen het samenwerkingsverband worden maatregelen genomen om de waterkwaliteit van de Dommel en de zij-beken te laten voldoen aan de Europese Kader Richtlijn Water (KRW). De KRW is bedoeld om te zorgen dat de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in Europa uiterlijk in 2027 op een goed niveau is en blijft. Voor het stroomgebied van de Boven-Dommel en de zij-beken werken de betrokken partijen (gemeenten en waterschap De Dommel) samen in het Klimaatportaal Zuidoost Brabant. Vanuit de provincie Noord-Brabant wordt meer aandacht gevraagd voor de KRW-doelen. Gemeenten worden gevraagd individuele maatregelen te treffen om de waterkwaliteit een impuls te geven.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Programma Water en Riolering 2023-2027	2023-2027	22 juni 2023	2027

Jaarlijks groot onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen
In onderstaande tabel staan de kosten voor het onderhoud aan het rioolstelsel. Daarin zijn ook kosten voor o.a. planvorming, kapitaallasten en interne uren begroot. Voor 2027 zijn de onderhoudskosten opgehoogd ten opzichte van voorgaande begroting (2026-2029). Uit de beoordeling van de jaarlijkse inspectieronde van 'een tiende deel' van de riolering, blijkt dat er veel kleinschalig onderhoud nodig is. Vervangen of relinen van de riolering (investeringen) zijn op basis van de betreffende beoordelingen niet nodig (en niet doelmatig).
De vervangingsinvesteringen hebben we gebaseerd op het Programma Water en Riolering 2023-2027. Andere beleidsstukken zoals 'Klimaatbestendig Son en Breugel 2030', de mobiliteitsvisie en de centrumvisie nemen we mee als koppelkans.
Sinds de extreem natte winter (2023-2024) en de extreme neerslag in mei 2024 hebben we extra budget in de begroting opgenomen. Het aanvullend budget is bestemd om additionele kosten voor maatregelen tegen wateroverlast te dekken. In 2027 gaan we hiermee verder en willen we in voorbereiding zijnde maatregelen treffen. Daartoe hebben we concrete projecten begroot. Het 'aanvullende budget' is afgeraamd.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Onderhoudskosten riolering	735.700	751.150	610.558	516.946
Totaal	**735.700**	**751.150**	**610.558**	**516.946**

Achterstand onderhoud
Er is geen sprake van achterstallig onderhoud van riolering.

Gebouwen

Beleid

Beheerplan:

In het Beheerplan gemeentelijke gebouwen & maatschappelijke accommodaties 2025-2033 zijn de normen voor het beheer vastgesteld. Hierin staat beschreven dat de vastgoedportefeuille gedifferentieerd in stand wordt gehouden. We stellen de vastgoedcondities vast op conditiescore 1 tot en met 6. Conditiescore 1 is het hoogste niveau "nieuwbouw kwaliteit" en conditiescore 6 is het laagste niveau "technisch rijp voor de sloop". De gemeentelijk vastgoedportefeuille wordt in “basis” in stand gehouden op conditiescore 3, wat staat voor een “sobere maar doelmatige” onderhoudsstrategie, of wat de wettelijke minimale ondergrens van ons verlangt.

Verduurzaming gemeentelijke vastgoed:

De gemeenteraad heeft op 11 juni 2020 ingestemd met de strategie tot het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed, de strategie is geschreven met aandacht voor:

- Welke gebouwen en maatregelen worden meegenomen vanuit het MJOB
- Welke projecten zelfstandig worden uitgevoerd voor verduurzaming
- Welke gebouwen niet mee worden genomen voor verduurzaming.
- Voor sporthal de Landing wordt gekeken naar een totaaloplossing.

In 2025 is een start gemaakt met uitvoering van de renovatie en verduurzaming van sporthal De Landing, in 2027 zullen de werkzaamheden afgerond zijn.

In de komende periode worden energieprestatie maatwerkadviezen opgesteld voor onder andere het combigebouw en het raadhuisje. Vanuit deze adviezen volgen maatregelen welke na vaststelling uitgevoerd gaan worden voor verduurzaming (gasloos maken) van deze 2 gemeentelijke gebouwen.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Beheerplan gemeentelijke gebouwen & maatschappelijke accommodaties 2025-2033	2025-2033	11 maart 2025	

Uitgangspunten

Op basis van uitgevoerde conditiemetingen en maatregelen toetsen, wordt periodiek (2x per jaar) de MJOB geactualiseerd, zodat de planning en uitvoering in lijn blijven met de daarvoor benodigde budgetten.

Naast budget voor instandhouding (en exploitatie) en uitvoering van het reguliere onderhoud, is in 2025 is een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor optimalisatie, verduurzaming en renovatie van sporthal De Landing, Met de uitvoering van deze maatregelen is in 2025 een start gemaakt.

De gemeente heeft een wettelijke opgave om te verduurzamen; het maatschappelijke vastgoed moet in 2050 emissievrij zijn. Hiervoor zijn investeringen nodig. In 2027 zal kritisch gekeken worden welke maatregelen nodig en mogelijk zijn voor verduurzaming en/of klimaatadaptief maken van de gemeentelijke vastgoedportefeuille, waaronder voor het Combigebouw en het Raadhuisje. De uit te voeren maatregelen maken we inzichtelijk in nog op te stellen maatwerkadviezen en koppelen we waar mogelijk aan maatregelen die zijn opgenomen in het MJOB.

Jaarlijks onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen

In onderstaande tabel wordt het meerjarenbudget voor het onderhoud aan vastgoed weergegeven.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Dotatie voorziening	276.000	276.000	276.000	276.000
Besteding uit voorziening	197.032	248.747	57.642	171.960
Saldo voorziening per 31-12	**1.156.228**	**1.183.481**	**1.402.363**	**1.506.404**

Dotatie voorziening:

In de begroting 2026 is de dotatie aan de voorziening bijgesteld en geactualiseerd. De stand van de voorziening is op 01-01-2027 € 1.077.258.

Deze bijgestelde dotatie is bepaald op basis van de geactualiseerde MeerJaren OnderhoudsBegroting (MJOB).

De dotatie is geactualiseerd en aangepast naar de huidige samenstelling en omvang van de gemeentelijke vastgoedportefeuille, die vanaf 2015 tot nu substantieel is gegroeid en gewijzigd, onder andere door uitvoering van diverse sloop-/(ver)nieuwbouw-, renovatie-, transformatie- en verduurzamingsprojecten, waardoor de onderhoudskosten zijn toegenomen. Hiervoor is ophoging van de dotatie noodzakelijk om de actuele gemeentelijk vastgoedportefeuille in stand te houden.

Achterstallig onderhoud
Er is geen achterstallig onderhoud. Momenteel is er wel sprake van “verantwoord” uitgesteld onderhoud, onder andere doordat geplande renovaties uitgesteld zijn vanwege herontwikkelingen en/of nieuwbouw.
Het benodigde budget voor instandhouding van objecten die vallen binnen deze categorie, is al verwerkt en bijgesteld in de dotatie voor 2026.

Speeltoestellen

Uitgangspunten
Uitgangspunt is dat de speeltuinen voldoen aan de veiligheidseisen van het attractie- en speeltuinenbesluit. Drie keer per jaar worden de speeltoestellen gecontroleerd door een externe partij en eventuele tekortkomingen worden hersteld.

Jaarlijks onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen
In onderstaande tabel staat het meerjarenbudget voor het onderhoud aan de speelvoorzieningen. Dit budget omvat onder andere onderhoud, inspectie, kleine vervangingen en schoonmaak van de speelvoorzieningen.

Financieel	2027	2028	2029	2030
Exploitatiebudget	64.741	64.741	64.741	64.741
Totaal	**64.741**	**64.741**	**64.741**	**64.741**

Achterstallig onderhoud
Er zijn geen reserveringen gedaan om speeltoestellen na afschrijving te vervangen. Dit kan leiden tot grote investeringen ineens of hogere onderhoudskosten. In het huidige areaal heeft 53 % van de speeltoestellen hun theoretische levensduur overschreden. Deze zijn de grens van 15 jaar gepasseerd. Doorgaans worden speeltoestellen na 15 jaar, einde theoretische levensduur, vervangen. Jaarlijkse inspecties tonen aan dat de veiligheid nog niet in het geding is en vervanging nog niet noodzakelijk is, maar wel gepland moet worden.

Financiering

Inleiding

Het opstellen van de paragraaf financiering in de begroting en de jaarstukken is in zowel het BBV als in de wet Fido verplicht gesteld. Financiering betreft de wijze waarop de gemeente Son en Breugel de benodigde geldmiddelen aantrekt en (tijdelijke) overtollige geldmiddelen belegt. De uitvoering van deze paragraaf vindt plaats binnen de wettelijke kaders van het BBV en de wet Fido. Naast deze wetgeving is een treasurystatuut vastgesteld. In dit statuut zijn nadere regels opgenomen om daarmee de financieringsfunctie te sturen, te beheersen en te controleren.
De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten en -baten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten. De bedragen in onderstaande tabellen moeten vermenigvuldigd worden met € 1.000,-.

Interne- en externe ontwikkelingen

Extern
Na een periode van renteverlagingen in 2024 en 2025, verhoogde de ECB de rente zowel in juni als in september 2026 met 0,25% naar 2,5% vanwege oplopende inflatie en stijgende energieprijzen.
De vooruitzichten blijven onzeker, met opwaartse risico's voor de inflatie en neerwaartse risico's voor de economische groei.

Intern
Voor de begroting zijn de volgende interne rentepercentages gebruikt, de berekening volgens BBV:

Renteschema	%
Rente over voorziening verliesgevende complexen bouwgrond	2,00%
Rente activa en Grex afgerond (omslagrente)	1,50%

* Vanaf 2025 zijn de rentes van activa en grex gelijk aan elkaar, als gevolg van nieuwe BBV-regels (notitie rente).

In onderstaand schema is het renteresultaat berekend volgens BBV:

Stap	Renteschema	2027	2028	2029	2030	2031
	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.514	1.781	2.036	2.178	2.124
	De externe rentebaten	-16	-15	-15	-14	-13
1	**Saldo rentelasten en rentebaten**	**1.498**	**1.766**	**2.021**	**2.165**	**2.111**
	De rentebaten van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-8	-7	-6	-4	-3
	De rentelasten van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	8	7	6	4	3
2	**Aan taakvelden toe te rekenen externe rente**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
3	Rente over eigen vermogen	0	0	0	0	0
3	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	159	163	166	169	173
4	**Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente 1+2+3)**	**1.657**	**1.928**	**2.187**	**2.334**	**2.284**
5	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag) actieve gronden	94	50	50	55	61
5	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag) activa	1.499	1.588	1.678	1.704	1.666
	Renteresultaat op het taakveld treasury (4+5)	**64**	**290**	**459**	**574**	**557**

Het genoemde renteresultaat komt terug op het taakveld treasury. Ook bijvoorbeeld ontvangen dividend wordt geraamd op het taakveld, maar maakt geen onderdeel uit van het renteschema.

Financieringsbehoefte

Op basis van de begroting 2027 wordt een meerjarige financieringsbehoefte opgesteld.

Boekwaarde 1-1	2027	2028	2029	2030
Activa	101.447	106.020	107.882	123.413
Grondexploitatie	-1.448	-1.339	-1.331	-960
Geldleningen OG*	-49.449	-43.646	-37.841	-32.035
Reserves en voorzieningen	-35.698	-35.376	-34.410	-35.661
Financieringsbehoefte	**14.852**	**25.659**	**34.300**	**54.757**

* Dit is de huidige leningenportefeuille.

Uit bovenstaand schema blijkt dat de komende jaren een financieringsbehoefte is tot een maximum van ruim € 54 miljoen. Deze wordt gefinancierd met kasgeld- en langlopende geldleningen.

<u>Beleidsvoornemen financiering.</u>
Financiële instellingen blijven terughoudend met het geven van een rentevisie. Ook BNG publiceert deze sinds enige tijd niet meer. Wij hanteren daarom meer een rentestrategie dan een rentevisie. Onze strategie is om het renterisico te minimaliseren. Dat doen we door op verschillende momenten (zo nodig) langlopende leningen af te sluiten in de toekomst en door gebruik te maken van een mix van kortlopende en langlopende leningen. Daarmee creëren we ook flexibiliteit in de leningenportefeuille om in te spelen op interne en externe ontwikkelingen, zoals planning van investeringen en grex-projecten.
Ook moeten we rekening houden met de kasgeldlimiet. Deze bepaalt dat de gemiddelde vlottende schuld, over 3 achtereenvolgende kwartalen bezien, niet boven de 8,5% van het begrotingstotaal mag uitkomen. Ons uitgangspunt is dat we de overschrijding beperken tot maximaal 2 achtereenvolgende kalenderkwartalen.

Renterisicobeheer

De overheid heeft twee instrumenten bepaald voor het toetsen van het renterisico, namelijk: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet vormt de bovengrens waarmee een tijdelijk liquiditeitstekort gefinancierd kan en mag worden met een kortlopende geldlening (korter dan 1 jaar). Als het liquiditeitstekort een structureel karakter draagt moet een langlopende geldlening worden aangetrokken. Als voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet wordt overschreden moet de toezichthouder hiervan op de hoogte worden gesteld. Ook moeten de kwartaalrapportage en een plan om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring worden voorgelegd aan de toezichthouder. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal.

Stap	Omschrijving	2027
	Bepalen toegestane kasgeldlimiet	
	Omvang begrotingstotaal	58.548
	Percentage regeling	8,50%
1	**Toegestane kasgeldlimiet**	**4.977**
	Vlottende korte schuld	
	opgenomen gelden < 1 jaar	4.000
	Schuld in rekening courant	0
	Gestorte gelden door derden < 1 jaar	41
	Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0
2	**Totaal vlottende korte schuld**	**4.041**
	Vlottende middelen	
	Contante gelden in kas	9
	Tegoeden in rekening courant	910
	Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0
3	**Totaal vlottende middelen**	**919**
4	**Totaal netto vlottende schuld (2-3)**	**3.122**
	Ruimte(+)/Overschrijdingen(-) (1-4)	**1.854**

Voor 2027 wordt met kasgeldleningen gewerkt tot de bovengrens van de kasgeldlimiet om te voorzien in de financieringsbehoefte. De overige financieringsbehoefte wordt gefinancierd door middel van het opnemen van langlopende geldleningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een grens aan het te lopen renterisico op de vaste schuld. De risiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet hoger mogen zijn dan 20% van het begrotingstotaal (zie tabel hieronder).

Stap		Omschrijving	2027	2028	2029	2030
	1	Renteherzieningen	0	0	0	0
	2	Aflossingen	5.803	5.805	5.806	5.807
3 (1+2)		**Renterisico**	**5.803**	**5.805**	**5.806**	**5.807**
	4	Begrotingstotaal	58.548	58.555	60.380	61.254
	5	Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
6 (4 x 5)		**Renterisiconorm**	**11.710**	**11.711**	**12.076**	**12.251**
	7	**Ruimte(+)/Overschrijdingen(-)**	**5.906**	**5.906**	**6.270**	**6.444**

Voor de komende jaren is er ruimte om lang geld aan te trekken volgens de renterisiconorm.

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille van de gemeente ziet er als volgt uit:

Opgenomen langlopende leningen						
Leningverstrekker	Looptijd		Rente	Oorspronkelijk	01/01/2027	31/12/2027
	Van	t/m				
Provincie Noord-Brabant	2018	2033	1,13%	1.014	495	426
Provincie Noord-Brabant	2018	2033	1,18%	357	255	219

Opgenomen langlopende leningen						
BNG	2022	2042	1,72%	14.000	11.200	10.500
BNG	2024	2034	3,08%	20.000	15.000	13.000
BNG	2025	2035	2,77%	10.000	8.500	7.500
BNG	2026	2036	3,13%	10.000	9.500	8.500
BNG	2026	2031	2,89%	5.000	4.500	3.500
Totaal				**60.372**	**49.449**	**43.646**

Bedrijfsvoering

Inleiding

De bedrijfsvoering heeft als doel het zo optimaal mogelijk ondersteunen en uitvoeren van de programma's. In de praktijk moet dit tot uiting komen in het goed bedienen van de klanten van onze gemeente, interne en externe processen efficiënt te laten verlopen en zorgvuldige besluitvorming te garanderen. Concreet gaat het om een goede dienstverlening aan de burger, namelijk door:

- een efficiënt werkende organisatie;
- een zorgvuldig besluitvormingsproces;
- een gestructureerde planning en beheersing van de beleidsuitvoering;
- waar mogelijk op een verantwoorde manier benutten van ICT-mogelijkheden;
- de beschikbaarheid van gemotiveerd en gekwalificeerd personeel.

Organisatie die we willen zijn

Doorontwikkeling organisatie
Het organisatie-ontwikkeltraject met als titel 'Samenwerkt' is een continu proces. De daaruit voortvloeiende acties vertalen we in een jaarprogramma.
Dit programma is gericht op de verdere implementatie en borging van de ingezette ontwikkeling. Het bevorderen van de integrale samenwerking, het verbeteren van de dienstverlening, projectmatig werken en procesoptimalisatie zijn daar onderdeel van. Werkgeluk bij medewerkers is daar een belangrijke voorwaarde voor en ook daaraan wordt nadrukkelijk aandacht besteed.

Strategisch HRM – beleid
Het strategisch HRM plan zetten we in om de uitdagingen en (middel) lange termijn ontwikkelingen die van invloed zijn op de ontwikkeling van de organisaties te vertalen naar een HRM – instrumentarium. Jaarlijks selecteren we als 4 Dommelvallei organisaties de HRM thema's waarmee we in een volgend kalenderjaar aan de slag gaan.

Arbeidsmarktcommunicatie
In 2027 wordt verder ingezet op de doorontwikkeling van de arbeidsmarktstrategie. De insteek daarbij is om te komen tot een gezamenlijke strategie voor de Dommelvallei organisaties. Daarnaast nemen we deel aan regionale initiatieven zoals het project "Ruimte voor Groei". Dit is een leer- werktraject voor professionals op hbo- en academisch niveau die worden omgeschoold ("zij-instromers") voor functies in het ruimtelijk domein.

Informatievoorziening

Strategische ontwikkeling informatievoorziening, informatiebeheer en informatiebeveiliging
Op het gebied van informatievoorziening, informatiebeheer en informatiebeveiliging wordt steeds meer verwacht van gemeenten vanuit (nieuwe) wetgeving én vanuit de veranderende samenleving. De vier Dommelvallei-organisaties bekijken samen deze grote vraagstukken en hoe hiermee om te gaan richting de toekomst.
In 2026 bepalen we de toekomstige, toekomstbestendige, situatie (SOLL) via een bestuursopdracht, waarbij we rekening houden met mens, proces en systemen. Dit heeft impact op informatievoorziening en –beheer. Potentieel ook op andere organisatieonderdelen.

In 2027 bepalen we hoe we daar gaan komen en in welk tempo. Dit zal bepalen welke financiële middelen nodig zijn. De consequenties zullen in de kadernota's/ begrotingen 2027 van de Dommelvallei-gemeenten en de 1e begrotingswijziging 2027 van Dienst Dommelvallei worden opgenomen.

Informatiebeveiliging en privacy
De gemeente wisselt op alle beleidsterreinen informatie uit. We willen hierbij een betrouwbare partner zijn voor onze inwoners, medewerkers en zakelijke partners en we hebben hierbij een maatschappelijke en wettelijke verantwoordelijkheid. Hierbij is het essentieel dat de basis op orde is: informatieveiligheid en privacy moeten verankerd zijn in processen en voldoen aan wet- en regelgeving. Om aan de veranderende wet- en regelgeving te voldoen is het noodzakelijk dat in de vier Dommelvallei-organisaties procesmatig werken worden versterkt.
Voldoen aan wet- en regelgeving
Procesmatig werken, risicomanagement, duidelijke verantwoordelijkheden en continue verbetering zijn noodzakelijk om gegevensbescherming te kunnen borgen. De invoering van de Cyberbeveiligingswet (CBW), als Nederlandse vertaling van de NIS2-richtlijn, is uitgesteld tot het tweede kwartaal van 2026. Dit geeft ons meer tijd om ons voor te bereiden op de nieuwe regels, maar de cyberdreigingen blijven onverminderd aanwezig. De CBW breidt het toezicht uit van kantoorautomatisering naar operationele technologie, zoals verkeersregelinstallaties.
Nieuwe wetgeving rondom Artificial Intelligence (AI) biedt kansen om efficiënter te kunnen werken maar brengt ook uitdagingen met zich mee. De borging van informatiebeveiliging en privacy in processen wordt hiermee nog belangrijker. Aangescherpte wet- en regelgeving en het verhoogde landelijke cyberdreigingen, maakt dat de gemeente meer taken krijgt op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Om de kans op digitale inbreuken te verkleinen of snel te kunnen ondervangen is een snellere groei noodzakelijk.
Vervolgstappen
Hoewel er stappen zijn gezet, kunnen we nog niet in alle gevallen aantonen dat we voldoen aan de informatiebeveiliging- en privacywetgeving. In samenwerking met de Dommelvallei-organisaties en bij voldoende middelen, werken we gestructureerd toe naar volwassenheidsniveau 3 van 5. Zo borgen we beschikbaarheid, vertrouwelijkheid, integriteit en privacy van informatie en blijven we een betrouwbare partner die voldoet aan de geldende wet- en regelgeving.

Kengetallen

Formatie
(excl. Griffie en College B&W)

	Factor	Begroting 2027
Managementteam	fte	4
Afdeling Ruimte	fte	39,50
Afdeling Samenleving	fte	41,59
Afdeling Bedrijfsvoering en Dienstverlening	fte	16,45
Totale formatie teams	**fte**	**101,54**

Ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof)

1 januari tot 1 juli	2026	2025
Verzuimpercentage	6,96	5,25
Verzuimfrequentie	0,59	0,57
Ziekteverzuimpercentage in vergelijkbare gemeenteklasse voor 2025: 6,5%		

Verbonden partijen

Inleiding

De paragraaf verbonden partijen geeft inzicht in de relaties van de gemeente in rechtspersonen waarin bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend én financiële belangen gemoeid zijn. Verbonden partijen zijn een manier om een bepaald beleidsvoornemen uit te voeren; het aangaan van verbonden partijen komt altijd voort uit het publiek belang.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.
Onder financieel belang wordt verstaan: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichting niet nakomt.
Ter voldoening aan het bepaalde in de artikelen 1, 5, 8, 9, 15, 26 en 36 van het BBV komen hierna de volgende verbonden partijen aan de orde:
Gemeenschappelijke regelingen:

- Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Brabant Zuidoost te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Dienst Dommelvallei te Mierlo;
- Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening de Dommel (WSD) te Boxtel;
- Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink te Helmond;
- Gemeenschappelijke Regeling 10voordeJeugd te Deurne.

Vennootschappen en coöperaties:

- Naamloze Vennootschap Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) te Den Haag;
- Naamloze Vennootschap Brabant Water te Den Bosch.

Stichtingen en verenigingen:

- Stichting Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond;
- Stichting Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot;
- Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE) te Son en Breugel;
- Stichting Begraafplaats en Uitvaartcentrum Wolfswinkel te Son en Breugel.

In deze paragraaf is in tabelvorm elke verbonden partij uitgewerkt aan de hand van de volgende indelingen:

- Doel en openbaar belang van de verbonden partij;
- Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij: uitgangspunten waarom en wanneer er gebruik wordt gemaakt van de verbonden partij;
- Veranderingen en ontwikkelingen van de verbonden partij;
- Risico's: welke risico's zijn er bij deelname;
- Afbreukrisico van geen deelname: wat zijn de risico's bij geen deelname;
- Alternatieven voor geen deelname: welke alternatieven zijn er;
- Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging: wie zijn er betrokken bij de samenwerking;
- Frequentie van terugkoppeling naar de raad: frequentie van informatie terugkoppeling;
- Financieel belang: welke kosten horen bij de samenwerking;
- Vermogenspositie en resultaat boekjaar van de verbonden partij.

De volgende afkortingen zijn gebruikt in de uitwerking van de verbonden partijen:
DB: Dagelijks bestuur;
GR: Gemeenschappelijke regeling;
NV: Naamloze vennootschap.

Gemeenschappelijke regelingen

GR *Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven*

Doel en openbaar belang
Per 1 januari 2015 is de GR Metropoolregio Eindhoven (MRE) ontstaan als samenwerkingsverband van de 21 gemeenten in Zuidoost Brabant. In MRE-verband werken de gemeenten samen aan een gezonde (fysieke) leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers van de mooiste en meest inclusieve regio van Nederland. Door samen te werken op de grote maatschappelijke opgaven rondom de kwaliteit van de leefomgeving dragen we bij aan het welzijn en de brede welvaart van onze inwoners.
Per 1 januari 2015 maakt het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCe) ook onderdeel uit van de gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Eindhoven. RHCe heeft taken op het gebied van toezicht, behoud en het openbaar maken van de cultuurhistorische informatie.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
De regio wordt bestuurd op verschillende overheidsniveaus (lokaal, subregionaal en regionaal) en er wordt steeds geschakeld tussen die verschillende niveaus. Dit komt enerzijds doordat de leefwereld van onze inwoners (zoals werken, recreatie, winkelen, mobiliteit, etc.) de zich niet beperkt zich niet tot onze eigen gemeente, maar vindt plaats in de geheel regio. Dit geldt ook voor de bedrijven in onze gemeente, die onderdeel uitmaken van een regionaal economisch netwerk (Brainport). Anderzijds zijn de maatschappelijk opgaven waar we voor staan steeds vaker gemeentegrens overstijgend. Zowel vanuit onze belangen als vanuit de noodzaak om samen vraagstukken op te pakken is regionale samenwerking belangrijk voor ons. Door MRE wordt de samenwerking op strategisch niveau ingevuld voor de beleidsthema's economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied. Samen met andere overheden (Rijk, provincie), bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties worden de thema's economie, ruimte en mobiliteit verkend en wordt de regionale strategie bepaald. Daarnaast kan de Metropoolregio op tijdelijke thema's de gezamenlijke belangen zowel van alle gemeenten als van enkele gemeenten behartigen. Door deze samenwerking wordt niet alleen een kostenbesparing gerealiseerd (efficiëntie), maar worden de (ontwikkelings)mogelijkheden van de (sub)regio('s) beter benut (effectiviteit).
De gemeente brengt haar archief na verloop van tijd onder bij het RHCe, voor zover deze documenten niet vernietigd (moeten) worden.

Veranderingen en ontwikkelingen
De inhoud van de samenwerking is vastgelegd in het Samenwerkingsakkoord 2023-2026. In dit document zijn de inhoudelijke en procesmatige strategie en de te bereiken doelen van de samenwerking in het MRE-gebied vastgelegd. Op basis hiervan wordt tweejaarlijks een werkprogramma opgesteld, dat elke keer voor een reactie is voorgelegd aan de gemeenteraden. Het werkprogramma voor de periode 2025-2026 is begin 2025 vastgesteld door het Dagelijks Bestuur van MRE; deze is leidend voor de activiteiten van MRE.
In 2026 zijn de voorbereidingen gestart om te komen tot een Regionale Agenda vanaf 2027. Deze zal begin 2027 worden vastgesteld.
De samenwerking tussen MRE en omliggende gemeenten (zoals Weert, Venlo en Meierijstad) wordt steeds concreter. Afspraken hierover zijn eind 2025 gemaakt, de uitvoering hiervan vindt vanaf 2026 plaats.

Risico's
In het samenwerkingsakkoord hebben we afgesproken dat de Metropoolregio zich op strategisch niveau richt op de thema's Ruimte, Wonen, Economie, Mobiliteit, Energietransitie en Transitie Landelijk Gebied. Ook in het (vrijwillige) samenwerkingsverband Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) werken we met andere gemeenten samen op deels dezelfde thema's. Binnen SGE werken we echter op tactisch en operationeel niveau, zodat de samenwerkingen elkaar aanvullen. Risico is, dat taken en werkzaamheden dubbel worden uitgevoerd of onvoldoende worden afgestemd. Dit vraagt continu onze aandacht.

Afbreukrisico van geen deelname
Het risico is dat de gemeente Son en Breugel zich buitensluit als zij niet deelneemt aan de Metropoolregio Eindhoven. De Metropoolregio Eindhoven is een belangenbehartiger van de regio en weet ook middelen bij anderen (veelal via cofinanciering) los te krijgen.

Alternatieven voor geen deelname
Naast de Metropoolregio Eindhoven zijn er allerlei andere vormen van (gemeentelijke) samenwerking mogelijk. Zo is op subregionaal vlak een bestuursovereenkomst gesloten met de gemeenten in het Stedelijk Gebied Eindhoven en wordt er ook in Dommelvalleiverband samengewerkt. Op het niveau van Zuidoost-Brabant is, inhoudelijk gezien, geen vergelijkbare samenwerking.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant.
Algemeen bestuur: lid: Mireille Bonnier, plv. lid: Jelle de Jong.
Raadstafel21: twee leden vanuit de raad: Bas Henrichs en Wilbert Maximus

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Jaarlijks zijn er vaste momenten dat zaken vanuit MRE worden voorgelegd: jaarprogramma, kadernota, begroting en jaarrekening. Daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

GR Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) te Eindhoven

Doel en openbaar belang
De ODZOB is een bij wet opgerichte rechtspersoon. De omgevingsdienst is opgericht om een verdere verbetering tot stand te brengen in:
• de dienstverlening bij de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht- en handhavingstaken op het gebied van milieu en het behoud en verbetering van de bodem-, water- en luchtkwaliteit;
• de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving, zodat het aantal calamiteiten en milieudelicten afneemt.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
De ODZOB heeft een relatie met de partners in de GR en andere opdrachtgevers die wordt gekenmerkt door bereikbaarheid, beschikbaarheid, snelheid en betrouwbaarheid waar het gaat om de levering van diensten en producten, de beantwoording van vragen en het voldoen aan verzoeken betreffende de fysieke leefomgeving.

Veranderingen en ontwikkelingen
ODZOB streeft er naar om in de toekomst voor alle deelnemers de brede taken in het kader van de Omgevingswet te gaan uitvoeren. De vereiste kwaliteitseisen zijn daartoe noodzakelijk.

Risico's
Als de omzet van de ODZOB achterblijft bij de verwachtingen zijn alle deelnemers aan de GR daarvoor (financieel) verantwoordelijk. Omdat het gemeentelijk werkprogramma slechts een klein onderdeel vormt van het totale uitvoeringsprogramma en -budget van de ODZOB is de individuele invloed van de gemeente(n) daardoor beperkt.

Afbreukrisico van geen deelname
Deelname voor wat betreft het basistakenpakket (vergunningverlening, toezicht, handhaving (VTH-taken), asbesttoezicht etc.) is wettelijk verplicht. Dit geldt niet voor de (incidentele) verzoektaken. Voor een groot deel van de verzoektaken is er geen gemeentelijke capaciteit en kennis meer aanwezig. Daarom zijn ook nagenoeg alle verzoektaken uitbesteed aan de ODZOB.

Alternatieven voor geen deelname
De deelname voor wat betreft het basistakenpakket is wettelijk verplicht. Voor de uitvoering van een deel van de individuele verzoektaken zou het mogelijk om een alternatief te organiseren, maar dit is niet realistisch.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant en de provincie Noord-Brabant.
Algemeen bestuur: lid: Steven Grevink (wethouder), plaatsvervanger Jelle de Jong (wethouder).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Structureel driejaarlijks (kadernota, begroting, jaarrekening); daarnaast incidenteel afhankelijk van ontwikkelingen, zoals het rekenkameronderzoek naar het functioneren van de ODZOB.

GR Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) te Eindhoven

Doel en openbaar belang
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) behartigt de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van: brandweerzorg, geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio, rampenbestrijding en crisisbeheersing en de gemeenschappelijke meldkamer, door:
• Adequaat te reageren op spoedeisende hulpvragen van burgers, instellingen en bedrijven;
• Het organiseren en coördineren van geneeskundige hulpverlening in de regio;
• Het voorkomen en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar en/of ongevallen bij brand en alles wat hiermee verband houdt. Ook het aanschaffen en onderhouden van gemeenschappelijk materieel en de coördinatie van de werkzaamheden op dit gebied behoren tot de taak van VRBZO;
• Het in beeld brengen van risico's;
• Het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Omdat veiligheidsrisico's zich niet houden aan gemeentegrenzen én omdat veiligheid een complexe zaak is, is in de Wet veiligheidsregio's (Wvr) bepaald dat de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant de verantwoordelijkheid voor veiligheid onderbrengen bij VRBZO. Hierdoor werken de gemeenten op regionale schaal aan een veilige leefomgeving voor mensen die er wonen en verblijven, professionele hulp verlenen als het nodig is, waarborgen creëren voor fysieke veiligheid en voorbereidingen treffen voor rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Veranderingen en ontwikkelingen
VRBZO rondt in 2027 de uitwerking van de vastgestelde bestuurlijke opdracht deel 1 (voldoen aan wet- en regelgeving) af. Vervolgens pakt VRBZO de uitwerking van de vastgestelde bestuurlijke opdrachten 2 en 3 (basis op orde en het Regionaal Beleidsplan 2027-2030 VRBZO) op. Dit betekent dat er, om te komen tot een gezonde organisatie die haar taken en werkzaamheden kan uitvoeren zoals van een goed functionerende veiligheidsregio verwacht mag worden, gewerkt wordt aan onder andere de volgende acties:

- Meer adviescapaciteit bij risicobeheersing, betere risicocommunicatie en versterking van crisisbeheersing en bevolkingszorg, slimme natuurbrandbestrijding;
- Inzetten op aantoonbare vakbekwaamheid en moderne HRM-processen;
- Meer focus op netwerkregie en strategische capaciteit om aan te sluiten bij landelijke ontwikkelingen;
- Verbetering en verduurzaming van kazernes en centrale huisvesting.

Zoals vermeld in het Regionaal Beleidsplan vragen de volgende 4 strategische thema's, die de unieke dynamiek van onze regio raken, de komende jaren speciale aandacht:

- maatschappelijke weerbaarheid
- schaalsprong en complexe infrastructuur
- klimaatveiligheid en technologie
- informatie en innovatie.

Risico's
De belangrijkste beleidsuitgangspunten voor VRBZO op gebied van risicomanagement zijn:

- Risico's in een cyclisch proces inventariseren, beoordelen en monitoren via een continuïteitsplan;
- De instelling van een weerstandsvermogen heeft als doel om een stabiele (trendmatige) ontwikkeling van de gemeenschappelijke bijdrage te waarborgen;
- De hoogte van de algemene reserve is afhankelijk van het begrotingstotaal en moet tussen de € 3,2 miljoen en € 4,0 miljoen liggen. De algemene reserve dient als primair weerstandsvermogen.

Op basis van de gekwantificeerde actuele risico's is de benodigde weerstandscapaciteit in de begroting 2027 berekend op € 4,5 miljoen. De benodigde weerstandscapaciteit is hoger dan het verwachte beschikbare weerstandsvermogen van € 0,65 miljoen in 2027.
Door de geplande onttrekkingen uit de algemene reserve als financiering van de bestuurlijke opdracht, wijkt het bestuur bewust af van de afgesproken bandbreedte, wat effect heeft op de financiële robuustheid van VRBZO.
In de basis is het beschikbare weerstandvermogen onvoldoende om de geïdentificeerde risico's af te dekken. Tegelijk is het is niet reëel dat de risico's zich gelijktijdig voordoen. VRBZO beoordeelt het totale risico als aanvaardbaar, maar met zorgpunt. Daarom worden positieve jaarrekeningsaldo's toegevoegd aan de algemene reserve.
De deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling waarborgen de betaling van rente en aflossing van de door de Veiligheidsregio onder goedkeuring van gedeputeerde staten gesloten geldleningen volgens door het algemeen bestuur vast te stellen regels en naar evenredigheid van het aantal inwoners van iedere gemeente van het desbetreffende kalenderjaar en indien de geldschieters dit wensen onder het doen van afstand van de voorrechten, welke de wet aan borgen toelaat.

Afbreukrisico van geen deelname
Deelname is een wettelijke plicht (Wet gemeenschappelijke regelingen, Wet veiligheidsregio's).

Alternatieven voor geen deelname
Geen alternatieven.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door 21 gemeenten uit de regio Zuidoost Brabant.
Algemeen bestuur: lid: Suzanne Otters-Bruijnen (burgemeester).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Structureel tweejaarlijks (begroting, jaarrekening) en periodiek (1e en 2e samenvatting van de bestuursrapportage en kwartaalrapportages VRBZO); daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen over beleid en strategische keuzes binnen de Veiligheidsregio.

GR Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Brabant Zuidoost te Eindhoven

Doel en openbaar belang
De GGD heeft een aantal wettelijke taken, beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Hieronder vallen onder andere: jeugdgezondheidszorg, medische milieukunde, infectieziektebestrijding, gezondheidsmonitoren en gezondheidsvoorlichting. De adviseurs van de GGD geven advies aan burgers en gemeenten. Daarbij gaat het om het stimuleren van een veilige en gezonde leefomgeving. De GGD zet snelle interventies in op het gebied van gezondheid en behartigd de belangen van de 21 gemeenten op dit vlak. Financiering van de GGD is op basis van een inwonerbijdrage van de deelnemende gemeenten, financiering van contracttaken, zorgverzekeraars en particulieren.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
De gemeente maakt gebruik van de professionele kennis en voorzieningen welke de GGD bezit en door de gemeente niet zelfstandig in stand gehouden kunnen worden. Tevens wordt door de samenwerking met de regiogemeenten een schaalgrootte bereikt die een efficiënte en effectieve aanpak mogelijk maakt tegen zo laag mogelijke kosten. Dit draagt op een positieve wijze bij aan de gezondheid van de inwoners van onze gemeente en uitvoering van tal van wettelijke taken.
Naast de wettelijke taken maken we als gemeente gebruik van de diensten van het lokale team gezondheidsondersteuning. Medewerkers uit dit team ondersteunen de gemeente onder meer bij projecten op het gebied van alcohol- en drugspreventie. Ook levert de GGD waardevolle lokale onderzoeksgegevens uit de gezondheidsmonitoren. Deze resultaten zetten wij in als beleidsindicatoren.

Risico's
De GGD is in 2020 aan de slag gegaan met de bestuursopdracht om de financiële risico’s voor gemeenten in de toekomst te beperken. Ondanks de coronacrisis is de GGD erin geslaagd deze opdracht uit te voeren. Echter is het voor de GGD noodzakelijk om een ‘normaal’ jaar te draaien om hier de volledige effecten van te zien. Trajecten die in gang zijn gezet zijn o.a. het principe van zelforganiserend werken, het Lean principe van het continu verbeteren van de processen, verbetering van de informatieveiligheid en de professionalisering van het risicomanagement. Daarnaast wordt de financiële basis versterkt door uitbreiding van de contracttaken. Overigens is dit laatste tevens een financieel risico bij het wegvallen van contracttaken. De effecten van de bestuursopdracht zijn steeds beter merkbaar waardoor de risico's voor de 21 gemeenten afnemen.

Afbreukrisico van geen deelname
Het afbreukrisico van de GGD is dat wanneer de GGD niet zou bestaan er:
• Geen behartiging van onze belangen bestaat op dit gebied en niet kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen waaronder het in stand houden van een GGD.
• Geen uitvoering wordt gegeven aan een wettelijke taak; de Wet Publieke Gezondheid. Als individuele gemeente in de omvang van Son en Breugel kan deze taak onmogelijk tegen dezelfde kosten uitgevoerd worden.

Alternatieven voor geen deelname
Het zoeken naar andere instanties (andere GGD) die uitvoering kunnen geven aan onze wettelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg is geen reële optie gezien de verwevenheid met de Veiligheidsregio.

Bestuurlijke betrokkenheid
Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijke vertegenwoordiging
Algemeen bestuur: lid: Steven Grevink.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Structureel tweejaarlijks (begroting, jaarrekening); daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

GR Dienst Dommelvallei te Helmond

Doel en openbaar belang
Belang van de regeling is het bewerkstelligen van een kwalitatief hoogwaardige en een doelmatige en doeltreffende uitvoering door Dienst Dommelvallei van de door de deelnemers opgedragen taakvelden. De bedrijfsvoering en dienstverlening draagt bij aan de weerbaarheid en wendbaarheid en op onderdelen zelfs de toekomstbestendigheid van de deelnemers. Ook wordt er een optimale bijdrage geleverd aan de ontwikkeling en uitvoering van het (bedrijfsvoerings)beleid van de deelnemers.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Bij de vorming van Dienst Dommelvallei is aangegeven dat de dienst moet leiden tot: meer kwaliteit, minder kwetsbaarheid, minder kosten en goed werkgeverschap.

Veranderingen en ontwikkelingen
De komende periode werken we samen met Dienst Dommelvallei, Nuenen en Geldrop-Mierlo aan de harmonisatie van de processen met de drie gemeenten. Uitgangspunt hierbij is dat de processen hetzelfde zijn ‘tenzij’. Op die manier versterken we onze samenwerking met Dienst Dommelvallei.

Risico's
Financieel risico: Eventuele overschotten/tekorten worden teruggestort naar of bijbetaald door de deelnemende gemeenten. Er bestaat een risico van uittreding van een van de drie deelnemers, indien twee van de drie overblijven wordt de organisatie kwetsbaarder. Een ander risico betreft het verlies aan binding met de gemeente. Dit kan zich voordoen als niet continu wordt geïnvesteerd in verbinding en samenwerking.

Afbreukrisico van geen deelname
Indien de gemeente de uitvoering van bepaalde taken niet langer meer neerlegt bij de dienst, dient de gemeente deze taken zelf uit te voeren dan wel onder te brengen in een ander samenwerkingsverband.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel.
De colleges wijzen elk uit hun midden de burgemeester en een wethouder als lid van het bestuur aan. Suzanne Otters-Bruijnen (burgemeester) en Jelle de Jong (wethouder) zitten namens Son en Breugel in het bestuur. Suzanne Otters-Bruijnen is voorzitter van het bestuur.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Structureel jaarlijks door middel van de begroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages. Daarnaast wordt uw raad over voor u relevante zaken tussentijds geïnformeerd.

GR WSD te Boxtel

Doel en openbaar belang
WSD is ons sociaal ontwikkelbedrijf en voert de werkgeversverplichtingen van de voormalige Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit voor de gemeente Son en Breugel. Daarnaast begeleidt WSD inwoners die in het kader van de Participatiewet ondersteuning nodig hebben bij het vinden van werk.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
In 2020 zijn alle gemeenteraden akkoord gegaan met de geformuleerde ambitie voor de doelgroep: iedereen doet naar vermogen mee, waarbij meedoen belangrijker is dan alleen het hebben van betaalde arbeid.
De koers van de WSD richt zich op het doorontwikkelen van de lokale infrastructuur van elke gemeente. De structuur richt zich op de begeleiding van inwoners in de gemeente zelf, de ondersteuning voor inwoners met de lokale partners en het organiseren van werkgelegenheid in de gemeente. Deze lokale infrastructuur wordt ondersteund met plusdiensten en een bundeling van expertise via WSD. Met de groei van de doelgroep langdurig bijstandsgerechtigden en de toename van complexiteit van de bijstandspopulatie, blijft WSD als verbonden partij een waardevolle samenwerkingspartner in het realiseren van een hoge participatiegraad van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Veranderingen en ontwikkelingen
De Wsw is per 1-1-2015 opgehouden te bestaan (er vindt geen nieuwe instroom plaats). De zittende doelgroep blijft gebruik maken van de Wsw. Er vindt gemiddeld jaarlijks 5% uitstroom plaats van de doelgroep. Door middel van de instroom vanuit de Participatiewet wordt de omvang van het bedrijf en werknemersbestand in stand gehouden. Het Koersdocument vormt ook voor 2025 nog de basis. Alle deelnemende gemeenten van de Gemeenschappelijk regeling (regio Boxtel, inclusief Nuenen en Son en Breugel) hebben de wijze van samenwerken en met WSD vastgelegd in lokale plannen.

Risico's
WSD heeft een sluitende meerjarenbegroting opgesteld waarin rekening wordt gehouden met het behoud van het volume van 2100 medewerkers/inwoners vanuit de deelnemende gemeenten. Hiermee streven we naar een toekomstbestendige organisatie. De kans is aanwezig dat WSD aan de deelnemende gemeenten een aanvullende bijdrage vraagt wanneer in 2025 het break-even scenario niet gerealiseerd is. Volgens besluit van DB WSD van maart 2023 wordt een mogelijk negatief subsidieresultaat aangevuld vanuit de WSD Stimulusregeling.

Afbreukrisico van geen deelname
Hoog (bestuurlijk maar ook financieel als je zou besluiten om niet meer deel te nemen aan de gemeenschappelijke regeling).

Alternatieven voor geen deelname
Aansluiten bij andere gemeenschappelijke regeling of inkoop van diensten.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de gemeenten Best, Boxtel, Nuenen, Oirschot, Oisterwijk, Meierijstad (alleen het verzorgingsgebied van de voormalige gemeenten Schijndel en Sint-Oedenrode), Son en Breugel, Sint-Michielsgestel en Vught.
Algemeen bestuur: Steven Grevink en José Goossens-Junier

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Structureel jaarlijks (begroting, rekening); daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

GR Blink

Doel en openbaar belang
Het doelmatig uitvoeren van de afvalinzameling die bij wet, in het bijzonder de artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer, aan de gemeente zijn opgedragen en/of voortvloeien uit de aan de gemeente op grond van de Gemeentewet toevertrouwde zorg voor de eigen huishouding. Binnen de kaders van het publiekrecht en in samenwerking met een privaatrechtelijke rechtspersoon.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Actieve bijdrage aan de lokale vertolking van het landelijk beleid inzake preventie van huishoudelijk afval conform het vigerende Circulair Materialen Plan (CMP), met in acht neming van lokale accenten.
Verzekeren van de openbare dienstverlening wat betreft hoogwaardige inzameling en verwijdering van huishoudelijke afvalstoffen, dit alles binnen de grenzen van haar werkgebied.
Zorgdragen voor alle aanverwante activiteiten, zoals sortering, hergebruik en/of nuttige toepassing dan wel recycling van de huishoudelijke afval-/reststromen.

Belangrijk is dat binnen de samenwerking zonder winstoogmerk de kernactiviteiten met betrekking tot huishoudelijke afvalstoffen efficiënt en effectief worden uitgevoerd, zoals eerder omschreven, t.w. preventie en projectbeheer, inzameling, sortering en overslag, afzet en commercialisatie alsmede implementatie beheers- en controlesystemen in naam en voor rekening van de bij Blink aangesloten gemeenten en eventueel later aangesloten publieke partijen.

Veranderingen en ontwikkelingen
Sinds 1 januari 2025 is de gemeenschappelijke regeling zonder PreZero Nederland B.V. voortgezet. Blink is hiermee een gemeenschappelijke regeling uitsluitend gevormd door de deelnemende gemeenten. De [9] deelnemende gemeenten zijn; Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen, Someren en Son en Breugel. Dat heeft steeds geleid tot gedeeltelijke herzieningen van de Daarmee is Blink weer een publiek/publieke samenwerking.

Risico's
Risico van beëindiging van deelname in Blink door een of meerdere deelnemers. Financieel risico voor deelnemers vanwege het ontbreken van eigen vermogen.

Afbreukrisico van geen deelname
Zelfstandige uittreding betekent schadeloosstellen van andere deelnemers. Aanbesteding en samenwerking met een andere afvalinzamelaar leidt tot veel minder flexibiliteit en minder invloed op de dagelijkse bedrijfsvoering.

Alternatieven voor geen deelname
Aanbesteding van de taken die betrekking hebben op huishoudelijke afvalstoffen. Deelname in een andere GR constructie zoals Cure (de gemeenschappelijke regeling van gemeente Eindhoven, Valkenswaard en Geldrop-Mierlo).

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Naast onze gemeente nemen nog acht andere gemeenten in de regio deel in de gemeenschappelijke regeling.
Algemeen bestuur: M. Bonnier (wethouder)

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Bij het vaststellen van de Begroting Blink;
Bij wijzigingen van de gemeenschappelijke regeling;
Bij toetreding van nieuwe gemeenten.
Driejaarlijkse evaluatie van Blink.

GR Jeugdregio Een 10 voor de jeugd te Deurne

Wanneer Son en Breugel niet deelneemt aan de GR Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd, kan de gemeente niet deelnemen aan de regionale uitvoering en contractering van de jeugdhulptaken die binnen de GR zijn belegd. Dit zou betekenen dat voor deze taken een andere uitvoeringsvorm moet worden georganiseerd.

Hiermee zouden de voordelen van regionale samenwerking, zoals gezamenlijke expertise, schaalgrootte, contractering en regionale afstemming, voor Son en Breugel verloren gaan.

Doel en openbaar belang
Sinds 2018 werkt de gemeente Son en Breugel samen met andere gemeenten in de regio op het gebied van de inkoop en organisatie van jeugdhulp. Deze regionale samenwerking is inmiddels juridisch vormgegeven in de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd.

De Jeugdregio heeft als doel de beschikbaarheid en continuïteit van jeugdhulp voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren te verbeteren. Door de regionale samenwerking worden kennis, capaciteit en expertise gebundeld en kunnen gemeenten gezamenlijk de regionale contractering en subsidiëring van specialistische jeugdhulp organiseren. Hiermee wordt bijgedragen aan een kwalitatief, beschikbaar en stabiel regionaal zorglandschap.

De GR Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd bestaat uit de volgende elf gemeenten: Asten, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Someren, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre.

De Jeugdregio werkt daarnaast samen met verschillende regionale partners, waaronder jeugdhulpaanbieders, andere jeugdhulpregio's en samenwerkingsverbanden in het onderwijs. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met Samen voor Jeugd en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs rondom Zorg in Onderwijstijd. Deze samenwerking is erop gericht om jeugdhulp en ondersteuning rondom kinderen en jongeren zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Specialistische jeugdhulp vereist een bepaalde schaalgrootte om kwalitatief en kwantitatief toereikend beschikbaar te zijn. Door samenwerking binnen de GR kunnen gemeenten gezamenlijk voldoende expertise en capaciteit organiseren en de beschikbaarheid van specialistische jeugdhulp versterken.

De regionale samenwerking stelt gemeenten daarnaast in staat om jeugdhulp gezamenlijk in te kopen, contractmanagement uit te voeren en ontwikkelingen in het regionale zorglandschap te monitoren. De GR biedt hiervoor een juridisch en organisatorisch raamwerk en draagt bij aan een eenduidige uitvoering van de regionale taken.
De kosten van jeugdhulp staan onder druk. Door regionale samenwerking kunnen gemeenten gezamenlijk sturen op doelmatigheid, kwaliteit en beschikbaarheid. Daarnaast kan door gezamenlijke inkoop en het bundelen van expertise de administratieve belasting voor individuele gemeenten worden beperkt.

De gemeente Son en Breugel blijft hierbij verantwoordelijk voor de lokale uitvoering van jeugdhulp en de ondersteuning van inwoners. De Jeugdregio richt zich op de taken die op regionaal niveau worden uitgevoerd.

Veranderingen en ontwikkelingen
Met de inwerkingtreding van de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd is de eerdere netwerksamenwerking omgezet naar een openbaar lichaam. Hiermee zijn de regionale taken en verantwoordelijkheden juridisch en organisatorisch verder geborgd.

De Jeugdregio voert de regionale taken uit binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Daarnaast kunnen deelnemende gemeenten aanvullende taken als plustaak bij de Jeugdregio beleggen. Een voorbeeld hiervan is de inkoop van Zorg in Onderwijstijd (ZiO). De Jeugdregio voert deze inkooptaken uit namens de deelnemende gemeenten en werkt hiervoor samen met Samen voor Jeugd.

De komende periode ligt de nadruk onder andere op de verdere inrichting en professionalisering van de GR, het uitvoeren van de regionale inkooptaken en het versterken van de samenwerking met regionale partners.

Risico's
De GR kan namens de deelnemende gemeenten regionale contracten sluiten en afspraken maken over de inkoop en financiering van jeugdhulp. Deze afspraken kunnen financiële gevolgen hebben voor de deelnemende gemeenten.
Daarnaast bestaat er een risico dat de beschikbaarheid van specialistische jeugdhulp onder druk komt te staan. De regionale samenwerking is er juist op gericht om dit risico gezamenlijk te beperken door voldoende schaalgrootte, gezamenlijke inkoop en regionale afstemming.

De inrichting van de nieuwe GR vraagt daarnaast om voldoende financiële middelen en ambtelijke capaciteit om de regionale taken adequaat uit te voeren.

Afbreukrisico van geen deelname
Wanneer Son en Breugel niet deelneemt aan de GR Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd, kan de gemeente niet deelnemen aan de regionale uitvoering en contractering van de jeugdhulptaken die binnen de GR zijn belegd. Dit zou betekenen dat voor deze taken een andere uitvoeringsvorm moet worden georganiseerd.

Hiermee zouden de voordelen van regionale samenwerking, zoals gezamenlijke expertise, schaalgrootte, contractering en regionale afstemming, voor Son en Breugel verloren gaan.

Alternatieven voor geen deelname
Son en Breugel is onderdeel van de aangewezen jeugdregio en werkt binnen dit verband samen met de overige tien gemeenten. Een alternatief waarbij Son en Breugel de regionale taken volledig zelfstandig uitvoert, ligt vanwege de benodigde schaalgrootte, expertise en regionale samenhang niet voor de hand.

De GR biedt een gezamenlijk juridisch en organisatorisch kader waarbinnen de deelnemende gemeenten de regionale taken kunnen uitvoeren.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de elf gemeenten: Asten, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Someren, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre.

Algemeen bestuur: wethouder S. Grevink.

De deelnemende gemeenten zijn via hun vertegenwoordiging in het bestuur betrokken bij de regionale besluitvorming.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Structureel wordt de gemeenteraad betrokken via de reguliere Planning & Control-cyclus, waaronder de begroting en jaarrekening van de Jeugdregio. Bij de ontwerpbegroting wordt de gemeenteraad in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen.

Daarnaast wordt de raad incidenteel geïnformeerd of betrokken bij relevante ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij wijzigingen van de Gemeenschappelijke Regeling of andere belangrijke regionale ontwikkelingen.

Vennootschappen en coöperaties

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Doel en openbaar belang
De BNG Bank is de bank van en voor (decentrale) overheden en instellingen op het gebied van wonen, zorg, onderwijs, energie en infrastructuur. De BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De BNG Bank stelt de publieke sector in staat maatschappelijke doelstellingen te realiseren.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Het betalingsverkeer van de BNG Bank richt zich specifiek op zakelijke klanten in de publieke sector. De BNG Bank biedt een volledig pallet aan zakelijke producten. Digitaal, efficiënt en veiligheid staan hierbij centraal.

Veranderingen en ontwikkelingen
De commerciële ambitie staat in het Commercieel Meerjarenplan van de BNG, dat een horizon heeft van 2026 tot en met 2028. Het plan beschrijft de gecontroleerde groei, met behoud van de rol van de BNG als leidende financier en partner van het publieke domein.

Risico's
De BNG Bank is na de Staat een van de grootste emittenten van Nederland. Het door de bank uitgegeven schuldpapier heeft een credit rating AAA van Moody's, en AA+ van Standard & Poor's en AA+ van Fitch. Door deze topratings kan de BNG Bank tegen lage prijzen geld aantrekken op de geld- en kapitaalmarkt. Hierdoor kan de bank hun klanten lage tarieven bieden.

De dividenduitkering is afhankelijk van de resultaten. De BNG streeft niet naar een maximaal, maar naar een redelijk rendement op het eigen vermogen. De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

De gemeente Son en Breugel bezit 29.991 aandelen à € 2,50 zijnde in totaal € 74.978.

Afbreukrisico van geen deelname
n.v.t.

Alternatieven voor geen deelname
n.v.t.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen, die zij bezitten (een stem per aandeel)
Als aandeelhouder: Suzanne Otters-Bruijnen (burgemeester).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

NV Brabant Water te Den Bosch

Doel en openbaar belang
Brabant Water is het drinkwaterbedrijf dat aan 2,5 miljoen inwoners en bedrijven in Noord-Brabant drinkwater levert en ervoor zorgt dat de klanten altijd en overal in Brabant kunnen rekenen op zuiver en veilig drinkwater. Een verantwoordelijke taak, waarnaar gehandeld wordt. Brabant Water streeft niet naar winst, maar wel naar de beste kwaliteit en dienstverlening.
Brabant Water biedt naast drinkwater ook water op maat en gespecialiseerde diensten en advies aan.
De gemeente heeft een belang in Brabant Water N.V. van 14.982 aandelen à € 0,10 (totaal € 1.498).

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Brabant Water is als drinkwaterbedrijf primair verantwoordelijk voor het waarborgen van de continuïteit van de waterlevering in haar voorzieningsgebied en de kwaliteit en druk van het geleverde drinkwater.

Veranderingen en ontwikkelingen
Brabant Water levert drinkwater uit de beste bronnen. Zij zetten zich in voor betrouwbaar en schoon drinkwater. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar de beschikbaarheid van voldoende drinkwater staat onder druk. De watervraag groeit, er is sprake van klimaatverandering, we hebben te maken met drogere zomers, bodemverontreiniging en een versnelde afvoer van water. Daarom kijkt Brabant Water vooruit en neemt bewust samen met waterpartners verantwoordelijkheid voor een gezond en robuust (drink)watersysteem. Dit alles om niet alleen vandaag, maar ook in de toekomst voor voldoende en veilig drinkwater te zorgen.

Risico's
n.v.t.

Afbreukrisico van geen deelnam
n.v.t.

Alternatieven voor geen deelname
n.v.t.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de aandeelhouders. Dat zijn de provincie Noord-Brabant en 60 gemeenten.
Als aandeelhouder: Suzanne Otters-Bruijnen (burgemeester).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

BV Respectrum Son en Breugel
Doel en openbaar belang
Het exploiteren en beheren van de begraafplaats en uitvaartcentrum Wolfswinkel te Son en Breugel. De activiteiten worden sinds 2025 beheerd door Respectrum Son en Breugel B.V.. Daarvoor werd de begraafplaats via een stichting beheerd. Het nieuwe crematorium wordt in het derde kwartaal van 2025 opgeleverd.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
Uitgangspunt van Respectrum Son en Breugel B.V. en de gemeente is een rendabele exploitatie van de begraafplaats en het nieuwe crematorium samen. Tot begin 2025 was de verantwoordelijke entiteit een stichting en was het exploiteren van een begraafplaats niet rendabel. Dit zal naar verwachting verbeteren onder het nieuwe management dat succesvol meerdere uitvaartlocaties in Nederland exploiteert. Samen met het nieuwe crematorium zal dit naar verwachting leiden tot een rendabele exploitatie. De gemeente heeft via de notaris een nieuw erfpacht- en opstalrecht en exploitatieovereenkomst gesloten. De gemeente heeft 15% aandelen in de BV en daarvoor een lening verstrekt van € 233.056. Deze lening wordt uiterlijk in 2044 afgelost. Er wordt elk kwartaal rente betaald over de lening, het driemaands Euribor tarief met een opslag van 1 procent (met een minimum van 2,5- en een maximum van 5% per jaar. Daarnaast ontvangt de gemeente een jaarlijkse fee van € 28.000,- als vergoeding voor de pacht van de grond van zowel het crematorium als de begraafplaats. Het aandeelhouderschap geeft de gemeente een formele binding met de BV en een beperkte mate van zeggenschap via de aandeelhoudersvergadering.

Veranderingen en ontwikkelingen
Het aantal begrafenissen neemt af. In de uitvaartzorg is er steeds meer vraag naar crematies. De stijging van het aantal crematies is gebaseerd op demografische ontwikkelingen en marktanalyses binnen de uitvaartsector. Door de realisatie van het nieuwe crematorium is er een goede toekomstbestendige faciliteit ingericht.

Risico's
Er bestaat een bestuurlijk risico dat de exploitatie van de begraafplaats onder druk komt te staan wanneer de BV onvoldoende presteert. Gezien de stijgende vraag naar crematies en de aanwezigheid van ervaren management wordt dit risico momenteel als beheersbaar beschouwd.
De gemeente heeft uitsluitend een aandeelhoudersbelang in de BV en heeft de genoemde lening verstrekt. Het risico is aanvaardbaar omdat de gemeente eigenaar is van het perceel en daarmee stevig aan tafel zit mocht er een beëindigingssituatie optreden.

Afbreukrisico van geen deelname
De gemeenteraad heeft in 2022 besloten samen te werken met een externe partij om de exploitatie te versterken en een crematorium toe te voegen aan de begraafplaats. Andere alternatieven, zoals volledige gemeentelijke exploitatie of samenwerking met andere private partijen, zijn destijds afgewogen maar verworpen. Reden hiervoor was voornamelijk vanwege de hogere financiële risico's.

Alternatieven voor geen deelname
De raad heeft in 2022 besloten een samenwerking aan te gaan met een externe partij om aan de begraafplaats een crematorium toe te voegen. Het in stand houden van een gemeentelijke begraafplaats is een wettelijke taak van de gemeente. Geen deelname in de samenwerking is daardoor niet mogelijk.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Gemeente Son en Breugel (15%), Respectrum Son en Breugel B.V. (85%).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond

Doel en openbaar belang
Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, (justitiële) overheidsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Het doel is de verbetering van veiligheid en leefbaarheid in de 21 gemeenten in Brabant Zuidoost. Het is van belang om onderscheid te maken tussen het zorg- en veiligheidshuis als professionele netwerkorganisatie en het zorg- en veiligheidshuis als facilitator voor ketenpartners. Het landelijk kader richt zich specifiek op het zorg- en veiligheidshuis als netwerkorganisatie van verschillende partners in de zorg-, de strafrechtketen en gemeenten, gericht op een ketenoverstijgende persoon-, systeem- en gebiedsgerichte aanpak van, of advisering rondom, complexe problematiek. In de rol van facilitator biedt de netwerkorganisatie aan ketenpartners de mogelijkheid om werkplekken te huren in een kantoor. Het zorg- en veiligheidshuis Brabant-Zuidoost is in de kern een smalle organisatie. Haar professionaliteit ligt op het gebied van procesregie, advisering en informatievoorziening.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
De kracht van het zorg- en veiligheidshuis is een goede samenwerking tussen de verschillende organisaties om problemen op het gebied van veiligheid beter aan te pakken. Daarbij behouden alle partners hun eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden.
Problemen worden in een mix van preventie, repressie en zorg aangepakt. Zo wordt geprobeerd potentieel grote problemen klein te houden. De casussen worden aangepakt middels de werkwijze Casus Op Maat (COM) en de Persoonsgerichte Aanpak (Jeugd, Huiselijk geweld, Personen met onbegrepen gedrag, Radicalisering).
Daarnaast stimuleert en ondersteunt het zorg- en veiligheidshuis de gemeenten om gebruik te maken van het escalatiemodel in de zorg- en veiligheidsketen AVE (aanpak voorkoming escalaties) en dit lokaal te implementeren.

Veranderingen en ontwikkelingen
In 2016 is de rechtsvorm van het Zorg- en Veiligheidshuis gewijzigd en is de Stichting Beheer en Exploitatie Veiligheidshuis Brabant Zuidoost opgericht. Vanaf begin 2018 is de naam gewijzigd in Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost. In de afgelopen jaren is er ingezet op de (door)ontwikkeling van de COM (casus op maat) en de PGA (persoonsgerichte aanpak). Dit heeft geresulteerd in een PGA op de volgende thema's:
- PGA Jeugd, voor jeugdkopstukken/sleutelfiguren tussen de 12 en 23 jaar met overlastgevend en/of crimineel gedrag.
- PGA personen met onbegrepen gedrag, voor personen met verward gedrag die een gevaar (kunnen) zijn voor zichzelf of hun omgeving
- PGA radicalisering/ Expertisetafel Radicalisering. Dit overleg is beschikbaar voor ondersteuning, advies en COM-zaken voor de schaalgrootte Oost Brabant voor wat betreft signalen/cases met betrekking tot radicalisering.
- PGA huiselijk geweld/ MDA++ , dit is een werkwijze met als doel het duurzaam doorbreken van geweld in de meest complexe casussen en het realiseren van herstel met en voor de verschillende gezinsleden.

Risico's
Alle 21 gemeenten uit de regio nemen deel aan de Stichting en dragen daaraan bij.

Afbreukrisico van geen deelname
Er kan dan geen gebruik worden gemaakt van de voordelen die het zorg- en veiligheidshuis kan bieden, zoals informatie, expertise en menskracht. Bepaalde organisaties hebben ook aangegeven geen capaciteit te hebben om deel te nemen aan overlegstructuren in alle afzonderlijke gemeenten.

Alternatieven voor geen deelname
De gemeente moet dan zelf meer regelen op het gebied van complexe casuïstiek en kan geen beroep meer doen op inbreng van bepaalde maatschappelijke instanties en strafrechtpartners.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant. Samenwerking met politie, maatschappelijke en justitiële organisaties.
Alle gemeenten vaardigen een wethouder zorg of een burgemeester af als lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur kiest uit hun midden weer – per basisteam – een wethouder zorg en een burgemeester als lid van het Dagelijks Bestuur. Op dit moment worden de gemeenten die behoren tot het basisteam Dommelstroom vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur door voorzitter burgemeester S. Otters-Bruijnen (Son en Breugel) en wethouder M. Sanders-de Jonge (Geldrop-Mierlo) namens de gemeenten die behoren tot het basisteam Dommelstroom.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichting Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot

Doel en openbaar belang
Inkoopuitgaven maken een zeer groot deel uit van de jaarlijkse begroting. Door samenwerking kunnen gemeenten hun inkoop professionaliseren. Daarnaast vertaalt de kwaliteit van inkoop zich direct in de kwaliteit van producten, diensten en werken. Integer en efficiënt inkopen heeft een positieve uitstraling naar burgers, het bedrijfsleven en de eigen medewerkers. Goed ingerichte inkoopprocessen vergroten het vertrouwen van de samenleving in de manier waarop gemeenschapsgeld wordt besteed.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
De gewijzigde Aanbestedingswet 2017 laat voldoende ruimte over om eigen beleid te voeren op het gebied van inkopen en aanbesteden. Het inkoop- en aanbestedingsbeleid waarborgt de naleving van wet- en regelgeving, een doelmatige inkoop en bestuurlijke integriteit. Het inkoopbeleid gaat uit van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur: openheid, objectiviteit en zorgvuldigheid. Door gebruik te maken van objectieve voorwaarden, kunnen gemeenten de keuze voor een leverancier verantwoorden. Deze helderheid biedt ook voordelen voor ondernemers, die weten waar ze aan toe zijn.

Veranderingen en ontwikkelingen
In 2026 is implementatie van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) voor de gemeente Son en Breugel van start gegaan. Daarin worden de volgende zes thema's onderscheiden: klimaat, milieu, circulariteit, ketenverantwoordelijkheid, diversiteit & inclusie, en social return. Daarnaast besteden we in Son en Breugel aandacht aan een zevende thema: het versterken van de lokale economie.

Risico's
Door deel te nemen aan BIZOB wordt het risico op juridische procedures door onjuiste inkoop- en aanbestedingstrajecten verkleind.

Afbreukrisico van geen deelname
De aansluiting bij BIZOB is een keuze voor continuïteit in organisatorische en personele zin voor de invulling van de inkoopfunctie. Naast het mislopen van de mogelijk gunstigere prijzen en/of hogere kwaliteit, ligt er een afbreukrisico op gebied van efficiencyverbetering, rechtmatigheid en een versterking van de expertise.

Alternatieven voor geen deelname
In plaats van aansluiting bij BIZOB kan ook gekozen worden voor het volledig intern invullen van de inkoopfunctie. Daarnaast kan een commercieel inkoopbureau worden ingehuurd om gelijksoortige ondersteuning te bieden.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Het verzorgingsgebied van BIZOB is ingedeeld in vijf clusters, te weten: 1. BOV en De Kempen; 2. Dommelvallei+ en A2; 3. Peelgemeenten; 4. Noordoost; 5. Overig, aangesloten organisaties niet zijnde gemeenten.
BIZOB is een stichting en wordt aangestuurd door de gemeenten. Vanuit elke aangesloten gemeente zit iemand in de Vergadering van Aangeslotenen. De afgevaardigde, namens Son en Breugel, voor de vergadering van aangeslotenen is mevrouw Mireille Bonnier. Het bestuur wordt gevormd door een afvaardiging van twee bestuurders per regio.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE) te Son en Breugel

Doel en openbaar belang
De doelstellingen van de SBBE zijn als volgt geformuleerd:
• Het bevorderen van de veiligheid in het algemeen en meer speciaal het bevorderen van ongestoord gebruik van hun goederen door de gerechtigden, alles op het bedrijvenpark Ekkersrijt en omgeving
• Het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.
• De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door het aanbieden van een pakket van beveiligingsmiddelen en –maatregelen. Dit pakket is gezamenlijk en in samenwerking met de beveiligingsbranche samengesteld door de gemeente Son en Breugel, de Nationale Politie, basisteam Dommelstroom en de gebruikers van bedrijventerreinen.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij
De gemeente Son en Breugel verwacht van de SBBE dat zij de veiligheid op het industriepark Ekkersrijt zo optimaal mogelijk waarborgt door het treffen van maatregelen, in eerste instantie gericht op de aangesloten ondernemingen. De stichting SBBE moet zichzelf kunnen bedruipen met bijdragen van ondernemers, die nu nog op vrijwillige basis zijn aangesloten.
Het resultaat moet zijn het terugdringen van het aantal inbraken, het opsporen van eventuele daders en een toename van het algehele gevoel van veiligheid op Ekkersrijt.

Veranderingen en ontwikkelingen
In 2022 zijn betere camera's geplaatst en tevens is het aantal camera's uitgebreid. Op dit moment worden geen veranderingen of ontwikkelingen voorzien.

Risico's
Voor de gemeente vormt deze verbonden partij geen risico, omdat de gemeente geen vermogen aan de stichting beschikbaar heeft gesteld.

Afbreukrisico van geen deelname
Via de bestuurlijke vertegenwoordiger kan invloed worden uitgeoefend op de activiteiten van de SBBE. Zonder deze invloed kan het bestuur van de SBBE een richting kiezen die de gemeente Son en Breugel niet passend zou vinden.

Alternatieven voor geen deelname
De gemeente kan de beveiliging op het industriepark Ekkersrijt voor eigen rekening en risico uitvoeren. Dit is echter geen realistisch scenario, feitelijk is er geen alternatief aanwezig.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging
Deelname door de gemeente Son en Breugel en Ondernemersvereniging Ekkersrijt (OVE)
Stichtingsbestuur: lid: M. Bonnier (op voordracht van het college van B&W).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad
Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Verbonden Partijen	Realisatie Eigen vermogen 2025	Realisatie Vreemd vermogen 2025	Resultaat 2025	Prognose Eigen vermogen 2027	Prognose Vreemd vermogen 2027	Prognose Resultaat 2027	Bijdrage 2026	Bijdrage 2027
Gemeenschappelijke regeling								
Metropoolregio Eindhoven (MRE)	€ 21.951.686	62.686.851 waarvan voorzieningen 4.941.137	83.033 MRE 170.070 RHCe -87.037	€ 20.248.016	€ 64.095.041	€ -	€ 295.161	€ 301.030
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB)	€ 4.772.368	€ 3.999.049	€ 916.913	€ 4.492.239	€ 8.443.763	€ -	€ 521.382	€ 519.605
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	€ 6.081.356	€ 31.768.011	€ 292.609	€ 353.029	€ 41.022.492	€ -	€ 1.077.551	€ 1.337.970
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant Zuidoost (GGD)	€ 9.439.000	€ 29.987.000	€ 2.180.000	€ 5.800.000	€ 32.781.000	€ -	€ 845.672	€ 853.644
Dienst Dommelvallei	€ 510.263	€ 3.086.737	€ -303.318	€ 456.000	€ 3.706.000	€ -	€ 6.295.543	€ 6.485.552
Werkvoorziening de Dommel (WSD)	€ 37.624.000	€ 11.746.000	€ 5.241.000	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	€ 915.882
Reiniging Blink	€ -	€ 14.870.000	€ -	€ -	€ 26.163.406	€ -	€ 1.908.000	€ 1.976.000
10voordejeugd	nvt	nvt	nvt	€ -	€ -	€ -	€ 127.300	€ 168.800
Vennootschappen en coöperaties								
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	€ 4.863.000.000	€ 110.701.000.000	€ 172.000.000	onbekend	onbekend	€ -	€ -	€ -
Brabant Water	€ 767.239.000	€ 713.961.000	€ 50.889.000	onbekend	onbekend	€ -	€ -	€ -
Stichtingen en verenigingen								
Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost	€ 983.965	€ 215.236	€ 126.795	onbekend	onbekend	€ -	€ 6.604	€ 6.604
Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB)	€ 842.101	€ 2.050.079	€ 1.737.287	onbekend	onbekend	onbekend	€ 232.323	onbekend
Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE)	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	€ 3.183	€ 3.184
Begraafplaats en Uitvaartcentrum Wolfswinkel	€ -88.293	€ 6.272.474	€ -90.938	onbekend	onbekend	onbekend	€ -	€ -

Grondbeleid

Inleiding

Het grondbeleid en de gemeentelijke grondexploitaties hebben een belangrijke invloed op -en samenhang met- de realisatie van de andere beleidsprogramma's van een gemeente. Daarnaast hebben het grondbeleid en de grondexploitaties een grote financiële impact op de algehele financiële huishouding van de gemeente. De eventuele financiële kansen en risico's zijn van belang voor de algemene financiële en reservepositie van de gemeente.

Nota Grondbeleid

De Nota Grondbeleid 2021-2024 is op 17 december 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Sinds de vaststelling van de Nota Grondbeleid heeft de gemeente de voorkeur om een actieve grondpolitiek te voeren waar dat mogelijk is. Als gevolg hiervan zijn er afgelopen jaren verschillende percelen/locaties strategisch aangekocht. Daar waar de markt initiatieven oppakt, wordt faciliterend grondbeleid toegepast.
In mei 2025 heeft het college het "Programma kostenverhaal en financiële bijdragen" vastgesteld. Dit programma geeft inzicht in de wijze waarop de gemeente haar kosten verhaald bij particuliere initiatieven en elke nieuwe ontwikkeling. Daarnaast biedt het Programma de basis voor het vragen van een financiële bijdrage voor de verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Voor het Programma is aangesloten bij de verplichtingen en mogelijkheden vanuit de Omgevingswet.
Binnen het grondbedrijf zijn er op dit moment 4 actieve grondexploitaties (Bouwgrond in Exploitatie):
- Akkerpad
- Centrum Breugel
- Centrum Son
- Sonniuspark

Voor grondexploitaties worden de komende jaren de volgende parameters aangehouden:

Periode	Kosten	Opbrengsten	Rente	Disconteringsvoet
2026	3,5%	2,0%	1,20%	2,0%
2027-2028	3,0%	2,0%	1,50%	2,0%
2029 e.v.	2,0%	2,0%	1,50%	2,0%

Project Akkerpad

Na een lange voorgeschiedenis is in 2020 met de projectontwikkelaar overeenstemming bereikt over de realisatie van 8 woningen op deze locatie en is op 24 september 2020 de grondexploitatie door uw raad vastgesteld. Op 19 januari 2023 is het bestemmingsplan Breugel, Akkerpad vastgesteld en vervolgens onherroepelijk geworden.
De gronden zijn bouwrijp gemaakt en begin 2025 heeft de projectontwikkelaar de grond afgenomen. De woningen zijn gereed, de werkzaamheden voor het woonrijpmaken zijn in uitvoering en worden naar verwachting in 2026 afgerond.
Deze relatief kleine ontwikkeling kent een negatief resultaat als gevolg van diverse tegenvallers. De Netto Contante Waarde per 1-1-2026 bedraagt € 200.056,- negatief. Voor het verlies van deze grondexploitatie is een voorziening getroffen ter hoogte van € 202.478-. Op basis van de cijfers voor de begroting 2027 zou er € 2.422,- vrij kunnen vallen als gevolg van lagere kostenstijging dan is geraamd bij de jaarrekening. Daadwerkelijke aanpassing vindt plaats na de actualisatie bij jaarrekening 2026.

Project Centrum Breugel

Voor het uitvoeringsprogramma Breugel is door de gemeenteraad op 17 december 2020 een nieuwe grondexploitatie vastgesteld. Sindsdien is gewerkt aan de nadere uitwerking van de plannen en sommige onderdelen zijn inmiddels uitgevoerd. De uitvoering betreft met name vastgoedontwikkelingen; de boerderij is reeds aangepakt en sporthal de Bongerd is gesloopt en MFA de Bongerd herbouwd. Deze onderdelen vallen buiten de grondexploitatie.

In 2025 is de oude basisschool De Regenboog gesloopt, de werkzaamheden voor het bouwrijpmaken zijn in uitvoering. Fase 2 van de uitvoering van het aanleggen van de openbare ruimte zonder Van Gentlaan 4 is in uitvoering. De omgevingsvergunning voor de bouw van 25 sociale huurappartementen is recent onherroepelijk geworden. De verwachting is dat de oplevering van de woningen plaatsvindt in 2027 waarna het aanleggen van de openbare ruimte wordt uitgevoerd en de grondexploitatie eind 2027 wordt afgesloten.
De Netto Contante Waarde per 1-1-2026 bedraagt € 2.963.428,- negatief. Voor het verlies van deze grondexploitatie is een voorziening getroffen ter hoogte van € 2.956.004,- Op basis van de cijfers voor de begroting 2027 zou er € 7.424,- moeten worden toegevoegd aan de verliesvoorziening. Dit is het gevolg van een hoger rentepercentage voor het jaar 2027. Daadwerkelijke aanpassing vindt plaats na de actualisatie bij de jaarrekening 2026.

Project Centrum Son

De grondexploitatie Centrum Son is op 21 december 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. In 2023 is gestart met een stedenbouwkundigbureau voor de gebiedsvisie voor het centrum van Son. In juni 2025 heeft de raad de Centrumvisie Son 'Dorpshart aan de Dommel' aangevuld met amendementen vastgesteld. Er dient een uitwerkingsprogramma te worden opgesteld in 2026. Overige posten binnen de grondexploitatie moeten geactualiseerd worden in 2026.
De Netto Contante Waarde per 1-1-2026 bedraagt € 4.729.091,- negatief. Voor het verlies van deze grondexploitatie is een voorziening getroffen ter hoogte van € 4.655.298,-. Op basis van de cijfers voor de begroting 2027 zou er € 73.793,- moeten worden toegevoegd aan de verliesvoorziening. Dit wordt veroorzaakt door een hoger rentepercentage vanaf 2027 en een nog relatief lange looptijd. Daadwerkelijke aanpassing vindt plaats na de actualisatie bij de jaarrekening 2026.

Complex Sonniuspark (inclusief Ruimte voor Ruimte)

De grondverkopen voor Sonniuspark zijn in 2022 afgerond. In 2025 hebben de laatste woonrijpmaak-werkzaamheden, op aanleg van het noordelijke park na, plaatsgevonden waaronder de aanpassing van de Ockhuizenweg. De plannen voor het park zijn in voorbereiding.
Totaal gezien is het project goed verlopen. Vanuit het project zijn in eerdere jaren meerdere winstnemingen genomen die in totaal optellen tot circa € 10,4 miljoen. In de cijfers is geen rekening gehouden met afdracht vennootschapsbelasting omdat deze kosten niet ten laste van de grondexploitatie mogen worden geboekt.
De Netto Contante Waarde van de nog resterende winst bedraagt per 1-1-2026 € 215.121-.

Reserves en voorzieningen

Algemene reserve grondexploitatie
De stand van de reserve grondexploitaties bedraagt per 31-12-2025 € 1.590.867,-.

Verliesvoorziening grondexploitaties
De contante waarde van alle geraamde tekorten van de verlieslatende grondexploitaties bedragen in de jaarrekening 2025 in totaal € 7.813.780,- (stand per 31-12-2025). De verliesvoorziening is als volgt opgebouwd;
- Verliesvoorziening Centrum Breugel: € 2.956.004,-
- Verliesvoorziening Centrum Son: € 4.655.298,-
- Verliesvoorziening Akkerpad: € 202.478,-

Nog te vormen grondexploitaties

Op 27 februari 2025 heeft de gemeenteraad de Gebiedsvisie Sonniuswijk vastgesteld. De volgende stap is om te komen tot een uitvoeringsprogramma voor Sonniuswijk. Binnen dit gebied heeft de gemeente verschillende strategische grondaankopen gedaan. Voor gronden die zijn aangekocht bestaat de mogelijkheid dat in een later stadium een grondexploitatie wordt geopend, dan wel in een samenwerkingsvorm worden ontwikkeld of dat enkele gronden worden verkocht.
In de tussenliggende periode worden de gronden, als ‘’warme gronden’’ geadministreerd tegen verwervingskosten onder de materiele vaste activa. De boekwaarde wordt, minimaal tweejaarlijks, opnieuw beoordeeld.

Risico's

We voeren waar mogelijk een actief grondbeleid om onze gemeentelijke doelstellingen te halen. Economische omstandigheden, veranderende regelgeving et cetera hebben invloed op het financiële resultaat van dit grondbeleid. Daarnaast zijn er ook specifieke projectrisico's, zoals het aantreffen van bodemvervuiling of beschermde diersoorten. Aan de andere kant doen zich ook kansen voor. Een voorbeeld hiervan is hogere opbrengsten als gevolg van schaarste.
Voor elke lopende grondexploitatie is een inventarisatie gedaan van potentiële risico's en kansen. Hierbij is een inschatting gemaakt van het bedrag dat met dit risico/ deze kans gemoeid is en de kans dat dit risico/ deze kans zich voordoet. Vervolgens is met behulp van de zogenaamde Monte Carlo-analyse het uiteindelijke risicobedrag per grondexploitatie bepaald.
Hieronder volgt een overzicht van de per grondexploitatie per saldo bepaalde risico's en de wijze van afdekken.

Grondexploitatie	Risicobedrag	Afdekking
Akkerpad	€20.160,00	Weerstandsvermogen
Centrum Breugel	€50.000,00	Weerstandsvermogen
Centrum Son	€80.000,00	Weerstandsvermogen
Sonniuspark	€2.000,00	Winstpotentie

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden. De Woo schrijft voor dat er in de jaarlijkse begroting aandacht moet worden besteed aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Woo.

Contactpersonen Wet open overheid
De senior beleidsmedewerker en beleidsmedewerker met het taakveld Juridische zaken zijn aangewezen als contactpersonen als bedoeld in de Wet open overheid. De contactpersonen beantwoorden vragen en helpen bij het vinden van publieke informatie.

Openbaarmaking op verzoek
Op grond van artikel 4.1 van de Woo kan iedereen een verzoek om publieke informatie indienen bij een bestuursorgaan. Dit wordt ook wel passieve openbaarmaking genoemd. Verzoeken kunnen schriftelijk per post, digitaal via het formulier op de website of mondeling worden ingediend. Verzoeken om publieke informatie handelen we zoveel mogelijk in overleg met de indiener van het verzoek af. Het uitgangspunt is dat informatie openbaar wordt gemaakt, tenzij er sprake is van een van de uitzonderingsgronden van artikel 5.1 van de Woo of een van de beperkingen van artikel 5.2 van de Woo.

Openbaarmaking uit eigen beweging
De Woo verplicht tot het actief, uit eigen beweging, openbaar maken van documenten. Dit wordt ook wel actieve openbaarmaking genoemd. Deze verplichting heeft betrekking op elf categorieën van informatie die benoemd zijn in artikel 3.3 van de Woo. De invoering hiervan is opgedeeld in vier tranches en wordt gefaseerd ingevoerd bij Koninklijk besluit.
De implementatie van de actieve openbaarmaking pakken we gezamenlijk op met Dienst Dommelvallei en de gemeenten Geldrop-Mierlo en Nuenen binnen het project Wet open overheid. In 2027 zetten we verdere stappen in de implementatie van de Wet open overheid door het aantal actief openbaar te maken categorieën uit te breiden en te starten met de implementatie van de derde tranche. Documenten worden voor nu openbaar gemaakt via de website https://open.sonenbreugel.nl/. Dit betreft een tijdelijke oplossing. We onderzoeken welke structurele oplossingen mogelijk zijn voor het actief openbaar maken van documenten.
Daarnaast zijn we aangesloten op de Woo-index, www.organisaties.overheid.nl/woo. Dit betreft een landelijke verwijsindex voor documenten van overheidsorganisaties.

Verplichte beleidsindicatoren

Op de website www.waarstaatjegemeente.nl - ontwikkeld voor gemeentelijke bestuurders en professionals - vindt u een dashboard dat is onderverdeeld in de 15 thema's over gemeentelijke onderwerpen. De gegevens komen uit verschillende bronnen en onderzoeken, zoals burger- en ondernemerspeilingen, CBS en andere centrale databronnen. U kunt de gegevens uit het dashboard gebruiken om te zien waar Son en Breugel staat. U kunt de gegevens ook vergelijken met andere gemeenten. Ter illustratie hebben wij het thema "gemeenteprofiel" hieronder toegevoegd:
Voor meer informatie en overige kengetallen verwijzen wij u naar www.waarstaatjegemeente.nl.

Taakveld	Indicator	Eenheid	Periode	Waarde	Omschrijving
0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	fte per 1.000 inwoners	2027	5,74	
0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	fte per 1.000 inwoners	2027	5,4	
0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	kosten per inwoner	2027	1.052	
0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	% van loonsom + kosten inhuur	2027	7,34 %	Kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur derden
0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van de totale lasten	2027	15,78%	
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	aantal per 1.000 jongeren	2025	11	Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen.
1. Veiligheid	Misdrijven - Winkeldiefstallen	aantal per 1.000 inwoners	2025	3,3	
1. Veiligheid	Misdrijven - Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2025	2,2	Voorbeelden van geweldsmisdrijven: seksuele misdrijven, levensdelicten (moord en doodslag) en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
1. Veiligheid	Misdrijven - Diefstallen uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2025	1,1	
1. Veiligheid	Misdrijven - Vernielingen en misdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2025	3,3	Hieronder vallen o.a. brandstichting, opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging en discriminatie
3. Economie	Functiemengingsindex (FMI)	%	2025	68,8	De FMI weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen. Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen, bij 0: alleen wonen en 100: alleen werken
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	aantal per 1.000 inw.15 t/m 64 jr	2025	215,5	
3. Economie	Banen	aantal per 1.000 inw.15 t/m 64 jr	2025	1.518	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan, zowel fulltimers,parttimers als uitzendkrachten.
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	aantal per 1.000 leerlingen	2025	5,7	Absoluut verzuim: jongere die niet is ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. Betreft schooljaar 2023/2024.
4. Onderwijs	Relatief verzuim	aantal per 1.000 leerlingen	2025	11	Relatief verzuim: meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken.
4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters	%	2025	2,0	% leerlingen 12-23 jr die het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie (zonder een havo-, vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma).
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	2024	38,7	% bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	%	2023	1,0	% jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
6. Sociaal domein	Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2024	3,0	% kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Taakveld	Indicator	Eenheid	Periode	Waarde	Omschrijving
6. Sociaal domein	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2024	2,0	Personen van 16 t/m 22 jr die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	%	2025	77,3	% werkzame beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking).
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	aantal per 10.000 inwoners	2025	121,4	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Participatiewet.
6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	aantal per 10.000 inw. 15-64 jr	2025	108,2	
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	14,5	Betreft zorg in natura (ZIN), dus excl PGB. ZIN wordt door de gemeenten direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker.
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	0,5	Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt.
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren 12-23 jaar	Geen data	Geen data	Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jr.
6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo	aantal per 10.000 inwoners	2025	670	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkvoorziening is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo.
7. Volksgezondheid en milieu	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2024	109	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
7. Volksgezondheid en milieu	Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2024	20,1	
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gemiddelde WOZ-waarde woningen	x €1.000	2026	575	
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	2024	1,2	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Demografische druk	%	2026	81,0	Verhouding tussen aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2026	995	Som van gemiddeld betaalde ozb op basis van gemiddelde woz-waarde van woningen + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting voor een 1-persoonshuishouden
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2026	1.069	Som van gemiddeld betaalde ozb op basis van gemiddelde woz-waarde van woningen + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting voor een meerpersoonshuishouden.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Programma's

Bedragen x €1.000

Programma's	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1. Interne en externe dienstverlening	**3.090**	**414**	**-2.676**	**3.049**	**360**	**-2.689**	**3.068**	**360**	**-2.708**	**3.049**	**360**	**-2.689**
Programma 2. Sociale leefomgeving	**27.334**	**5.309**	**-22.025**	**26.823**	**5.311**	**-21.512**	**26.444**	**5.467**	**-20.977**	**26.274**	**5.234**	**-21.040**
Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving	**12.940**	**5.587**	**-7.353**	**13.510**	**5.829**	**-7.681**	**14.051**	**6.100**	**-7.950**	**14.408**	**6.373**	**-8.035**
Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	**4.765**	**2.747**	**-2.018**	**3.755**	**2.030**	**-1.725**	**3.965**	**2.033**	**-1.931**	**3.705**	**2.042**	**-1.663**
Totaal	**48.129**	**14.056**	**-34.073**	**47.137**	**13.530**	**-33.607**	**47.527**	**13.960**	**-33.567**	**47.436**	**14.009**	**-33.427**

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x €1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemene uitkering	**0**	**32.901**	**32.901**	**0**	**33.172**	**33.172**	**0**	**33.668**	**33.668**	**0**	**35.315**	**35.315**
Dividenden	**1**	**56**	**55**	**1**	**56**	**55**	**1**	**56**	**55**	**1**	**56**	**55**
Lokale heffingen	**160**	**9.887**	**9.727**	**135**	**10.163**	**10.028**	**135**	**10.429**	**10.294**	**135**	**10.705**	**10.570**
Overige algemene dekkingsmiddelen	**-136**	**150**	**287**	**565**	**150**	**-415**	**1.616**	**150**	**-1.465**	**2.435**	**150**	**-2.285**
Treasury	**91**	**32**	**-59**	**335**	**29**	**-306**	**561**	**26**	**-536**	**466**	**22**	**-443**
Totaal	**116**	**43.027**	**42.911**	**1.036**	**43.570**	**42.535**	**2.313**	**44.329**	**42.016**	**3.037**	**46.249**	**43.212**

Overhead en onvoorzien en Vpb

Bedragen x €1.000

Overhead, onvoorzien en Vpb	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Onvoorzien	**40**	**0**	**-40**	**40**	**0**	**-40**	**40**	**0**	**-40**	**40**	**0**	**-40**
Overhead	**9.102**	**280**	**-8.822**	**9.257**	**280**	**-8.977**	**9.413**	**280**	**-9.134**	**9.655**	**280**	**-9.375**
Vennootschapsbelasting	**4**	**0**	**-4**	**4**	**0**	**-4**	**4**	**0**	**-4**	**4**	**0**	**-4**
Totaal	**9.145**	**280**	**-8.865**	**9.300**	**280**	**-9.020**	**9.457**	**280**	**-9.177**	**9.699**	**280**	**-9.419**

Geraamd totaal saldo van baten en lasten

Bedragen x €1.000

Geraamd totaal saldo van baten en lasten	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal saldo van baten en lasten	**57.390**	**57.363**	**-27**	**57.473**	**57.380**	**-93**	**59.297**	**58.569**	**-728**	**60.172**	**60.538**	**367**
Totaal	**57.390**	**57.363**	**-27**	**57.473**	**57.380**	**-93**	**59.297**	**58.569**	**-728**	**60.172**	**60.538**	**367**

Beoogde toevoegingen en onttrekkingen

Bedragen x €1.000

Programma's	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Mutaties programma 1	**700**	**4**	**-696**	**700**	**4**	**-696**	**700**	**4**	**-696**	**700**	**4**	**-696**
Mutaties programma 2	**0**	**775**	**775**	**0**	**775**	**775**	**0**	**776**	**776**	**0**	**642**	**642**
Mutaties programma 3	**449**	**397**	**-52**	**381**	**367**	**-14**	**382**	**338**	**-44**	**383**	**338**	**-45**
Mutaties programma 4	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**1.149**	**1.176**	**27**	**1.081**	**1.146**	**65**	**1.082**	**1.117**	**35**	**1.083**	**984**	**-99**

Geraamd resultaat

Bedragen x €1.000

Geraamd resultaat	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Resultaat	**58.539**	**58.539**	**0**	**58.555**	**58.526**	**-28**	**60.380**	**59.686**	**-693**	**61.254**	**61.522**	**268**
Resultaat	**58.539**	**58.539**	**0**	**58.555**	**58.526**	**-28**	**60.380**	**59.686**	**-693**	**61.254**	**61.522**	**268**

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1. Interne en externe dienstverlening												
0.10 Mutaties reserves programma 1	**700**	**4**	**-696**	**700**	**4**	**-696**	**700**	**4**	**-696**	**700**	**4**	**-696**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**-28**	**0**	**28**	**-693**	**0**	**693**	**268**	**0**	**-268**
0.1 Bestuur	**1.921**	**2**	**-1.919**	**1.901**	**2**	**-1.899**	**1.919**	**2**	**-1.917**	**1.901**	**2**	**-1.899**
0.2 Burgerzaken	**1.169**	**412**	**-757**	**1.148**	**358**	**-791**	**1.148**	**358**	**-791**	**1.148**	**358**	**-791**
0.4 Overhead	**9.102**	**280**	**-8.822**	**9.257**	**280**	**-8.977**	**9.413**	**280**	**-9.134**	**9.655**	**280**	**-9.375**

Omschrijving	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.5 Treasury	92	88	-4	336	85	-251	563	82	-481	467	79	-388
0.61 OZB woningen	106	5.042	4.936	81	5.191	5.111	81	5.336	5.256	81	5.487	5.407
0.62 OZB niet-woningen	24	4.830	4.805	24	4.956	4.932	24	5.077	5.052	24	5.202	5.177
0.64 Belastingen Overig	30	16	-14	30	16	-14	30	16	-14	30	16	-14
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	32.901	32.901	0	33.172	33.172	0	33.668	33.668	0	35.315	35.315
0.8 Overige baten en lasten	-96	150	247	605	150	-455	1.656	150	-1.505	2.475	150	-2.325
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4
Totaal Programma 1. Interne en externe dienstverlening	**13.051**	**43.724**	**30.673**	**14.057**	**44.214**	**30.157**	**14.845**	**44.973**	**30.128**	**16.752**	**46.892**	**30.140**
Programma 2. Sociale leefomgeving												
0.10 Mutaties reserves programma 2	0	775	775	0	775	775	0	776	776	0	642	642
4.2 Onderwijshuisvesting	1.769	240	-1.530	1.719	258	-1.460	1.702	258	-1.444	1.866	258	-1.608
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	732	21	-711	735	21	-715	722	21	-701	721	21	-701
5.1 Sportbeleid en activering	198	0	-198	198	0	-198	198	0	-198	198	0	-198
5.2 Sportaccommodaties	1.537	240	-1.297	1.611	240	-1.371	1.607	240	-1.368	1.597	240	-1.357
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	665	257	-408	666	257	-409	668	257	-411	668	257	-411
5.4 Musea	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4
5.5 Cultureel erfgoed	255	26	-230	247	26	-221	241	26	-215	240	26	-214
5.6 Media	457	0	-457	445	0	-445	445	0	-445	445	0	-445
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.335	642	-2.692	3.358	653	-2.706	3.585	787	-2.799	3.382	717	-2.665
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	337	21	-316	337	21	-316	337	21	-316	337	21	-316
6.3 Inkomensregelingen	3.924	3.474	-450	3.919	3.474	-445	3.919	3.474	-445	3.919	3.474	-445
6.4 WSW en beschut werk	626	0	-626	630	0	-630	636	0	-636	636	0	-636
6.5 Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk	609	85	-524	575	35	-540	567	35	-532	566	35	-531
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	1.034	0	-1.034	1.029	0	-1.029	1.029	0	-1.029	1.029	0	-1.029
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	1.883	186	-1.698	1.782	186	-1.596	1.073	186	-887	1.095	186	-909
6.712 Begeleiding (Wmo)	1.042	0	-1.042	1.037	0	-1.037	1.037	0	-1.037	1.037	0	-1.037
6.713 Dagbesteding (Wmo)	411	0	-411	385	0	-385	385	0	-385	385	0	-385
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	166	0	-166	166	0	-166	166	0	-166	166	0	-166
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	41	0	-41	41	0	-41	41	0	-41	41	0	-41
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	3.541	0	-3.541	3.221	0	-3.221	3.221	0	-3.221	3.221	0	-3.221
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	955	0	-955	952	0	-952	1.002	0	-1.002	1.002	0	-1.002
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	44	0	-44	44	0	-44	44	0	-44	44	0	-44
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	1.058	0	-1.058	1.005	0	-1.005	1.055	0	-1.055	1.055	0	-1.055
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	41	0	-41	41	0	-41	41	0	-41	41	0	-41
6.791 PGB Wmo	202	0	-202	202	0	-202	202	0	-202	202	0	-202
6.792 PGB Jeugd	341	0	-341	330	0	-330	330	0	-330	330	0	-330
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	43	0	-43	43	0	-43	43	0	-43	43	0	-43

Omschrijving	Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	157	0	-157	157	0	-157	157	0	-157	157	0	-157
6.821 Jeugdbescherming	426	0	-426	413	0	-413	413	0	-413	413	0	-413
6.822 Jeugdreclassering	101	0	-101	101	0	-101	101	0	-101	101	0	-101
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	55	0	-55	55	0	-55	55	0	-55	55	0	-55
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	283	0	-283	271	0	-271	271	0	-271	271	0	-271
7.1 Volksgezondheid	1.060	117	-943	1.105	141	-965	1.149	163	-986	1.008	0	-1.008
Totaal Programma 2. Sociale leefomgeving	**27.334**	**6.083**	**-21.250**	**26.823**	**6.086**	**-20.737**	**26.444**	**6.242**	**-20.202**	**26.274**	**5.876**	**-20.398**
Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving												
0.10 Mutaties reserves programma 3	449	397	-52	381	367	-14	382	338	-44	383	338	-45
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1.427	0	-1.427	1.444	0	-1.444	1.445	0	-1.445	1.444	0	-1.444
1.2 Openbare orde en Veiligheid	1.210	10	-1.200	1.210	10	-1.200	1.210	10	-1.200	1.210	10	-1.200
2.1 Verkeer en vervoer	3.563	70	-3.493	3.605	70	-3.535	3.846	70	-3.776	3.935	70	-3.866
2.2 Parkeren	6	0	-6	6	0	-6	6	0	-6	6	0	-6
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.937	157	-1.780	1.961	157	-1.804	1.968	157	-1.812	1.973	157	-1.817
7.2 Riolering	1.140	2.009	869	1.264	2.155	891	1.459	2.328	869	1.621	2.499	879
7.3 Afval	2.542	3.289	747	2.634	3.386	751	2.732	3.485	754	2.835	3.588	753
7.4 Milieubeheer	1.116	52	-1.064	1.386	51	-1.335	1.385	50	-1.335	1.383	49	-1.335
Totaal Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving	**13.389**	**5.984**	**-7.405**	**13.892**	**6.197**	**-7.695**	**14.433**	**6.438**	**-7.995**	**14.790**	**6.711**	**-8.080**
Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling												
0.10 Mutaties reserves programma 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.171	687	-484	1.163	687	-476	1.154	687	-467	1.150	687	-463
3.1 Economische ontwikkeling	0	131	131	0	131	131	0	131	131	0	131	131
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	88	0	-88	48	0	-48	48	0	-48	48	0	-48
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	55	11	-43	55	11	-43	55	11	-43	55	11	-43
3.4 Economische promotie	132	20	-112	132	20	-112	132	20	-112	132	20	-112
7.5 Begraafplaatsen	0	28	28	0	28	28	0	28	28	0	28	28
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.097	155	-942	852	155	-697	1.067	155	-912	802	155	-647
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	929	929	0	212	212	0	216	216	0	225	225	0
8.3 Wonen en bouwen	1.293	786	-507	1.293	786	-507	1.293	786	-507	1.293	786	-507
Totaal Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	**4.765**	**2.747**	**-2.018**	**3.755**	**2.030**	**-1.725**	**3.965**	**2.033**	**-1.931**	**3.705**	**2.042**	**-1.663**
Totaal	**58.539**	**58.539**	**0**	**58.526**	**58.526**	**0**	**59.686**	**59.686**	**0**	**61.522**	**61.522**	**0**

Toelichting overzicht van baten en lasten

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bestaat uit drie onderdelen, namelijk het analyse overzicht van baten en lasten, het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten en het overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Analyse overzicht van baten en lasten

Programma 1. Interne en externe dienstverlening

1. Interne en externe dienstverlening	Bedrag
Begroting 2027 nieuw	30.673

1. Interne en externe dienstverlening	Bedrag
Begroting 2027 oud	27.621
Verklaring van het verschil	**3.052**
Autonome ontwikkelingen	546
Autonome ontwikkelingen kadernota 2027-2030	-102
Begrotingsaanpassingen meerjarenbegroting 2027-2030	2.609
Totaal	**3.052**

Programma 2. Sociale leefomgeving

2. Sociale leefomgeving	Bedrag
Begroting 2027 nieuw	-21.250
Begroting 2027 oud	-19.086
Verklaring van het verschil	**-2.164**
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	-619
Autonome ontwikkelingen kadernota 2027-2030	-2.355
Begrotingsaanpassingen meerjarenbegroting 2027-2030	810
Totaal	**-2.164**

Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving

3. Fysieke en veilige leefomgeving	Bedrag
Begroting 2027 nieuw	-7.405
Begroting 2027 oud	-6.947
Verklaring van het verschil	**-458**
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	-110
Autonome ontwikkelingen kadernota 2027-2030	-204
Begrotingsaanpassingen meerjarenbegroting 2027-2030	-145
Totaal	**-458**

Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling

4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	Bedrag
Begroting 2027 nieuw	-2.018
Begroting 2027 oud	-1.588
Verklaring van het verschil	**-430**
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	-245
Autonome ontwikkelingen kadernota 2027-2030	-185
Begrotingsaanpassingen meerjarenbegroting 2027-2030	0
Totaal	**-430**

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten

Als per jaarschijf van de meerjarenraming de structurele lasten gedekt zijn door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Hiervoor is het van belang dat uit de begroting duidelijk blijkt welke geraamde baten en lasten structureel van aard zijn en welke incidenteel. Het structureel begrotingssaldo kan alleen bepaald worden door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten.
Bij het opstellen van het overzicht van incidentele baten en lasten is uitgegaan van de 'Notitie structurele en incidentele baten en lasten' die de Commissie BBV in 2024 gepubliceerd heeft. De incidentele posten worden onder het overzicht toegelicht.

	2027		2028		2029		2030	
Omschrijving	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**
Programma 1 Interne en externe dienstverlening								
Programma 2 sociale leefomgeving								
Programma 3 Fysieke en veilige leefomgeving								
Programma 4 Economische en ruimtelijke ontwikkeling								
Grondexploitatie	929.068	929.068	212.327	212.417	215.701	215.791	224.594	224.684
Reststroken	38.568	38.568	38.568	38.568	38.568	38.568	38.568	38.568
Implementatie omgevingswet incl opstellen omgevingsvisie		195.000		50.000		215.000		
Opstellen visie Sonse Bergen		30.000						
Update volkshuisvestingsprogramma						50.000		
Uitwerking uitvoeringsprogramma Sonniuswijk/ Sandwyck		50.000						
Uitwerking uitvoeringsprogramma Centrumvisie		25.000						
Opstellen Omgevingsvisie; gebiedsprogramma Ekkersrijt		40.000						
Deelname NLBW (Nederland boven water)		25.000						
Bedragen < 25.000 voor programma 1 t/m 4		**3.745**	**0**	**3.745**	**0**	**3.745**	**0**	**3.745**
Subtotaal voor mutaties reserves	**967.636**	**1.336.381**	**250.895**	**304.730**	**254.269**	**523.104**	**263.162**	**266.997**
Mutaties reserves								
Reserve vrije bestedingsruimte	12.745	700.000	12.745	700.000	12.745	700.000	12.745	700.000
Reserve natuur en landschap	30.000							
Reserve infrastructurele werken	145.000	449.077	145.000	381.477	145.000	382.101	145.000	382.725
Totaal mutaties reserves	**187.745**	**1.149.077**	**157.745**	**1.081.477**	**157.745**	**1.082.101**	**157.745**	**1.082.725**
Totaal	**1.155.381**	**2.485.458**	**408.640**	**1.386.207**	**412.014**	**1.605.205**	**420.907**	**1.349.722**
Incidenteel saldo baten en lasten		-1.330.077		-977.567		-1.193.191		-928.815
Begrotingssaldo		**0**		**-28.396**		**-693.346**		**267.639**
Begrotingssaldo structureel		**1.330.077**		**949.171**		**499.845**		**1.196.454**
Waarvan ' Versterken financiële positie' uit structurele saldo:		-700.000		-700.000		-700.000		-700.000
Waarvan structureel (excl. 'Versterken financiële positie):		630.077		249.171		-200.155		496.454

Toelichtingen incidentele baten en lasten

Grondexploitatie
Baten en lasten in de grondexploitatie zijn altijd incidenteel van aard, evenals de stortingen in de grex-bestemmingsreserves.
Reststroken
Voor de uitvoering van het project reststroken wordt menskracht ingehuurd. De baten komen uit de verkoop van de reststroken. Het verschil van de lasten en de baten wordt verrekend met de reserve reststroken.
Implementatie omgevingswet
Vanaf 2024 is de Omgevingswet van kracht. Naast de reguliere kosten voor de omgevingswet, zijn er de komende jaren nog implementatiekosten.

Opstellen visie Sonse Bergen
In 2027 wordt de visie Sonse Bergen opgesteld. Deze kosten worden gedekt uit de reserve natuur en landschap.
Update volkshuisvestingsprogramma
In het volkshuisvestingsprogramma (vastgesteld d.d. 3 april 2025) is opgenomen dat, conform de Wet Regie Versterking Volkshuisvesting, een volkshuisvestingsprogramma voor 5 jaar wordt vastgesteld. Gezien het feit dat hierbij aansluiting gezocht wordt met de cyclus van de update van de Omgevingsvisie ligt het voor de hand om in 2028 te starten met het maken van een nieuw te actualiseren volkshuisvestingsprogramma en dit in 2029 vast te stellen.
Uitwerking uitvoeringsprogramma Sonniuswijk/ Sandwyck
Om te komen tot uitvoering van het gebiedsprogramma Sonniuswijk is een bedrag opgenomen voor 2026 en 2027. Dit is een eerste aanzet om te komen tot een uitvoeringsagenda met bijbehorende financiering en een eerste opstart van een aantal projecten.
Uitwerking uitvoeringsprogramma Centrumvisie
Om te komen tot uitvoering van het gebiedsprogramma Centrum is een bedrag opgenomen voor 2026 en 2027. Dit is een eerste aanzet om te komen tot een uitvoeringsagenda met bijbehorende financiering.
Uitwerking ontwikkelvisie Breeakker -noordelijk deel
De ontwikkelvisie wordt nader uitgewerkt. Hierbij wordt onder andere een wijziging omgevingsplan opgesteld om regie te houden op de ontwikkeling in het voorkeursrechtgebied.
Opstellen Omgevingsvisie; gebiedsprogramma Ekkersrijt
Het gebiedsprogramma Ekkersrijt staat gepland voor 2027. Dit programma wordt op een later moment opgenomen in de Omgevingsvisie 3.0. Het gebiedsprogramma Ekkersrijt zal naast de beleidskaders van het Masterplan (2019) een herijkte visie Science Park ook een visie op de Meubelboulevard bevatten.
Incidentele reserve mutaties
Voor de incidentele reserve mutaties wordt verwezen naar het toelichtingen op de reserves verderop in dit document.

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

	2027		2028		2029		2030	
Omschrijving	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen
DR Nieuwbouw Sporthal		98.520		98.520		98.520		98.520
DR Nieuwbouw brandweerkazerne en werf		107.266		107.266		107.266		77.569
DR dak Emiliusschool		16.751		16.751		16.751		16.751
DR Vijverbergschool		10.038		10.038		10.038		10.038
DR Optimalisatie sportpark SBC		37.738		37.738		37.738		37.738
DR verledden		101.816		101.816		101.816		101.816
DR renovatie kunstgr velden SBC		100.899		100.899		100.899		100.899
DR Slowlane Ekkersrijt		1.258		1.258		1.258		1.258
DR fietsoversteek Bestseweg		5.939		5.939		5.939		5.939
DR gemeentehuis losse werkplekinrichting		35.394		0		0		0
DR nieuwbouw sporthal de Bongerd		4.755		4.755		4.755		4.755

	2027		2028		2029		2030	
DR Ruysdaelstraat kst omgeving school		1.440		1.440		1.440		1.440
DR losse inrichting Dommelhuis		122.624		122.624		122.624		123.298
DR technische installaties en tribune		180.035		180.035		180.035		180.035
DR renovatie de Boerderij		19.381		19.381		19.381		19.381
DR Bongerd losse inrichting		0		8.642		8.642		8.642
DR Bongerd techn installatie		0		94.805		94.805		94.805
DR Bongerd bouwkosten		0		71.686		71.686		71.686
DR Dommelhuis nazorg en restpunten		4.715		4.715		4.715		4.715
Totaal	**0**	**848.569**	**0**	**988.308**	**0**	**988.308**	**0**	**959.285**

Voor een verdere toelichting op bovenstaande structurele mutaties verwijzen wij naar het overzicht reserves en voorzieningen met toelichting verderop in dit document.

Uiteenzetting van de financiële positie

Geprognosticeerde balans

Activa	01/01/2027	01/01/2028	01/01/2029	01/01/2030	01/01/2031
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	67	67	67	67	67
Materiële vaste activa	99.821	104.427	106.322	121.886	121.845
Financiële vaste activa	1.558	1.526	1.493	1.459	1.424
Totaal Vaste activa	**101.447**	**106.020**	**107.882**	**123.412**	**123.336**
Vlottende activa					
Voorraden	-1.448	-1.339	-1.331	-960	-577
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	6.474	6.474	6.474	6.474	6.474
Liquide middelen	1.927	1.927	1.927	1.927	1.927
Overlopende activa	5.268	5.268	5.268	5.268	5.268
Totaal Vlottende activa	**12.221**	**12.330**	**12.338**	**12.709**	**13.092**
Totaal Activa	**113.668**	**118.350**	**120.221**	**136.123**	**136.430**

Passiva	01/01/2027	01/01/2028	01/01/2029	01/01/2030	01/01/2031
Vaste passiva					
Eigen vermogen	29.258	29.202	28.473	29.399	30.830
Voorzieningen	6.448	6.173	5.937	6.263	6.643
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	63.102	68.116	69.951	84.969	83.466
Totaal Vaste passiva	**98.808**	**103.490**	**104.361**	**120.631**	**120.938**
Vlottende passiva					
Netto-vlottende schulden, met een rente typische looptijd korter dan één jaar	8.594	8.594	9.594	9.594	9.594
Overlopende passiva	6.266	6.266	6.266	5.898	5.898
Totaal Vlottende passiva	**14.860**	**14.860**	**15.860**	**15.492**	**15.492**
Totaal Passiva	**113.668**	**118.350**	**120.221**	**136.123**	**136.430**

EMU-saldo

In het BBV wordt voorgeschreven dat de ontwikkeling van het EMU-saldo moet worden opgenomen in de begroting en de jaarstukken. Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis (moment van levering) in een bepaalde periode. Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het daarmee ook relevant voor de decentrale overheden om het eigen EMU-saldo te volgen.

Hieronder is de berekening van het EMU-saldo weergegeven (bedragen x € 1.000).

	Omschrijving	2026	2027	2028
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-763	-36	-93
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-9.175	-4.605	-1.895
3	Mutatie voorzieningen	-200	-276	-236
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-678	-109	-8
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
	EMU-saldo	**-10.815**	**-5.026**	**-2.232**

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten

Voordat de BBV werd ingevoerd was het gebruik dat gemeenten voorzieningen troffen voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zoals wachtgelden, vakantiedagen of wethouderspensioenen.
Vanwege de behoefte aan een eenduidige interpretatie van de financiële positie besloot het ministerie van BZK vervolgens dat desbetreffende “voorzieningen” onder het BBV niet meer getroffen mogen worden. In het BBV is ook opgenomen dat deze verplichtingen in de uiteenzetting van de financiële positie worden vermeld. In de tabel hieronder zijn alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden salarissen en (rechten op) uitkeringen meegenomen.
Hierbij zijn de volgende vormen te onderscheiden:

- Beloningen tijdens het dienstverband: het salaris (inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering) van het personeel in dienst. Vanwege het ontbreken van een dienstverband zijn hierbij de raadsleden niet meegenomen.
- Uitkeringen bij ontslag: afkoopsommen.
- Pensioentoezeggingen: (wethouders-)pensioenen, wachtgeld en (verzekerings-)premies.
- Afvloeiingsregelingen: non-actieven en tijdelijke loondoorbetaling.

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Beloningen tijdens het dienstverband	**13.290**	13.290	13.290	13.290
Uitkeringen bij ontslag				
Pensioentoezeggingen en wachtgeld	**47**	47	47	47
Afvloeiingsregelingen				
Totaal	**13.337**	**13.337**	**13.337**	**13.337**

Overzicht van investeringen

Uit te voeren investering per programma	Afschr. termijn	Reeds gevoteerd	Invest. 2027	Invest. 2028	Invest. 2029	Invest. 2030	Totaal invest.	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
Sparrenlaan (voorh Taylorstr-Nieuwstr-Dommelstr)	60	22.873	0	0	785.000	0	785.000	343	343	343	19.934
Parkeren centrum Son en Breugel	25	375.568	0	0	0	189.424	189.424	5.634	5.634	5.634	5.634
Fietsstr. Dommelplas (Breugel & Son incl. Brug)	25	0	0	0	160.000	0	160.000	0	0	0	8.800
Fietsstr. Gentlaan Z - Doormanlaan Zuid Riolering	60	0	0	0	1.000.000	0	1.000.000	0	0	0	25.393
Fietsstraat Krommenhoek	25	0	0	0	65.000	0	65.000	0	0	0	3.575
Fietsstr. Verb. Van Gentlaan - Tweelingenlaan	25	0	0	0	65.000	0	65.000	0	0	0	3.575
Aanpassen bovenbouw wegen Zand- en Tailerstraat	25	0	0	0	1.000.000	0	1.000.000	0	0	0	55.000
Renovatie zijstraten Begoniastaat (wegen)	25	0	0	0	120.000	0	120.000	0	0	0	6.600
Routegeb. Prjct Bereikbaarheidsakk - 2024	25	0	0	0	0	1.010.705	1.010.705	0	0	0	0
Routegeb. Prjct Bereikbaarheidsakk - 2024 subsidies	25	0	0	0	0	-90.000	-90.000	0	0	0	0
Braecklant	40	530.000	1.428.258	1.428.257	0	0	2.856.515	7.950	29.374	135.461	134.191
Ecologische verbindingszone Ekkersrijt	20	29.332	128.067	192.100	0	0	320.167	440	594	3.575	3.534
Ecologische verbindingszone Ekkersrijt subsidies	20	0	-117.800	-176.700	0	0	-294.500	0	0	0	0
Loader werf	10	0	0	65.000	0	0	65.000	0	0	7.475	7.377
Aanbrengen en onderhouden Fietsbewegwijzering	15	0	0	82.000	0	0	82.000	0	0	6.697	6.615
Fietsbewegwijzering Slowlane	15	0	0	20.000	0	0	20.000	0	0	1.633	1.613
Zandstraat exclusief bovenbouw	60	0	0	0	1.000.000	0	1.000.000	0	0	0	25.393
Routegeb. Prjct Bereikbaarheidsakk - 2027	25	0	0	1.705.705	0	0	1.705.705	0	0	93.814	92.790
Bedrijfsauto Nissan E	7	0	0	45.000	0	0	45.000	0	0	7.104	7.007
PWR 2023 Rioolvervangingen incl relining 2028	60	0	0	200.000	0	0	200.000	0	0	5.079	5.079
PWR 2023 Vervanging electromech gemalen 2028	15	0	0	114.305	0	0	114.305	0	0	8.567	8.567
Hogedrukreiniger Rioned Flexjet+	7	0	0	0	0	27.000	27.000	0	0	0	0
Houtversnipperaar Greentec Cheetah 30/8	7	0	0	0	0	120.000	120.000	0	0	0	0
Voertuig wijkteam civiel	7	0	0	0	95.000	0	95.000	0	0	0	14.996
Tractor Case Luxxum 100	10	0	0	0	90.000	0	90.000	0	0	0	10.350
Riolering totaal vervanging en relining 2029	60	0	0	0	1.894.817	0	1.894.817	0	0	0	48.116
vervangen gemalen EM 2029	15	0	0	0	114.305	0	114.305	0	0	0	8.567
Vervanging speeltoestellen 2028	15	0	0	75.000	0	0	75.000	0	0	6.125	6.050
Vervanging speeltoestellen 2029	15	0	0	0	75.000	0	75.000	0	0	0	6.125
Braecklant inrichtingspakket	20	0	0	419.265	0	0	419.265	0	0	27.252	26.938
Braecklant Installaties	15	0	612.110	612.110	0	0	1.224.220	0	9.182	99.978	98.754
Uitvoering snelfietsroute F58	25	100.000	600.000	600.000	0	0	1.200.000	1.500	10.500	71.500	70.720

Uit te voeren investering per programma	Afschr. termijn	Reeds gevoteerd	Invest. 2027	Invest. 2028	Invest. 2029	Invest. 2030	Totaal invest.	Lasten 2027	Lasten 2028	Lasten 2029	Lasten 2030
3 Aanhangwagens wijkteam	7	0	0	0	0	18.600	18.600	0	0	0	0
Tuintrekker Ferrari 72 S	10	0	0	0	0	16.000	16.000	0	0	0	0
PWR 2023 Rioolvervangingen incl relining 2030	60	0	0	0	0	1.894.817	1.894.817	0	0	0	0
Drukriolering (leidingen) en drainage	40	0	0	0	0	450.000	450.000	0	0	0	0
PWR 2023 Vervanging electromech gemalen 2030	15	0	0	0	0	114.305	114.305	0	0	0	0
Dommelpas inrichten waterbegingen	15	0	100.000	0	0	0	100.000	0	7.494	7.494	7.494
A vd Venstraat riolering	60	0	0	0	500.000	0	500.000	0	0	0	12.697
Peellaan afkoppelen	60	0	2.000.000	0	0	0	2.000.000	0	50.787	50.787	50.787
Koekkoeklaan afkoppelen	60	0	1.000.000	0	0	0	1.000.000	0	25.393	25.393	25.393
IHP - Emilliusschool	50	0	0	0	12.398.336	0	12.398.336	0	0	0	185.975
Totaal							**34.245.986**	**15.867**	**139.301**	**563.910**	**993.639**

Reserves en voorzieningen

Overzicht van reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-

Reserves	Balans 1-1-2027	Balans 1-1-2028	Balans 1-1-2029	Balans 1-1-2030	Balans 1-1-2031
Algemene reserve					
Algemene reserve grondexploitaties	1.591	1.591	1.591	1.591	1.591
Reserve vrije bestedingsruimte	2.205	2.892	3.580	4.267	4.954
Algemene reserve	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal algemene reserves	**6.796**	**7.483**	**8.171**	**8.858**	**9.545**
Bestemmingsreserves					
Reserve centrumontwikkeling Son en Breugel	257	257	257	257	257
Reserve infrastructurele werken Ekkersrijt	3.269	3.573	3.809	4.046	4.284
Reserve uitvoering groenbeleisplan	43	43	43	43	43
Reserve natuur en landschap	476	446	446	446	446
Reserve duurzaamheid	306	306	306	306	306
Reserve reststroken	126	126	126	126	126
Reserve vluchtelingen	2.521	2.521	2.521	2.521	2.521
Totaal bestemmingsreserves	**6.997**	**7.271**	**7.508**	**7.745**	**7.983**
Dekkingsreserves					
Reserve nieuwbouw sporthal	2.562	2.463	2.364	2.266	2.167
Reserve nieuwbouw brandweerkazerne + werf	2.073	1.966	1.859	1.781	1.704
Reserve dak Emiliusschool	184	168	151	134	117
Reserve Vijverbergschool	30	20	10	0	0
Reserve optimalisatie sportpark SBC	264	226	189	151	113
Dekkingsreserves verledden	1.635	1.533	1.431	1.329	1.227
Dekkingsreserve Parkeren Centrum Son	568	568	568	568	568
Dekkingsresrenovati kunstgrasvelden SBC	404	303	202	101	0
Dekkingsreserve slowlane Ekkersrijt	129	128	126	125	124
Dekkingsreserve fietsoversteek Bestseweg	101	95	89	83	77
Dekkingsreserve nieuwbouw sporthal De Bongerd	171	166	162	157	152
Ruysdaelstraat kosten omgeving school	24	23	22	20	19
Dekkingsreserve aankoop units bibliotheek	21	21	21	21	21
Dekkingsres losse inrichting Dommelhuis	369	246	123	0	0
Dekkingsres Dommelhuis techn. installatie en tribune	1.999	1.819	1.639	1.459	1.279
Dekkingsreserve renovatie de Boerderij	407	388	368	349	329
Dekkingsres De Bongerd losse inrichting	227	218	209	201	192
Dekkingsres De Bongerd tech install	1.422	1.327	1.232	1.138	1.043
Dekkingsreserve De Bongerd bouwkosten	2.701	2.630	2.558	2.486	2.415
Dekkingsreserve Dommelhuis nazorg en restpunten	174	170	165	160	156
Totaal dekkingsreserves	**15.464**	**14.476**	**13.487**	**12.528**	**11.702**
Totaal reserves	**29.258**	**29.231**	**29.166**	**29.131**	**29.230**

Voorzieningen	Balans 1-1-2027	Balans 1-1-2028	Balans 1-1-2029	Balans 1-1-2030	Balans 1-1-2031
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Voorziening pensioenen bestuurders	2.430	2.470	2.511	2.551	2.592
Voorziening verlofsparen	349	393	437	480	524

Voorzieningen	Balans 1-1-2027	Balans 1-1-2028	Balans 1-1-2029	Balans 1-1-2030	Balans 1-1-2031
Voorziening wachtgeld wethouders	100	100	100	100	100
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's	**2.879**	**2.963**	**3.048**	**3.132**	**3.216**
Voorzieningen onderhoud en egalisatie					
Voorziening onderhoud gebouwen	1.077	1.156	1.183	1.402	1.506
Totaal voorzieningen onderhoud en egalisatie	**1.077**	**1.156**	**1.183**	**1.402**	**1.506**
Voorzieningen door derden beklemde middelen					
Voorziening riolering	1.962	1.571	1.225	1.200	1.289
Voorziening afval	417	370	368	416	518
Voorziening afgesloten complexen grondexploitaties	112	112	112	112	112
Ttoaal voorzieningen door derden beklemde middelen	**2.492**	**2.053**	**1.706**	**1.729**	**1.920**
Totaal voorzieningen	**6.448**	**6.173**	**5.937**	**6.263**	**6.643**

Reserves en voorzieningen	Balans 1-1-2027	Balans 1-1-2028	Balans 1-1-2029	Balans 1-1-2030	Balans 1-1-2031
Reserves	29.258	29.231	29.166	29.131	29.230
Voorzieningen	6.448	6.173	5.937	6.263	6.643
Totaal reserves en voorzieningen	**35.706**	**35.403**	**35.103**	**35.394**	**35.873**

Toelichting op de reserves

Inleiding

Algemeen
In deze toelichting richten wij ons hoofdzakelijk op de vermogensmutaties die betrekking hebben op 2026. Ook lichten we toe waarvoor de reserves bedoeld zijn.

Reserves
De reserves vallen uiteen in algemene reserves, bestemmingsreserves en dekkingsreserves. Algemene reserves fungeren als buffer, voor het opvangen van verliezen van algemene aard. Bestemmingsreserves daarentegen zijn gevormd voor een specifiek doel. Dekkingsreserves staan ter dekking van de afschrijvingslasten van enkele grote projecten/ investeringen.

Algemene reserves

Algemene reserve grondexploitaties

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
1.591	0	0	1.591

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 is er besloten een reserve grondexploitatie in te stellen met als doel een buffer te vormen voor conjuncturele risico's en exploitatierisico's binnen het grondbedrijf. Tevens met als doel indien noodzakelijk de verlies voorziening grondexploitatie te kunnen aan vullen.

Reserve vrije bestedingsruimte

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
2.205	700	13	2.892

De reserve vrije bestedingsruimte is de vrij besteedbare algemene reserve. De reserve vrije bestedingsruimte is bedoeld voor het opvangen van jaarrekeningtekorten of andere financiële tegenvallers. Daarnaast kan de reserve ingezet worden om eenmalige projecten te financieren die gedurende een jaar plaatsvinden en die niet uit de exploitatie bekostigd kunnen worden.

De toevoeging van € 700.000,- betreft een storting voor het versterken van de financiële positie
De onttrekking betreft de vennootschapsbelasting voor € 3.745,-. sport- en cultuurdeelname jongeren € 9.000,-

Algemene reserve

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
3.000	0	0	3.000

In maart 2013 is de nota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. In deze nota is berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Besloten is dat de risicoanalyse regelmatig wordt geactualiseerd en dat deze actualisatie wordt gekoppeld met de P&C-cyclus. Dit gebeurt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Reserve centrumontwikkeling Son en Breugel

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
257	0	0	257

Deze reserve is bestemd voor het uitvoeren van initiatieven/ontwikkelingen in het centrum van de gemeente Son en Breugel.

Reserve infrastructurele werken Ekkersrijt

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
3.269	449	145	3.573

Deze reserve dient voor infrastructurele werken zoals het aanleggen van ontbrekende schakels in het fietsnetwerk en voor de tweede ontsluiting van Ekkersrijt op het hoofdwegennet.
De toevoegingen betreffen:

- Groeipad infrastructurele werken € 49.077,-
- Verbetering bereikbaarheid regio € 400.000,-.

De onttrekking betreft bijdrage KTM2 € 145.000,-

Reserve uitvoering groenbeleidsplan

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
43	0	0	43

Onze gemeente heeft een bijzonder groene uitstraling. Deze groene identiteit vinden we belangrijk en de grote waarde van de omringende natuur willen we bewaken en waar mogelijk versterken. Om dit te kunnen doen is een groenbeleidsplan gemaakt met daaraan gekoppeld een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma van het groenbeleidsplan heeft een doorlooptijd van 10 jaar. Voor uitvoering van dit programma is een reserve uitvoering groenbeleidsplan gevormd. Hiervan zijn tot dusver diverse groenomvormingen in lijn met het beleidsplan uitgevoerd.

Reserve natuur en landschap

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
476	0	30	446

Deze reserve is in 2021 gevormd vanuit de reserve natuurcompensatie, de reserve recreatie en natuurgebied West en de algemene reserve vrije bestedingsruimte. Het doel is de vorming van robuuste natuur- en landschapsontwikkelingen en het vergroten van de biodiversiteit. Deze doelen zullen worden behaald door het verwerven van gronden die van belang zijn voor de ontwikkeling van natuur en landschap. Vervolgens zullen de gronden ook daadwerkelijk worden ingericht als natuur.

Reserve duurzaamheid

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
306	0	0	306

De reserve is bestemd om continuïteit te bieden aan o.a. de versnelling van de energietransitie. Storting vindt plaats via middelen die worden ontvangen vanuit het Rijk. Onttrekking vindt plaats door dekkingsvoorstellen uit raadsbesluiten. Deze reserve is gevormd in de 2e bestuursrapportage 2021.

Reserve reststroken

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
126	0	0	126

Deze reserve is gevormd bij de jaarrekening van 2021 ten behoeve van de bekostiging van het project reststroken. Het project reststroken moet zichzelf financieren op basis van de inkomsten uit de verkoop. Mochten deze inkomsten niet voldoende zijn, dan zullen er middelen worden onttrokken uit deze reserve.

Reserve vluchtelingen

01/01/2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	31/12/2027
2.521	0	0	2.521

Deze reserve is bij de tweede bestuursrapportage 2023 gevormd voor de kosten van de opvang van vluchtelingen in de breedste zin van het woord.

Dekkingsreserves

Onderstaande dekkingsreserves zijn gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de genoemde investeringen. Hiervoor hebben we geen aparte toelichting opgenomen. De onttrekkingen zijn gedaan ter dekking van de afschrijvingskosten van genoemde projecten of investeringen.

- Reserve nieuwbouw sporthal
- Reserve nieuwbouw brandweerkazerne + werf
- Reserve dak Emiliusschool
- Reserve Vijverbergschool
- Reserve optimalisatie sportpark SBC
- Reserve verledden
- Reserve parkeren centrum Son
- Reserve renovatie kunstgrasvelden SBC
- Reserve Slowlane Ekkersrijt
- Reserve fietsoversteek Bestseweg
- Reserve gemeentehuis losse werkplekinrichting
- Reserve nieuwbouw sporthal De Bongerd
- Reserve Ruysdaelstraat kosten omgeving school
- Reserve aankoop units Bibliotheek
- Reserve losse inrichting Dommelhuis
- Reserve Dommelhuis technische installaties en tribunes
- Reserve renovatie de Boerderij
- Reserve De Bongerd losse inrichting
- Reserve De Bongerd technische installaties
- Reserve de Bongerd bouwkosten
- Reserve Dommelhuis nazorg en restpunten.

Toelichting op de voorzieningen

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen. Voorzieningen zijn passiva posten op de balans, die een inzicht geven in de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.

Voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Toevoegingen moeten derhalve gebaseerd zijn op de tijdige opbouw van de voorziening.
Op grond van het BBV is het niet toegestaan om rente bij te schrijven op de stand van een voorziening (uitzondering: indien binnen de berekening van de hoogte van de voorziening is uitgegaan van de contante waarde mag rente worden toegevoegd).

Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening pensioenoverdracht wethouders

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
2.430	50	9	2.470

Voor zittende wethouders dient op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) pensioen te worden opgebouwd. Dit pensioen -afhankelijk van de diensttijd als wethouder- komt tot uitkering na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Jaarlijks wordt er € 50.000,- gestort in deze voorziening. De onttrekking is gebaseerd op de betaling van pensioenuitkeringen. Bij het opstellen van de jaarrekening wordt op basis van de actuariële berekeningen bekeken of de voorziening voldoende op peil is.

Voorziening verlofsparen

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
349	44	0	393

Deze voorziening is in 2023 gevormd voor personeelsleden die het verlof gaan sparen.

Voorziening wachtgeld bestuurders

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
100	0	0	100

Deze voorziening is in 2024 gevormd om toekomstige wachtgeldverplichtingen van bestuurders te bekostigen. Dit is verplicht om grond van verslagleggingsregels.

Voorzieningen onderhoud en egalisatie

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
1.077	276	197	1.156

In de meerjarenbegroting 2026-2029 is de dotatie aan de voorziening geactualiseerd op basis van de geactualiseerde meerjarenonderhoudsplannen. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Voorzieningen door derden beklemde middelen

Voorziening riolering

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
1.962	0	391	1.571

In 2023 is het PWR vastgesteld door uw gemeenteraad. De gevolgen van dit plan met de bijbehorende tariefsontwikkeling en mutaties in de voorziening riolering zijn verwerkt in deze begroting.

Voorziening afval

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
417	0	47	370

De voorziening wordt gebruikt voor het egaliseren van de kosten, zodat tariefschommelingen in de toekomst zoveel mogelijk worden beperkt. De kostenprognose, mede gebaseerd op de begroting van de GR Blink, wordt jaarlijks geactualiseerd.
Om de schommelingen in lasten en baten op te vangen worden deze geëgaliseerd met deze voorziening. Er zijn tariefstijgingen nodig om te voorkomen dat de voorziening negatief wordt en er een buffer blijft om onverwachte tegenvallers op te vallen.

Voorziening afgesloten complexen grondexploitaties

Stand 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
112	0	0	112

Deze voorziening is gevormd om nagekomen kosten van afgesloten grondexploitaties te kunnen dekken.

Toelichting op de financiële positie

Inleiding
In deze paragraaf wordt kort toegelicht welke uitgangspunten zijn gebruikt voor de berekeningen in deze meerjarenbegroting.
Algemene uitkering
In meerjarenperspectief wordt door het Rijk rekening gehouden met een bepaalde groei van het areaal per maatstaf. Voor de berekening van de algemene uitkering in meerjarenperspectief wordt hierbij aangesloten.
Kostendekkende tarieven
Voor de tarieven van rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges wordt als uitgangspunt een kostendekkendheid van 100% gehanteerd.
Onroerende Zaakbelasting (OZB)
Bij de berekening van de ramingen voor de OZB in meerjarenperspectief wordt aangesloten bij de toename of afname van de WOZ-waarden. De totale OZB-opbrengst neemt, naast de indexering, toe met de areaaluitbreiding gebaseerd op het woningbouwprogramma van onze gemeente.
Indexen
Voor de begroting 2027-2030 zijn de volgende indexcijfers gebruikt. Het indexpercentage voor de begroting 2027 en de meerjarenbegroting is dat het percentage dat in het Centraal Economisch Plan (uitgebracht in het jaar 2026) is opgenomen voor het jaar 2027. Het gaat om de “Loonvoet sector overheid” voor de index van de lonen en de “Prijs netto materiële overheidsconsumptie (imoc)” voor de index van de prijzen. Deze percentages zijn vastgesteld bij de kadernota 2027-2030.

Indexcijfers MJB 2027-2030	2027	2028	2029	2030
Loonkostenindex	4,20%	4,00%	3,60%	3,50%
Materiële kostenindex	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%

Tariefopbrengsten / inkomsten	2027	2028	2029	2030
Gewogen kostenontwikkeling	3,20%	3,30%	3,00%	3,00%

Rente
In de meerjarenbegroting 2027-2030 hanteren wij rentepercentages conform berekeningswijze BBV. Daarnaast zijn de overzichten van investeringen, grondexploitaties, reserves en voorzieningen en geldleningen geactualiseerd wat bijdraagt aan een realistischer beeld.

Renteschema	%
Rente over voorziening verliesgevende complexen bouwgrond	1,50%
Rente activa en grondexploitatie afgerond (omslagrente)*	1,50%

* Vanaf 2025 zijn de rentes van activa en grex gelijk aan elkaar, als gevolg van nieuwe BBV-regels (notitie rente).

In de paragraaf financiering is het totaal van de rente en doorberekening van de rente opgenomen.

Eigen begroting raad

Volgens afspraak met uw raad hebben wij een aparte paragraaf in de begroting opgenomen waarin de verwachte kosten in verband met het raadswerk zijn vermeld. Voor de hierbij horende beleidstoelichting verwijzen wij naar Programma 1: Interne en externe dienstverlening.

Nr.	Omschrijving	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1	Politieke avonden	34.559	56.787	57.980
2	Attentie einde jaar	1.511	1.067	1.089
3	Lidmaatschappen VNG en fonds GGU	117.016	120.411	122.940
4	Lidmaatschap Vereniging voor raadsleden	2.828	1.816	1.854
5	Lidmaatschap Vereniging van griffiers	540	498	508
6	Informele activiteit raad	6.987	9.254	9.448
7	Jaarlijkse bijdrage aan fracties	5.668	6.500	6.500
8	Loonkosten 17 raadsleden, griffier	391.071	461.315	531.213
9	Naheffing werkkostenregeling	26.415	26.416	26.416
10	Presentiegelden burgerleden	10.497	18.240	18.623
11	Conferenties en studiedagen	1.757	4.530	4.625
12	Rekenkamercommissie	24.861	23.135	23.621
13	Bijeenkomsten raad	7.669	6.626	6.765
14	Vrijwilligersavond	14.148	18.368	18.754
	Totaal budget raad	**645.527**	**736.595**	**830.336**

De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten met toelichting, de uiteenzetting van de financiële positie met toelichting en het overzicht van de reserves en voorzieningen met toelichting.

Bijlagen

Subsidieoverzicht

Overzicht subsidies t.b.v. de begroting 2027 Aan dit overzicht kunnen geen rechten worden ontleend			
Professionele organisaties	**Subsidie 2027**	**Subsidie 2026**	**Verschil**
LEVgroep	€ 1.134.884	€ 1.128.761	€ 6.123
Bibliotheek Dommeldal	€ 564.013	€ 441.940	€ 122.073
MEE de Meent Groep	€ 115.761	€ 114.162	€ 1.599
GGzE de Boei	€ 122.375	€ 121.116	€ 1.259
Stichting Leergeld	€ 57.076	€ 55.902	€ 1174
jongerencentrum Oase	€ 23.097	€ 22.887	€ 210
Stichting Vestzaktheater	€ 104.000	€ 104.000	€ 0
Harmonie Pro Honore	€ 10.552	€ 10.552	€ 0
I.V.N.	€ 10.732	€ 10.087	€ 645
Carrousel	€ 855	€ 1.026	-€ 171
Slachtofferhulp	€ 7.488	€ 7.184	€ 304
Stichting MeeDoen Werkt	€ 77.000	€ 73.000	€ 4.000
Stichting MeeDoen S&B	€ 2.856	€ 2.844	€ 12
Alzheimer Nederland	€ 1.675	€ 1.626	€ 49
Stichting Vrijwillige Mantelzorg	€ 2.300	€ 2.300	€ 0
Radio Son en Breugel	€ 13.468	€ 12.924	€ 544
SonenBreugelVerbindt	€ 81.680	€ 80.000	€ 1.680
Archipel	€ 104.672	€ 99.790	€ 4.882
Sport- en scoutingorganisaties	**Subsidie 2027**	**Subsidie 2026**	**Verschil**
Scouting Dutmella	€ 20.748	€ 21.126	-€ 378
Scouting Bekkersgroep	€ 15.754	€ 15.640	€ 114
Voetbalvereniging SBC	€ 40.341	€ 37.934	€ 2.406
Hockeyvereniging HTC Son	€ 15.490	€ 16.101	-€ 611
HTC Son Tennis	€ 3.288	€ 3.364	-€ 76
Tennisvereniging Son en Breugel	€ 3.624	€ 3.654	-€ 30
Tennisvereniging Pieter Brueghel	€ 3.590	€ 3.582	€ 8
Korfbalvereniging De Corridor	€ 11.292	€ 10.054	€ 1.238
Badmintonclub Scarabee	€ 6.726	€ 6.036	€ 690
Volleybalclub Pieter Brueghel	€ 7.067	€ 6.471	€ 596
Handbalvereniging Apollo	€ 21.790	€ 17.519	€ 4.271
Show- en dansvereniging Avanti	€ 1.550	€ 1.110	€ 440
Boksvereniging Xhofleer-Weber	€ 8.690	€ 8.546	€ 144
Gymnastiekvereniging Dioscuri	€ 2.872	€ 2.868	€ 4
Sociaal-culturele organisaties	**Subsidie 2027**	**Subsidie 2026**	**Verschil**
Vrouwenvereniging Scala	€ 500	€ 500	€ 0
Vestzakkomedie	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Gemeenschapsvoorziening Gentiaan	€ 0	€ 0	€ 0
Katholieke Vrouwen Beweging Son en Breugel	€ 500	€ 500	€ 0
VrouwAktief	€ 500	€ 500	€ 0
De boerderij Breugel	€ 121.128	€ 120.295	€ 3.833
Toneelgroep Maan	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Heemkundekring "Son en Breugel"	€ 2.464	€ 2.387	€ 76
DichtBij	€ 500	€ 500	€ 0
Hoi-Huis	€ 7.500	€ 7.000	€ 500
Smartlappenkoor Rawazzi	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Sons Kamerkoor	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Vrienden van de Beiaard	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
Zangvereniging Een van Zin	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Theaterkoor Sincère	€ 1.000	€ 1.000	€ 0

Overzicht subsidies t.b.v. de begroting 2027			
PVGE	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
Senioren Vitaal Son en Breugel (voorheen KBO Son en KBO Breugel)	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
Orgelkring Vollebregt Orgel Breugel	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Zorg- en maatschappelijke organisaties	**Subsidie 2027**	**Subsidie 2026**	**Verschil**
Adviesraad Sociaal Domein	€ 11.895	€ 11.651	€ 245
Senioren Raad Son en Breugel	€ 6.500	€ 6.500	€ 0
Stichting ZorgSaam (voorheen C&G platform en BBM - mantelzorgers	€ 2.500	€ 2.500	€ 0
Stichting Voedselbank Best e.o.	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
Zonnebloem afdeling Son en Breugel	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Buurtbusvereniging Nuenen-Best	€ 1.000	1.000	€ 0
Madelief Bijna Thuis Huis	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Goud voor Oud	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
EHBO vereniging	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Vier het Leven	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Doorpakken Wonen	€ 1.500	€ 1.500	€ 0
Stichting Met je Hart	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Kerstpakkettenactie Son en Breugel	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Vrienden van Berkenstaete	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Schuldhulpmaatje Son en Breugel	€ 1.500	€ 1.500	€ 0
Buurtvereniging Kanaalstraat	€ 500	€ 500	€ 0
Buurtgemeenschap Elsenkeske	€ 500	€ 500	€ 0
Bewonersvereniging de Traverse	€ 500	€ 500	€ 0
Buurtvereniging d'n Beemd	€ 500	€ 500	€ 0
Stichting HartSave Son en Breugel	€ 10.000	€ 11.300	-€ 1.300
Eetproject Samen aan Tafel	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Veteranen Son en Breugel	€ 1.000	€ 0	€ 1.000
Buurtvereniging De Buurtmolen	€ 500	€ 0	€ 500
Evenementen	**Subsidie 2027**	**Subsidie 2026**	**Verschil**
BACK commissie	€ 4.100	€ 4.100	€ 0
Stichting Sixties Seventies (Tower Festival)	€ 0	€ 2.500	-€ 2.500
Stichting Kinderactiviteiten Son en Breugel	€ 2.750	€ 2.750	€ 0
Stichting Sint Nicolaascomité	€ 2.800	€ 2.800	€ 0
Stichting Giggut!?	€ 0	€ 2.000	-€ 2.000
Stichting Breugels Festijn	€ 4.000	€ 4.000	€ 0
Breugelse rommeldag	€ 889	€ 889	€ 0
Stichting Oranjeviering Son en Breugel	€ 7.800	€ 7.800	€ 0
Stichting Lazy Sonny Afternoon	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Totaal	**€ 1.696.247**	**€ 1.548.818**	**€ 147.429**
Eenmalige subsidies	**€ 15.000**	**€ 15.000**	**€ 0**

Vaststellingsbesluit

Doelstellingen

Vaststellingsbesluit

Infographic

Begroting in één oogopslag

